

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ
ΒΡΕΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΔΟΜΕΣ
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

της

ΧΙΟΝΙΑΣ ΜΑΥΡΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής

Μιχαήλ Βιτούλης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στη διοίκηση & οργάνωση εκπαιδευτικών μονάδων

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2019

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία καλύπτεται στο σύνολό της νομικά από δημόσια άδεια πνευματικών δικαιωμάτων CreativeCommons:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή

Μπορείτε να:

- **Μοιραστείτε:** αντιγράψετε και αναδιανέμετε το παρόν υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- **Προσαρμόστε:** αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο παρόν υλικό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

- **Αναφορά Δημιουργού:** Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- **Μη Εμπορική Χρήση:** Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- **Παρόμοια Διανομή:** Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο παρόν υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια CreativeCommonsόπως και το πρωτότυπο.

Αναλυτικές πληροφορίες νομικού κώδικα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά δικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης(βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Θεσσαλονίκη, 09/11/19

Η Δηλούσα:

Χιονία Μαύρου

Στον Σπύρο

Περίληψη

Με την παρούσα εργασία, διερευνήθηκε η κατάσταση που επικρατεί στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς οι οποίοι λειτουργούν υπό την εποπτεία των Δήμων της χώρας μας. Διενεργήθηκε σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς που εδράζονται σε όλη την επικράτεια, κινήθηκε δε σε τρεις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά στη κοινωνική πολιτική που επιλέγουν να ασκήσουν οι Δήμοι στην κατεύθυνση της Προσχολικής Αγωγής. Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με την επάρκεια των θέσεων τόσο για βρέφη όσο και για νήπια και ο τρίτος αφορά στο πώς φαίνεται να αντιμετωπίζεται ο παιδικός και βρεφονηπιακός σταθμός από τους γονείς, την κουλτούρα τους και το τί απαιτήσεις και προσδοκίες φαίνεται να έχουν όταν εγγράφουν ένα βρέφος ή ένα νήπιο σε κάποια δομή προσχολικής αγωγής του Δήμου.

Ως εργαλείο της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, με 20 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, καθώς και ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 14 Διευθυντές και Πρόεδροι Διοικητικού Συμβουλίου δομών προσχολικής αγωγής και η επιλογή τους έγινε με τη στρατηγική της μέγιστης ποικιλίας-ανομοιογένειας (maximum variation heterogeneity sampling).

Τα αποτελέσματα κατέδειξαν το έντονο ενδιαφέρον των Δημοτικών αρχών για την λειτουργία επαρκών δομών προσχολικής αγωγής. Επιβεβαιώθηκαν τα στατιστικά της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ 2013) που αναφέρουν περιορισμένο αριθμό θέσεων για βρέφη στη χώρα μας, κάτι όμως που, όπως φάνηκε από την έρευνα, αναδιαμορφώνεται, καθώς μετά την εφαρμογή της υποχρεωτικής δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης, οι δήμοι προσανατολίζονται στη δημιουργία νέων βρεφικών τμημάτων. Τέλος, από τον τρίτο άξονα της έρευνας, προέκυψε ότι η φροντίδα περισσότερο και λιγότερο η αγωγή και η εκπαίδευση, είναι η απαίτηση και η προσδοκία των γονέων από τις δομές προσχολικής αγωγής.

Λέξεις κλειδιά: παιδικός σταθμός, βρεφονηπιακός σταθμός, προσχολική αγωγή

Abstract

In the present work, the condition of nurseries and kindergartens operating under the supervision of the Municipalities of our country was investigated. It was carried out in kindergartens and nurseries located throughout the country and focused on three pillars. The first pillar concerns the social policy that municipalities choose to pursue in preschool education. The second pillar relates to the adequacy of positions for both infants and toddlers and the third concerns how kindergartens and nurseries seem to be viewed by parents, their culture and what their requirements and expectations appear to be when they enroll an infant or a toddler in a kindergarten structure of a municipality.

The semi-structured interview with 20 open-ended questions and a demographic questionnaire were used as the research tool. The sample of the study consisted of 14 directors and presidents of preschool structures and their selection was made using the strategy of maximum variation heterogeneity sampling.

The results showed the strong interest of the municipal authorities for the operation of adequate preschool structures. The statistics of the Hellenic Association for Local Development and Local Government (EETAA 2013) reporting a limited number of positions for infants in our country were confirmed. However, as shown by this research, this number is being reformulated, as municipalities move towards the creation of new structures for infants following the introduction of compulsory two-year preschool education. Finally, from the third pillar of the research, it emerged that the demand from parents is for more care and less education from preschool structures.

Keywords: Kindergarten, nursery, pre-school education

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
Περιεχόμενα.....	8
Ευχαριστίες.....	10
Εισαγωγή.....	11
Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	
1. Η Προσχολική Αγωγή.....	13
1.1 Ορισμός.....	13
1.2 Η σημασία της Προσχολικής Αγωγής.....	16
1.3 Η αναγκαιότητα της φροντίδας και αγωγής στην πρώιμη παιδική ηλικία.....	19
2. Οι θεσμοί πρώιμης αγωγής και φροντίδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	23
2.1 Εισαγωγή.....	23
2.2 Ιστορικά στοιχεία.....	23
2.3. Στατιστικά στοιχεία.....	27
3. Η Προσχολική Αγωγή στην Ελλάδα.....	30
3.1 Εισαγωγή.....	30
3.2 Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Προσχολικής Αγωγής στην Ελλάδα.....	31
3.2.1 Η εξέλιξη του Νηπιαγωγείου.....	31
3.2.2. Η εξέλιξη του Παιδικού Σταθμού.....	36
3.2.3 Τα Παιδικά Κέντρα.....	42

3.2.4 Η εξέλιξη των Παιδικών Σταθμών όπως φαίνεται από τις διαφοροποιήσεις στους κανονισμούς λειτουργίας.....	43
3.3 Το θέμα των διχοτομημένων θεσμών Προσχολικής Αγωγής.....	50
4. Βρεφικά και Νηπιακά τμήματα των Παιδικών σταθμών.....	52
4.1 Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών...	53
4.2 Στατιστικά στοιχεία για την κατανομή Βρεφικών και Νηπιακών τμημάτων...	55
Β΄ ΜΕΡΟΣ - Η ΕΡΕΥΝΑ	
1. Αναγκαιότητα και σκοπός της Έρευνας.....	57
2. Ερευνητικά Ερωτήματα και Στόχοι.....	58
3. Μεθοδολογία της Έρευνας.....	60
3.1 Εισαγωγή.....	60
3.2 Δείγμα της έρευνας.....	60
3.2.1 Δειγματοληψία.....	60
3.2.2 Το προφίλ των συμμετεχόντων.....	62
3.3 Εργαλεία της Έρευνας.....	65
3.4 Σχεδιασμός και πραγματοποίηση των συνεντεύξεων.....	70
3.5 Απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και κωδικοποίηση των δεδομένων...	71
4. Χρονοδιάγραμμα της Έρευνας.....	72
5. Αποτελέσματα της Έρευνας.....	72
5.1 Στατιστικά στοιχεία.....	72
5.1.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	73
5.1.2 Κατανομή Βρεφικών και Νηπιακών Τμημάτων.....	76
5.2 Ποιοτική Ανάλυση Συνεντεύξεων.....	76
5.2.1 Άξονας Ι.....	77
5.2.2 Άξονας ΙΙ.....	91
5.2.3 Άξονας ΙΙΙ.....	99
6. Συμπεράσματα – Προτάσεις.....	107
7. Βιβλιογραφία.....	117
Παράρτημα Α Πίνακες.....	124
Παράρτημα Β Πίνακες-Ερωτηματολόγια.....	131

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα κ. Μιχάλη Βιτούλη, Επίκουρο Καθηγητή του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδας για την ευκαιρία που μου έδωσε να εκπονήσω τη διπλωματική μου εργασία υπό την επίβλεψή του, καθώς και για την καθοδήγηση και τη στήριξη που μου παρείχε σε όλη τη διάρκεια εκπόνησής της.

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τους εξαιρετικούς συναδέλφους και φίλους Μαρία Σταμάτογλου, Γιώργο Δάγλα και Μαρία Ασλανίδου για τις πολύτιμες συμβουλές τους.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους Διευθυντές και Προϊστάμενους Διευθύνσεων Προσχολικής Αγωγής καθώς και τους Προέδρους των ΝΠΔΔ που συμμετείχαν στην έρευνα, τόσο για την προθυμία τους να μου παραχωρήσουν τις συνεντεύξεις, όσο και για την άψογη συνεργασία που είχα μαζί τους για τη συλλογή των απαραίτητων για την εργασία μου δεδομένων

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, που ήταν δίπλα μου σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού και της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον πολύτιμο φίλο Σπύρο Γεωργίου, χωρίς την παρότρυνση και ηθική ενίσχυση του οποίου δεν θα είχα ξεκινήσει το Μεταπτυχιακό και η συμβολή του οποίου ακόμα και όταν δεν ήταν εμφανής, υπήρξε ουσιαστική και καθοριστική για να ολοκληρωθεί όλη αυτή η προσπάθεια.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για πολλά χρόνια, η αξία και η αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής τελούσε υπό έντονη αμφισβήτηση, κάτι που αποτέλεσε ερέθισμα για πλήθος ερευνών σχετικά με την επίδρασή της στην κοινωνική, πολιτιστική και ηθική εξέλιξη των παιδιών, αλλά και στη μετέπειτα σχολική ζωή τους (Κυπριανός, 2007). Σήμερα όμως, είναι γενικά πλέον αποδεκτό ότι η Πρώιμη παιδική ηλικία, αποτελεί το θεμέλιο της κοινωνίας. Η οικοδόμηση του χαρακτήρα του παιδιού ξεκινάει από τη βρεφική του ηλικία, πολύ πριν την είσοδό του στη σχολική ζωή. (Μπέλλου-Μυλωνά & Σιδηροπούλου, 2015) Με αυτό το δεδομένο, η προσχολική αγωγή αποκτά τη θέση που της αρμόζει και αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα και η αξία της, καθώς συνιστά τη βάση για την κοινωνικοποίηση των παιδιών, προσφέροντας ευκαιρίες συναναστροφής με άλλα παιδιά και ευκαιρίες ανάπτυξης δεξιοτήτων και ταυτόχρονα, εφοδιάζει τα παιδιά με τις κατάλληλες εμπειρίες που θα τους χρησιμεύσουν στη μετέπειτα σχολική ζωή (Sandstrom, 2012).

Ταυτόχρονα, η κοινωνία αλλάζει. Όλο και περισσότερες μητέρες εργάζονται, ενώ οι οικογένειες τείνουν να γίνουν περισσότερο πυρηνικές, με τον πατέρα και τη μητέρα να καλούνται να μεγαλώσουν τα παιδιά χωρίς συγγενική βοήθεια. (Boocock, 1995). Αυτό δημιουργεί την ανάγκη εύρεσης θέσης σε κάποιο φορέα προσχολικής αγωγής, για όλο και περισσότερες οικογένειες.

Οι θεσμοί προσχολικής αγωγής, έχουν μακρά ιστορία, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη γενικότερα. Ακόμα από τον 19^ο αιώνα, με την εκβιομηχάνιση των χωρών, τις αλλαγές στη δομή των οικογενειών, την μαζική μετακίνηση των ανθρώπων στα αστικά κέντρα, αλλά και την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας, άρχισαν να εμφανίζονται οι υπηρεσίες για την φροντίδα των παιδιών. Από τότε ακόμα, υπήρξε μια διχοτόμηση των υπηρεσιών: Αφενός δημιουργήθηκαν οι δομές που στόχευαν στη φύλαξη και τη φροντίδα των παιδιών της εργατικής τάξης και συνήθως ήταν ολόήμερες, και αφετέρου, οι δομές που λειτουργούσαν για κάποιες ώρες και απευθύνονταν στα παιδιά οικογενειών της αστικής τάξης, με προσανατολισμό περισσότερο παιδαγωγικό. Αυτή η διχοτόμηση, σε πολλές χώρες – και στην Ελλάδα – υπάρχει μέχρι και σήμερα με δομές από τη μια που εστιάζουν κυρίως στην αγωγή και την εκπαίδευση, και από την άλλη, δομές που έχουν

περισσότερο κοινωνικό ρόλο και προσανατολισμό, συνδυάζοντας τόσο τη φροντίδα και την εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων, όσο και την αγωγή

Στην παρούσα εργασία, ασχοληθήκαμε με τους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς ως φορείς προσχολικής αγωγής. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό.

Στο θεωρητικό μέρος της, έγινε βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με την προσχολική αγωγή. Στο πρώτο κεφάλαιο, επιχειρήθηκε να αποσαφηνιστεί ο όρος προσχολική αγωγή, και έγινε αναφορά στην αξία και την αναγκαιότητα της. Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνονται ιστορικά και στατιστικά στοιχεία για τους φορείς προσχολικής αγωγής στην Ευρώπη. Το τρίτο κεφάλαιο, επικεντρώνεται στην Ελληνική πραγματικότητα, με μια ιστορική αναδρομή στους θεσμούς προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα., ενώ το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους, ασχολείται με τα βρεφικά και τα νηπιακά τμήματα των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών της χώρας μας και την κατάσταση που επικρατεί σήμερα, όπως αυτή φαίνεται από έρευνες της ΕΕΤΑΑ, αλλά και της Eurostat.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αυτής, είναι το ερευνητικό και περιλαμβάνει έρευνα που αφορά στα βρεφικά και νηπιακά τμήματα των δομών προσχολικής αγωγής στη χώρα μας. Στόχος της έρευνας είναι να επιβεβαιώσει ή όχι τα δεδομένα των ερευνών της ΕΕΤΑΑ και της Eurostat που δείχνουν ανεπάρκεια κυρίως θέσεων βρεφών.

Η έρευνα έγινε σε ΝΠΔΔ και διευθύνσεις προσχολικής αγωγής των δήμων και συμμετείχαν 14 διευθυντές, προϊστάμενοι διευθύνσεων και Πρόεδροι ΝΠΔΔ. Ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Στα τέσσερα πρώτα κεφάλαια του ερευνητικού μέρους αναλύεται λεπτομερώς ο σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας, ενώ στο πέμπτο παρατίθενται τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος, το έκτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει το σχολιασμό των δεδομένων που προέκυψαν από αυτήν, καθώς και προτάσεις του ερευνητή για το μέλλον των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών

Α΄ ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

1. Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1.1 Ορισμός

Η προσχολική αγωγή και φροντίδα αποτελεί ένα πεδίο της Επιστήμης που παρουσιάζει μια εννοιολογική ασάφεια. Οι διεθνείς ορισμοί αναφέρουν ως προσχολική αγωγή τον τομέα εκείνο που ασχολείται με την αγωγή και τη φροντίδα των παιδιών της πρώιμης παιδικής ηλικίας, μεταξύ 0 έως 6 ετών (Moloney, 2010).

Υπάρχει μια σύγχυση σχετικά με το αν η προσχολική αγωγή αποτελεί σχολείο ή όχι, αν μπορεί να ενταχθεί ως θεσμός, στην εκπαίδευση. Με μια πρώτη ματιά, θα λέγαμε ότι και μόνο εξ' ορισμού, η λέξη «προ-σχολική», μας παραπέμπει στην αγωγή που προηγείται του σχολείου, συνεπώς η ίδια καθαυτή δεν αποτελεί σχολείο. Ο όρος είναι πολύ γενικός και τα ερωτηματικά που εγείρονται από αυτή τη γενικότητα, είναι πάρα πολλά. Είναι τελικά ή όχι η προσχολική αγωγή, ένα πρώτο στάδιο εκπαίδευσης; Δεν είναι λίγα τα παιδαγωγικά συστήματα, με πρώτο αυτό της Μοντεσσόρι, στα οποία η αγωγή είναι αυτή που παίζει τον πρωτεύοντα ρόλο. Παρόλα αυτά, οι θεσμοί προσχολικής αγωγής, ξεκίνησαν ως θεσμοί κυρίως φροντίδας των παιδιών με σκοπό τη στήριξη της εργαζόμενης οικογένειας

Με την εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων των νηπιαγωγείων, κατέστη σαφές ότι αυτό ως θεσμός συντελεί στην ανάπτυξη των παιδιών της προσχολικής ηλικίας. Επομένως αποτελεί σχολείο, το οποίο όμως φέρει κάποια

ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το ξεχωρίζουν από την τυπική εκπαίδευση (Κυπριανός, 2007)

Καλό θα ήταν να γίνει μια αποσαφήνιση του όρου «αγωγή». Αγωγή αποτελούν όλες εκείνες οι επιδράσεις του κοινωνικοπολιτικού περιβάλλοντος στα αναπτυσσόμενα άτομα, οι οποίες γίνονται άλλοτε γενικά και άλλοτε εξειδικευμένα από ενήλικες, είτε αυτοί είναι οι παιδαγωγοί, είτε είναι η οικογένεια, με στόχο τη βελτίωση της συνολικής συμπεριφοράς των παιδιών και εφήβων (Ξωχέλλης, 1978). Η προσχολική αγωγή, αφορά νήπια από την ηλικία 3 έως 6 ετών, ή και μικρότερες ηλικίες όπως προβλέπεται και έχει θεσμοθετηθεί σε πολλές χώρες. Υπάρχει ένας διαχωρισμός ανάμεσα σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία σε ό,τι αφορά στον ρόλο τους. Οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί φαίνεται να δίνουν προτεραιότητα στον κοινωνικό τους ρόλο, ενώ τα νηπιαγωγεία περισσότερο στον παιδαγωγικό, με στόχους περισσότερο ψυχοκοινωνιολογικούς (Χαρίτος, 1998).

Σύμφωνα με τον Μετοχιανάκη (2000), οι δομές προσχολικής αγωγής αποτελούν τη συνέχεια της οικογένειας και παρέχουν στοχευμένη και συστηματική αγωγή

Η προσχολική ηλικία εκτείνεται από τη βρεφική έως τη σχολική ηλικία του παιδιού, αν και αυτό δεν είναι εύκολο να οροθετηθεί. Ρίχνοντας μια ματιά στην Γερμανική κυρίως βιβλιογραφία, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι δεν είναι ευρέως αποδεκτός ο όρος προσχολική αγωγή, πράγμα που φαίνεται από την πληθώρα των τίτλων που υπάρχουν σε αυτήν. Για παράδειγμα, συχνά απαντάται ο τίτλος «Προσχολική αγωγή», άλλοτε «Αγωγή μικρών παιδιών», άλλες φορές «Πρώιμη παιδική αγωγή και παιδαγωγική των νηπιαγωγείων», ή, «Εγχειρίδιο της πρώιμης και προσχολικής παιδαγωγικής». Στην Αγγλική γλώσσα, στην εκπαιδευτική ορολογία κυριαρχεί ο όρος pre-school για τις ηλικίες 0 έως 5 ετών, την ηλικία που το παιδί αρχίζει το σχολείο, ο οποίος όρος μεταφράζεται σε «προσχολική». Δεν είναι λίγες οι φορές όμως που χρησιμοποιείται κι ο όρος «πρώιμη». Στην Ελληνική πραγματικότητα, υιοθετήθηκε αυτός ο όρος δανεισμένος από την ξένη βιβλιογραφία νομοθετήθηκε με τον Ν. 1566/85, αρ.3 (Καινούργιου, 2012)

Η αγωγή και η φροντίδα των μικρών παιδιών στην ηλικία που εκτείνεται από τη γέννηση έως και την ηλικία εγγραφής στο νηπιαγωγείο, διχάζεται ανάμεσα στην προνοιακή φροντίδα και στην εκπαίδευση κι αυτό είναι κάτι το οποίο δεν είναι μόνο

ελληνικό φαινόμενο, αλλά συμβαίνει και στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία παιδαγωγικών συστημάτων και προγραμμάτων που κατά καιρούς υιοθετήθηκαν από διάφορες χώρες με στόχο πάντα να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των παιδιών αλλά και των οικογενειών τους. Αυτές οι δύο παράμετροι, έχουν ως αποτέλεσμα, οι όροι που αφορούν την αγωγή και εκπαίδευση σε αυτήν την ηλικία, να παρουσιάζουν μια εννοιολογική ασάφεια. Εξάλλου, ο ίδιος ο όρος «προσχολική αγωγή» μοιάζει παρωχημένος στην εποχή μας καθώς αδυνατεί να περιγράψει σαφώς τόσο τη σπουδαιότητα όσο και τους στόχους των θεσμών εκείνων που την υπηρετούν. Οι θεσμοί αυτοί χαρακτηρίζονται τόσο από πολυπλοκότητα υπηρεσιών όσο και στόχων και σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι τους είναι και η φροντίδα, οπότε, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε κι αυτόν τον όρο. Γιαυτό τελευταία θεωρείται περισσότερο δόκιμος σε επιστημονικό επίπεδο ο όρος, αγωγή και φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία. Η συμπερίληψη του όρου «φροντίδα», δείχνει να αποσαφηνίζει καλύτερα εννοιολογικά το σύνολο εκείνο των θεσμών και των υπηρεσιών που αφορούν στο παιδί μέχρι την ηλικία που αυτό εγγράφεται στην τυπική εκπαίδευση (Ζαμπέτα, 1998· Πετρογιάννης & Melhuish, 2001· Urban, 2009) .

Στο πλαίσιο αυτό κινείται εξάλλου και η χώρα μας, μετονομάζοντας το τμήμα «Προσχολικής Αγωγής» του ΤΕΙ Αθήνας, σε τμήμα «Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία», κατά την ένταξή του στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Ν.4521, ΦΕΚ 38/Α/2/03/2018 αρ.2)

Η προσθήκη του όρου «φροντίδα» στον προσδιορισμό των θεσμών προσχολικής αγωγής, θεωρείται εξάλλου απαραίτητος γιατί αποτελεί τόσο καθήκον όσο και σκοπό αυτών των θεσμών όπως έχουν διαμορφωθεί στη σύγχρονη κοινωνία. Η εκπαιδευτική σχέση μεταξύ παιδαγωγών-παιδιών, δεν είναι η μόνη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ τους, αλλά συμπληρώνεται από την φροντίδα. Έτσι εδραιώνεται μια πιο στενή επαφή μεταξύ τους. Η φροντίδα και η αγωγή συνυπάρχουν υποδηλώνοντας μια πολυσύνθετη πραγματικότητα στη ζωή των παιδιών της πρώιμης παιδικής ηλικίας (Urban, 2009)

Ας αναλύσουμε όμως λίγο τον όρο φροντίδα. Ανατρέχοντας στο Λεξικό Μπαμπινιώτη, η λέξη φροντίδα προέρχεται από το αρχαίο «φροντίς», το οποίο σημαίνει έχω έννοια για κάποιον, αφιερώνω σκέψη και δραστηριότητα. (Μπαμπινιώτης, 2002) Ο Montgomery, αναφέρει ότι η φροντίδα είναι έμφυτη στον

άνθρωπο αποτελεί μια φυσική κατάσταση του ανθρώπινου είδους. Είναι ο τρόπος να ανταποκρινόμαστε στους άλλους. Δεν υπάρχει φροντίδα όπου απουσιάζει η προσωπική εμπλοκή ούτε εκεί που υπάρχει αδιαφορία, νωθρότητα και αποστασιοποίηση (Montgomery, 1993).

Η φροντίδα που παρέχεται στα παιδιά προσχολική ηλικίας, μπορεί να είναι είτε οικογενειακή, μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον δηλαδή, είτε εξωοικογενειακή. Η δεύτερη αφορά δομές των οποίων οι υπηρεσίες παρέχονται ημερησίως για συγκεκριμένες ώρες, κατά τις οποίες δεν έχουν τη δυνατότητα οι γονείς να μεριμνήσουν για την φροντίδα των παιδιών τους. (Πετρογιάννης, 2001).

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι η Προσχολική Αγωγή είναι το σύνολο των επιδράσεων των ενηλίκων και του περιβάλλοντος πάνω στο παιδί, από τη γέννηση του μέχρι και την ηλικία που πλέον μπορεί να φοιτήσει στο Δημοτικό Σχολείο.

Η προσχολική Αγωγή μπορεί να υλοποιηθεί μέσα στο σπίτι, από τους γονείς και το γενικό κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του παιδιού, με ενέργειες και επιδράσεις που είναι τυχαίες, χωρίς συγκεκριμένη οργάνωση, στοχοθεσία και προσανατολισμό, αλλά και έξω από αυτό, σε συγκεκριμένες δομές προσχολικής αγωγής όπως παιδικοί σταθμοί, νηπιαγωγεία, ή κέντρα δημιουργικής απασχόλησης και είναι οργανωμένες, επίσημες και μεθοδευμένες. Η πρώτη σχετίζεται κυρίως με τον όρο «φροντίδα» και δεν έχει συγκεκριμένο ωράριο. Αποσκοπεί δε κυρίως στην εξυπηρέτηση των εργαζομένων οικογενειών και αφορά παιδιά όλων των ηλικιών. Η δεύτερη, σχετίζεται με την εκπαίδευση, αποτελείται από συγκεκριμένης διάρκειας προγράμματα με στόχο την εκπαίδευση των παιδιών συγκεκριμένης ηλικίας (Boocock, 1995) . Υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτές τις δυο μορφές προσχολικής αγωγής η οποία αλλάζει και διαμορφώνεται ανάλογα με την ηλικία του παιδιού.(Κιτσάρας, 2001·McKim, 1993· Τσολακίδου, 2013)

1.2 Η Σημασία της Προσχολικής Αγωγής

Η πρώιμη παιδική ηλικία, αποτελεί τη βάση για την οικοδόμηση της κοινωνίας. Οι πρώτες εμπειρίες του παιδιού κατά την ηλικία αυτή είναι καθοριστικές για την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα ενός ανθρώπου. (Patrick, 2002)

Οι ψυχολόγοι θεωρούν την ηλικία από τη γέννηση των παιδιών έως τα 6 τους χρόνια, την πιο κρίσιμη. Στα πρώτα αυτά χρόνια μπορεί να μη αναπτύσσεται τόσο η γνωστική τους ικανότητα, εδραιώνεται όμως ο συναισθηματικός τους κόσμος. Με βάση αυτά, η εκπαίδευση και η αγωγή που δίνεται στα παιδιά σε αυτό το διάστημα, είναι καθοριστικής σημασίας. (https://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi/)..

Τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός παιδιού εξάλλου, καθορίζουν τη μετέπειτα εξέλιξή του τόσο στο γλωσσικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο βασικών δεξιοτήτων. Η παρομοίωση των παιδιών αυτής της ηλικίας με «σφουγγάρια», δείχνει την ικανότητά τους να αφομοιώνουν. Με αυτό το δεδομένο, η προσχολική αγωγή είναι πολύ μεγάλης σημασίας, καθώς μεταβιβάζει στα παιδιά τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που τους είναι απαραίτητες για την είσοδό τους στη σχολική ζωή. Η προσχολική Αγωγή κι εκπαίδευση αποτελεί επίσης θεμέλιο και για την κοινωνικοποίηση των παιδιών, προσφέροντας ευκαιρίες συναναστροφής με άλλα παιδιά και ευκαιρίες ανάπτυξης δεξιοτήτων. Ταυτόχρονα, η προσχολική Αγωγή αποτελεί θεμέλιο, αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ των παιδιών, προσφέροντας ευκαιρίες μάθησης και σε παιδιά που προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα.(Sandstrom, 2012)

Πολλές μελέτες έγιναν με θέμα την διερεύνηση της αξίας της προσχολικής αγωγής, από τις οποίες κορυφαία θεωρείται αυτή του Αμερικανού Νομπελίστα οικονομολόγου Τζέιμς Χέκμαν. Στη μελέτη συνεργάστηκαν ψυχολόγοι και νευροεπιστήμονες και αναδείχθηκε ότι η επένδυση των κρατών στην προσχολική αγωγή, αποτελεί την επένδυση με τη μεγαλύτερη απόδοση σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο στάδιο εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα κατά τον Χέκμαν, για κάθε δολάριο που επενδύεται στην εκπαίδευση στην ηλικία των 4 ετών, αποδίδει στην κοινωνία από 60 έως 300 δολάρια μέχρι την ηλικία των 65 ετών (Heckman, Moon, Pinto, Savelyev, & Yavitz, 2010). Σύμφωνα με έρευνα της UNICEF (2008), η επένδυση των κρατών στην πρόωμη αγωγή και φροντίδα, έχει θετικά αποτελέσματα για την οικονομία μιας χώρας, καθώς τα παιδιά που παρακολουθούν προγράμματα προσχολικής αγωγής, κατακτούν δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν σε όλη τη διάρκεια της μετέπειτα σχολικής ζωής και εκπαίδευσής τους. Ακόμη, η επένδυση στα παιδιά μικρής ηλικίας, μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα μακροπρόθεσμα στη μείωση της

εγκληματικότητας. Έτσι τα κράτη οικοδομούν περισσότερο μορφωμένες κοινωνίες με μικρότερα ποσοστά εγκληματικότητας (UNICEF, 2008)

Ο Ball, (1994) αναφέρει ότι η πρώιμη αγωγή αποτελεί την καλύτερη επένδυση για όλα τα κράτη. Και σημειώνει σχετικά με την επίδραση της πρώιμης αγωγής («early learning» όπως την ορίζει), ότι είναι τόσο σημαντική, ώστε αν δώσουμε μια καλή αρχή στην παιδική ηλικία, είναι αρκετά δύσκολο να στραβώσει κάτι στην πορεία.

Ο ρόλος της προσχολικής αγωγής κατά τον Μπένετ (Bennett, 2008) είναι ιδιαίτερα σημαντικός και αποσκοπεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη και ισορροπημένη εξέλιξη του παιδιού. Η σημασία και η αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής, αναγνωρίστηκαν παγκοσμίως επίσημα από τον Ιούλιο του 1965. Η UNESCO σε συνεργασία με το Διεθνές Γραφείο Αγωγής, διοργάνωσαν ένα Εκπαιδευτικό Συνέδριο, όπου κατέληξαν σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα. Αναγνωρίστηκε κατ' αρχάς η ανάγκη του παιδιού προσχολικής ηλικίας για κατάλληλη εκπαίδευση η οποία θα προάγει τη σωματική, πνευματική και ηθική του εξέλιξη. Ακόμη, διευκρινίστηκε ότι παρόλο που η οικογένεια είναι ένα ευνοϊκό και σημαντικό περιβάλλον ανάπτυξης για το παιδί, δεν είναι σε θέση να καλύψει τις αυξημένες του εκπαιδευτικές ανάγκες όσο αυτό μεγαλώνει και φτάνει στην ηλικία πριν από τα 4 χρόνια του. Ακόμη τονίστηκε ο κοινωνικός ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς αναγνωρίστηκε ως πραγματικότητα ο ολοένα και αυξανόμενος αριθμός εργαζομένων γονέων. Ένα ακόμη συμπέρασμα, ήταν ότι η φοίτηση των παιδιών σε δομές προσχολικής αγωγής είναι βοηθητική για την μετέπειτα μετάβαση και ένταξή του στο σχολικό περιβάλλον. Τέλος, αναγνωρίστηκε ότι τα προσχολικά ιδρύματα είναι σημαντικά και στην έγκαιρη διάγνωση τόσο σωματικών όσο και πνευματικών διαταραχών της εξέλιξης των παιδιών, ούτως ώστε να γίνει έγκαιρη παρέμβαση για την αντιμετώπισή τους με τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα (όπως αναφέρεται στο Κιτσαράς, 2001).

Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1992, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε σύσταση η οποία αφορούσε την παιδική μέριμνα. Σύμφωνα μ' αυτή, τα κράτη μέλη θα έπρεπε να προβούν σε ενέργειες ώστε να διευκολύνουν τους γονείς να συνδυάζουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις και τις ευθύνες που προκύπτουν με τη γέννηση και την ανατροφή ενός παιδιού

(92/241/ΕΟΚ) (<https://publications.europa.eu/>). Το 2002, στη σύνοδο κορυφής της Βαρκελώνης, προσδιορίστηκαν με περισσότερη σαφήνεια τα συμπεράσματα και οι στόχοι που αφορούν στην αγωγή στην πρώιμη παιδική ηλικία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε ένα χρονοδιάγραμμα, στο οποίο όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να δώσουν κίνητρα στις μητέρες ώστε να ενθαρρύνεται η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Ως το 2010 λοιπόν, θα έπρεπε τα κράτη μέλη να φροντίσουν ώστε να έχουν επαρκείς δομές που να μπορούν να φιλοξενήσουν το 90% των παιδιών από 3 ετών έως την ηλικία εγγραφής στο σχολείο και το 33% των παιδιών κάτω των 3 ετών (Plantenga & Remery, 2009)

1.3 Η αναγκαιότητα της φροντίδας και αγωγής στην πρώιμη παιδική ηλικία

Σ' αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στο να καταστεί αναγκαία η δημιουργία θεσμών προσχολικής αγωγής, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς.

Τόσο η ανατροφή, όσο και η φροντίδα των παιδιών από την ηλικία της γέννησής τους, παραδοσιακά θεωρείται ευθύνη της οικογένειας, και κυρίως της μητέρας. Είναι όμως γεγονός, ότι πολύ συχνά, την ευθύνη για τη φροντίδα των παιδιών την αναλαμβάνει κάποιος άλλος, είτε από το οικογενειακό περιβάλλον (συγγενικά πρόσωπα), είτε όχι (babysitters κλπ). Ταυτόχρονα, όλο και περισσότερα παιδιά σε όλο και μικρότερη ηλικία αρχίζουν τη φοίτηση τους σε κάποια δομή προσχολικής αγωγής και φροντίδας (παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία). Ας εξετάσουμε αρχικά τους πρακτικούς λόγους για τους οποίους η φοίτηση των παιδιών σε όλο και μικρότερη ηλικία είναι απαραίτητη, καθιστώντας έτσι την προσχολική αγωγή αναγκαία και ένα από τα κυριότερα θέματα για κάθε κράτος.

Σύμφωνα με τα πορίσματα του ΟΕCD (2006), ένας από τους λόγους που τα κράτη επενδύουν στην αγωγή στην πρώιμη παιδική ηλικία, είναι και η επιθυμία τους να ενισχυθεί η παρουσία των γυναικών στην αγορά εργασίας, ώστε να γίνει λίγο πιο δίκαιος ο καταμερισμός οικογενειακών και εργασιακών ευθυνών. (ΟΕCD. Publishing, 2006). Η βιομηχανική περίοδος χαρακτηρίστηκε από την έξοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας κάτι που κατέστησε αναγκαία τη θεσμοθέτηση δομών

προσχολικής αγωγής. Οι γυναίκες όλο και περισσότερο καταλαμβάνουν ρόλους παραγωγικούς, διοικητικούς, τεχνικούς και θέσεις τις οποίες δεν επιθυμούν να εγκαταλείψουν μετά το γάμο και τη μητρότητα. Είναι δεδομένο ότι βασικός λόγος για τον οποίο η γυναίκα-μητέρα οδηγήθηκε στην αναζήτηση εργασίας ήταν η βελτίωση του οικονομικού επιπέδου της οικογένειας που υποβιβάστηκε με το ανερχόμενο κόστος ζωής και τον πληθωρισμό. Παρόλα αυτά, όλο και περισσότερες γυναίκες υποστηρίζουν ότι αγαπούν τη δουλειά τους και επιθυμούν να κάνουν καριέρα, να μην είναι κλεισμένες στο σπίτι, να συναναστραφούν με άλλους ανθρώπους, να έχουν νέες εμπειρίες και να μη νιώθουν πλήξη και απογοήτευση . Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντική ήταν η επίδραση του φεμινιστικού κινήματος στις γυναίκες το οποίο μαχόταν για την κατάργηση των διακρίσεων μεταξύ των δυο φύλων στους χώρους εργασίας, ενθάρρυνε την απασχόληση αλλά και τη μόρφωση στις γυναίκες, καθιστώντας την γυναικεία εργασία ένα είδος μόδας. (Clarke-Stewart & Friedman, 1987· Ρέντζου, 2011).

Ταυτόχρονα, η οικογένεια έπαψε να είναι σε θέση να δώσει τις απαραίτητες εμπειρίες διαπαιδαγώγησης και μάθησης. Σ' αυτό συνετέλεσε η απομάκρυνση των γονέων από τα σπίτια τους δεδομένου ότι οι εργασίες τους σε βιομηχανίες και μαγαζιά απαιτούσε μακρινή μετακίνηση. Οι ευκαιρίες για αλληλεπίδραση γονέων – παιδιών μειώθηκαν καθιστώντας δύσκολο τον συνδυασμό του ρόλου του γονέα με αυτόν του εργαζόμενου. Ταυτόχρονα δημιούργησε την ανάγκη να αναλάβουν κάποιοι άλλοι το έργο της διαπαιδαγώγησης των μικρών παιδιών (Saracho & Spodek, 2002).

Στα παραπάνω ήρθε να προστεθεί και η αλλαγή στην παραδοσιακή μορφή και δομή της οικογένειας. Έχουμε όλο και περισσότερα διαζύγια (αρκεί να αναφέρουμε ότι στη χώρα μας έχουν τριπλασιαστεί μέσα στα τελευταία 30 χρόνια). Συνάμα, αυξήθηκε δραματικά και ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών. Οι μονογονεϊκές οικογένειες δεν προκύπτουν μόνο από τα διαζύγια αλλά και πολύ συχνά είναι άγαμες μητέρες. Σε αυτό συνετέλεσε η μείωση της προκατάληψης απέναντί τους, αλλά και η επιθυμία της γυναίκας για ανεξαρτησία, καθώς και η απροθυμία να αναλάβουν την ευθύνη ενός παιδιού. Ακόμα όμως και η κλασσική μορφή οικογένειας, τείνει να γίνει περισσότερο πυρηνική, αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά. Έτσι συρρικνώνεται το δίκτυο των συγγενών που μπορούν, ή θέλουν να βοηθήσουν στο μέγαλωμα των παιδιών (Ρέντζου, 2011).

Η αναγκαιότητα για φροντίδα και αγωγή του παιδιού κατά την προσχολική ηλικία σε δομές εκτός οικογένειας, ενισχύθηκε και από την αλλαγή σε επίπεδο αξιών σχετικά με τους κατάλληλους ρόλους των γονέων. Οι σύγχρονοι γονείς εμφανίζονται πιο αποστασιοποιημένοι από παραδοσιακά πρότυπα που τους θέλουν να αφιερώνονται εξολοκλήρου στα παιδιά τους, βάζοντας σε δεύτερο πλάνο την προσωπική ζωή και ευημερία τους για την ευημερία του παιδιού. Θα λέγαμε οι σύγχρονοι γονείς συχνά εμφανίζονται περισσότερο εγωκεντρικοί και με λιγότερο το αίσθημα της υποχρέωσης για αποκλειστική φροντίδα των παιδιών τους (Clarke-Stewart & Friedman, 1987).

Ταυτόχρονα, η αναγκαιότητα για μορφές εξωοικογενειακής προσχολικής αγωγής, πηγάζει και από τη βούληση των κρατών να ανταποκριθούν στα σύγχρονα δημογραφικά μοτίβα. Η επίγνωση ότι η δημιουργία οικογένειας μπορεί να είναι ανασταλτική στην ολοκλήρωση της μόρφωσης και στην εύρεση εργασίας, είναι ένας παράγοντας που συντελεί στη μείωση των γεννήσεων και κατ' επέκταση οδηγεί σε χαμηλό ρυθμό αύξησης του πληθυσμού. Την ίδια στιγμή το κόστος της ανατροφής των παιδιών μοιάζει για πολλούς δυσβάσταχτο. Στα πλαίσια της αντιμετώπισης των παραπάνω υπαρκτών στις σύγχρονες κοινωνίες προβλημάτων, τα κράτη προσανατολίζονται σε λύσεις που ενθαρρύνουν τα νέα ζευγάρια στην απόκτηση παιδιών. Οι θεσμοί που παρέχουν ημερήσια φροντίδα και αγωγή σε βρέφη και νήπια, αποτελούν ένα τέτοιο μέτρο (OECD. Publishing, 2006). Εξάλλου, μια ακόμα πραγματικότητα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις των σύγχρονων κρατών, είναι η αύξηση της φτώχειας και οι συνακόλουθες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Σ' αυτό έρχεται να προστεθεί και το έντονο κύμα μετανάστευσης, που έχει αυξήσει πολύ το ποσοστό των δίγλωσσων παιδιών που φοιτούν στο Δημοτικό. Έτσι τα προγράμματα προσχολικής αγωγής και φροντίδας μπορούν να παίξουν έναν αντισταθμιστικό ρόλο, προσφέροντας σε παιδιά που θεωρούνται υψηλού κινδύνου, εμπειρίες μάθησης και αγωγής από την πρώιμη παιδική ηλικία, ώστε να αντισταθμιστούν οι ανεπάρκειες όπου αυτές υπάρχουν. (Myers, 2000· Κυπριανός, 2007· OECD. Publishing, 2006)

Εκτός όμως από τους πρακτικούς και κοινωνικούς λόγους που επέβαλλαν τη δημιουργία θεσμών προσχολικής αγωγής, αυτή είναι απαραίτητη και για ψυχολογικούς και εκπαιδευτικούς λόγους για την εξέλιξη του παιδιού, όπως

συμπερασματικά προέκυψε και από το Συνέδριο της UNESCO του 1962 το οποίο αναφέραμε παραπάνω.

Από τα μέσα του 19^ο ακόμα, με την ανάπτυξη των παιδαγωγικών ιδεών συνέβαλλε στο να αναζητηθούν- κυρίως από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα- θεσμοί περισσότερο για την αγωγή και λιγότερο για την μέριμνα των μικρών παιδιών, ενεργοποιώντας ταυτόχρονα και το ενδιαφέρον της πολιτείας για την αγωγή των παιδιών αυτής της ηλικίας. Με τη παραδοχή ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν ανάγκη από συστηματική και οργανωμένη εκπαίδευση, οι θεσμοί αυτοί απέκτησαν και εκπαιδευτικούς στόχους πέρα από το σκοπό που είχαν να αναπληρώσουν την απουσία της εργαζόμενης μητέρας (Ζαμπέτα, 1998· Κυπριανός, 2007).

Αυτή η στάση οφείλεται κατά πολύ σε αυτό που αναφέρθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, για τη σημασία της παιδικής ηλικίας στη μετέπειτα ζωή του ανθρώπου. Ο εικοστός αιώνας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο αιώνας του παιδιού, καθώς εδραιώνεται η αντίληψη ότι η κοινωνία οφείλει να προσφέρει το καλύτερο δυνατό στο παιδί. Γίνεται σταδιακά συνείδηση η σπουδαιότητα της παιδικής ηλικίας και ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βάση σ' αυτή. Αποτελεί υποχρέωση των ενηλίκων να παρέμβουν στην πρώτα χρόνια του παιδιού, ώστε να διαμορφώσουν κατάλληλα την παιδική ηλικία (Πανταζής & Πότση, 2013).

Από τη δεκαετία του '60 και μετά, κυριάρχησε η αντίληψη ότι κατά την πρώιμη παιδική ηλικία, οι επιδράσεις από το περιβάλλον είναι μεγαλύτερες στα πρώτα στάδια ανάπτυξης του παιδιού, οπότε σημαντικές αλλαγές σε νοητικό επίπεδο, μπορούν να επιτευχθούν μέσω αλλαγών του περιβάλλοντός του (Bloom, 1971)

Οι πρώιμες αναπτυξιακές ευκαιρίες που προσφέρουν οι δομές προσχολικής αγωγής αποτελούν μια γερή βάση, τόσο για τη μελλοντική ακαδημαϊκή επιτυχία του παιδιού, όσο και για την υγεία του και τη γενικότερη ευημερία του. Παράμετροι της ανάπτυξης του παιδιού όπως η αυτορρύθμιση, η δημιουργία κοινωνικών σχέσεων, η απόκτηση γνώσεων και η κατάκτηση δεξιοτήτων, εξαρτώνται τόσο από την ατομική νευροβιολογία του, όσο και από το είδος της σχέσης που χτίζεται με τους παιδαγωγούς και την ψυχολογική και φυσική επαφή με το περιβάλλον (Anderson et al., 2003). Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι κατά την είσοδο του παιδιού στη νηπιακή ηλικία, ο εγκέφαλος του έχει το 50% του βάρους που θα έχει κατά την

ενήλικη ζωή του, ενώ στα 6 χρόνια, στο τέλος δηλαδή της προσχολικής ηλικίας, φτάνει το 90% του τελικού βάρους του. (Cole & Cole, 2001)

Η εμπειρίες λοιπόν σε αυτή τη χρονική περίοδο σημαδεύουν την ανάπτυξη του παιδιού, βασικός τομέας της οποίας είναι ο γνωστικός. Ταυτόχρονα διαπλάθεται η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του (Ball, 1994· Vandell & Wolfe, 2000) Οι δομές προσχολικής αγωγής εξάλλου προσφέρουν εμπειρίες που θα βοηθήσουν το παιδί τόσο στη γνωστική, όσο και γλωσσική αλλά και στη σωματική. Προάγουν τη δημιουργικότητα, τη φαντασία και τη συναισθηματική ανάπτυξη (Taylor, Lillis, LeMone, & Lynn, 1997). Επιπλέον, η πρωτογενής κοινωνικοποίηση συντελείται στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, οπότε και το παιδί αφομοιώνει πρότυπα συμπεριφοράς. Στις δομές προσχολικής αγωγής, το παιδί της πρώιμης παιδικής ηλικίας έρχεται σε επαφή με συνομηλίκους του, διαφοροποιεί τον εαυτό του από τους άλλους και συνειδητοποιεί τα ενδιαφέροντά του (Νόβα-Καλτσούνη, 1998· Μάντζιου, 2007).

2. ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΠΡΩΙΜΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Οι θεσμοί πρώιμης αγωγής και φροντίδας στις χώρες της Ευρώπης, παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, ανάλογα με το μοντέλο –οικογενειακό ή εκπαιδευτικό – που ακολουθεί η κάθε μια. Οι διαφορές εντοπίζονται στα παρακάτω σημεία: Διαφοροποιήσεις ως προς το ωράριο (δομές μισής μέρας, λίγων ωρών, ολόημερα προγράμματα ακόμα και προγράμματα 24ωρης βάσης). Διαφοροποιήσεις ανάλογα με τη χρηματοδότηση (αποκλειστική ή όχι χρηματοδότηση από το κράτος). Ακόμα παρουσιάζεται ποικιλία στα διάφορα προγράμματα που

ακολουθούνται από τις χώρες της Ευρώπης, σχετικά με την καθολικότητα ή μη αυτών των προγραμμάτων (αν έχουν πρόσβαση όλοι ή ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειας και το αν εργάζεται η μητέρα. Παρουσιάζονται ακόμα διαφορές και σε σχέση με την οικονομική συμμετοχή των γονέων. Επίσης ως προς την ηλικία των παιδιών που μετέχουν σε αυτά και τέλος ως προς τον φορέα ο οποίος είναι υπεύθυνος για αυτά τα προγράμματα. (σε κάποιες χώρες είναι το Υπουργείο Παιδείας για παιδιά από 3εως την ηλικία εγγραφής στο σχολείο, και το Υγείας και Πρόνοιας για τα μικρότερα σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς). (Kamerman, 2007)

2.2 Ιστορικά στοιχεία

Στην Ευρώπη, οι υπηρεσίες εκπαίδευσης και φροντίδας στην πρώιμη ηλικία, καθορίστηκαν από δύο διαφορετικά ιστορικά πλαίσια. Το πρώτο σχετιζόταν με την οικονομία και την οικοδόμηση του έθνους. Το δεύτερο, με την εκβιομηχάνιση των χωρών και την έξοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το πρώτο ιστορικό πλαίσιο υπήρξε ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας που αφορούσαν κυρίως παιδιά από 3 ετών έως 5. Οι υπηρεσίες έχουν ως στόχο περισσότερο των κοινωνικό έλεγχο των ασθενέστερων εργατικών στρωμάτων και λιγότερο τους εργαζόμενους γονείς. Σε αυτό το πλαίσιο μπορούμε να διακρίνουμε 4 πρότυπα. Του ανταγωνισμού, του πλουραλισμού, της ένταξης και του διαχωρισμού.

Το πρώτο συναντάται στις καθολικές χώρες της Ευρώπης, όπου υπήρχε έντονος ο ανταγωνισμός κράτους – εκκλησίας σε θέματα που αφορούσαν την αρμοδιότητα για την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Το πρότυπο του πλουραλισμού συναντάται σε χώρες με διπλή θρησκεία, την Ολλανδία και τη Γερμανία. Λόγω της μεικτής θρησκείας, ο ανταγωνισμός κράτους και εκκλησίας είναι λιγότερο έντονος. Οι κοινωνίες αυτές με πολιτισμική και ιστορική ανομοιογένεια, οδηγήθηκαν σε ένα προνοιακό πλουραλισμό που ως αποτέλεσμα είχε να υπάρχει κατακερματισμός του συστήματος φροντίδας του παιδιού, δίχως βέβαια αυτό να σημαίνει ότι αυτές οι χώρες αδιαφορούσαν για την δημόσια και εκτεταμένη φροντίδα (Bahle, 2009)

Στην Ευρώπη του προτεσταντισμού από την άλλη, δεν υπήρχε ανταγωνισμός κράτους - εκκλησίας για την αρμοδιότητα σε κοινωνικά και οικογενειακά θέματα και κατ' επέκταση σε θέματα φροντίδας και εκπαίδευσης των παιδιών. Κι εδώ εμφανίζονται τα δύο επόμενα πρότυπα της ένταξης και του διαχωρισμού. Το πρότυπο της ένταξης, υπήρχε κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες, οι οποίες αφενός χαρακτηρίζονται από έλλειψη κοινωνικών συγκρούσεων και ανισοτήτων και αφετέρου, εκβιομηχανίστηκαν πολύ αργότερα. Ακόμα και στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, σημαντικό μέρος του πληθυσμού ασχολούνταν με αγροτικές εργασίες απολαμβάνοντας σημαντική ευημερία. Η ένταξη αναφέρεται στην ιδέα ότι τα παιδιά ως οντότητες, ανήκουν στο γενικότερο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών και δεν αποτελούν μόνο μέλη της οικογένειας. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι λόγω της έλλειψης ανταγωνισμού των φορέων στις Σκανδιναβικές χώρες, τα ιδρύματα παιδικής φροντίδας άργησαν να αναπτυχθούν, και αυτό συνέβη ραγδαία μετά τη δεκαετία του '70, όταν άρχισαν να αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες, τα μοντέλα της οικογένειας αλλά και η αγορά εργασίας (Rauhala, 2009).

Αντίθετα στην Βρετανία των ανισοτήτων επικράτησε το μοντέλο του διαχωρισμού. Σ' αυτό οδήγησαν η γρήγορη εκβιομηχάνιση της χώρας και η δημιουργία της εργατικής τάξης. Στη Βρετανία η κρατική παρέμβαση αφορούσε κυρίως τα κατώτερα στρώματα. Το σύστημα φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία διαχωρίστηκε πολύ γρήγορα στο δημόσιο που απευθυνόταν στους φτωχούς και σε ένα ιδιωτικό με νταντάδες που αφορούσε τη μεσαία τάξη. (Penn, 2009)

Το δεύτερο πλαίσιο τοποθετείται στη δεκαετία του 1970 και βασικά του στοιχεία είναι η οικογενειακή πολιτική, η ισότητα των δύο φύλων, η αλλαγή στη δομή της οικογένειας και η αύξηση του ποσοστού των εργαζομένων γυναικών. Το ζήτημα της παιδικής φροντίδας αποτελεί πάλι όπως και στην πρώτη ιστορική περίοδο, ένα πολύ σημαντικό θέμα, αλλά αυτή τη φορά σε μια νέα βάση. Δίνεται πλέον έμφαση σε θέματα που αφορούν την οικογενειακή πολιτική. (Μεγαλονίδου, 2015)

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν 4 σύγχρονα μοντέλα προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης.

Το Σκανδιναβικό Μοντέλο, όπου η φροντίδα και η εκπαίδευση των παιδιών μοιράζεται ανάμεσα στην οικογένεια και την Πολιτεία. Υπάρχει ενιαία ρύθμιση για

όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το προσωπικό που ασχολείται με τα παιδιά έχει ενιαία προσόντα και μισθό ανεξάρτητα από την ηλικιακή ομάδα με την οποία ασχολείται. Επίσης, αναγνωρίζεται σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σ' αυτές τις δομές πρώιμης φροντίδας και αγωγής. Στη Φιλανδία από πολύ μικρή ηλικία τα παιδιά έχουν δικαίωμα φοίτησης σε δομές αγωγής και φροντίδας, αμέσως μετά την άδεια μητρότητας ή γονική άδεια. Οι οικογένειες επιλέγουν τη δομή του δήμου που επιθυμούν και οι υπηρεσίες είναι ευέλικτες, με δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες τους (δυνατότητα φροντίδας νυχτερινές ώρες, η Σαββατοκύριακα). Στη Σουηδία παρέχονται θέσεις για όλα τα βρέφη και νήπια από 1 έτους έως τη ηλικία εγγραφής στο δημοτικό, ή την εγγραφή σε προ-σχολική τάξη η οποία όμως δεν είναι υποχρεωτική. Ο Δήμος έχει την υποχρέωση, από την παραλαβή της αίτησης των γονέων, μέσα σε 3-4 μήνες να παρέχει τη θέση φοίτησης για το παιδί χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις. Το ίδιο και στη Νορβηγία, οι Δήμοι υποχρεούνται να παρέχουν θέσεις φοίτησης για όλα τα παιδιά από 1 έτους. Μια ακόμα χώρα που ακολουθεί το Σκανδιναβικό μοντέλο είναι η Σλοβενία, όπου όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δικαιούνται θέση στις δομές πρώιμης αγωγής και φροντίδας και οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον τύπο της υπηρεσίας που τους εξυπηρετεί (Karila, 2012).

Στον αντίποδα του Σκανδιναβικού μοντέλου βρίσκεται το Αγγλοσαξονικό μοντέλο το οποίο κυρίως στηρίζει τις ασθενέστερες οικονομικά, τις μονογονεϊκές και γενικά τις μη προνομιούχες οικογένειες. Η συμβολή του κράτους λοιπόν είναι ελάχιστη και το μοντέλο αυτό στηρίζεται στην αγορά εργασίας. Με το όρο αγορά εννοείται η φροντίδα που δεν παρέχεται από το κράτος σε δημόσια ιδρύματα, ούτε από το οικογενειακό περιβάλλον, αλλά από νταντάδες και κατ' οίκον παιδοκόμους. Η χρηματοδότηση είναι ευθύνη και του δημοσίου αλλά και του ιδιωτικού τομέα. Το Αγγλοσαξονικό σύστημα παρουσιάζει μεγάλη διάσπαση υπηρεσιών καθώς κάθε είδος υπηρεσία μπορεί να ανήκει σε άλλο υπουργείο και το εμπλεκόμενο προσωπικό δεν έχει παντού τα ίδια προσόντα. Οι υπηρεσίες παροχής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας διαχωρίζονται συνήθως σε 0-3 ετών και 3-6 με την πρόσβαση στη δεύτερη να είναι καθολική, ενώ στην πρώτη ιδιαίτερα χαμηλή (Μεγαλονίδου, 2015). Όπως θα δούμε και στα στατιστικά στοιχεία, η διάσπαση των υπηρεσιών παρουσιάζεται σε μεγάλο εύρος στις χώρες της Ευρώπης.

Το τρίτο μοντέλο είναι αυτό της Κεντρικής Ευρώπης και έχουμε και εδώ διαχωρισμό των υπηρεσιών ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Στο μοντέλο αυτό δίνεται έμφαση στη στήριξη της οικογένειας ανεξαρτήτως οικονομικοκοινωνικής κατάστασης. Οι υπηρεσίες στηρίζονται σε εισφορές των εργαζομένων και προσφέρουν έμμεσους τρόπους υποστήριξης, όπως φορολογικές ελαφρύνσεις και επιδόματα. Οι μητέρες ενθαρρύνονται να μένουν σπίτι με τα μικρά παιδιά με μεγάλες γονικές άδειες και μερική απασχόληση. Στο μοντέλο αυτό φαίνεται να μην υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για τα μικρά παιδιά 0-3 ετών, ενώ για την επόμενη ηλικιακή ομάδα υπάρχει καθολικότητα (Μεγαλονίδου, 2015).

Τέλος, υπάρχει και το μοντέλο της Νότιας Ευρώπης, το οποίο έχει στενή σχέση με αυτό της κεντρικής όσον αφορά στο ρόλο της οικογένειας, όμως υπολείπεται σημαντικά στον τομέα της πρόνοιας μη παρέχοντας σημαντικά επιδόματα για την ενίσχυση αυτής. Αυτό το μοντέλο υπάρχει και στη χώρα μας. Χαρακτηριστικό είναι ότι συνυπάρχει το ενιαίο σύστημα προσχολικής αγωγής και φροντίδας και το σύστημα με το διαχωρισμό των υπηρεσιών. (Thévenon, 2011). Σε αυτό το μοντέλο φαίνεται να έχουν σημαντικό ρόλο οι οικογένεια και οι φίλοι κυρίως στην Πορτογαλία, Ελλάδα και Κύπρο, αλλά και στην Ουγγαρία. Χαρακτηριστικά, στην Ελλάδα ο θεσμός της «νταντάς» έχει πολύ λίγη απήχηση, δεδομένου ότι οι οικογένειες εμπιστεύονται περισσότερο άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος για την φροντίδα των παιδιών τους στο σπίτι. Στην Ισπανία υπάρχουν τόσο ενιαίες ρυθμίσεις που αφορούν σε παιδιά 0-6 ετών, όσο και ρυθμίσεις που οργανώνονται σε δύο φάσεις, από 0 έως 3 η πρώτη και από 3 έως 6 η δεύτερη. Η προσχολική αγωγή στην Ισπανία ξεκινάει από τους πρώτους μήνες της ζωής του παιδιού και αποτελεί το πρώτο στάδιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Φτάνει δε, μέχρι την ηλικία των 6 ετών οπότε και αρχίζει η υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι υπηρεσίες είναι άλλοτε δωρεάν και άλλοτε επιδοτούμενες και οι Αυτόνομες κοινότητες είναι υπεύθυνες για να εξασφαλίζουν θέση στα παιδιά. Σε Ελλάδα Κύπρο και Λιθουανία, τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, 3-4 ετών, μπορούν να επιλέξουν αν θα συνεχίσουν την εκπαίδευση τους σε ενιαία δομή, ή θα φοιτήσουν σε δομή που αφορά αποκλειστικά αυτή την ηλικία. Τέτοια επιλογή για τις ηλικίες 0-3 δεν υφίσταται. (Μεγαλονίδου, 2015)

2.3 Στατιστικά στοιχεία

Στις περισσότερες χώρες επικρατεί το διχοτομημένο σύστημα που επικρατεί και στη χώρα μας. Χωρίζεται σε δύο φάσεις, με μεταβατική ηλικία συνήθως αυτή των τριών ετών. Η ευθύνη για την οργάνωση και τη λειτουργία των δομών κατανέμεται μεταξύ διαφόρων αρχών, όπως οι Δήμοι και το Υπουργείο Παιδείας. Από αυτές τις χώρες που εφαρμόζουν το διχοτομημένο σύστημα, μόνο πέντε έχουν λάβει μέτρα για τη διευκόλυνση των παιδιών στη μετάβαση από τη μια βαθμίδα του συστήματος προσχολικής αγωγής στην άλλη. Αυτές είναι το Βέλγιο (Φλαμανδική κοινότητα), η Γαλλία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Ιταλία και το Ηνωμένο βασίλειο (Σκωτία) (Eurydice and Eurostat Report, 2014) .

Υπάρχουν όμως και χώρες που έχουν ενιαίο σύστημα πρώιμης εκπαίδευσης και φροντίδας (early childhood educations and care – ECEC) το οποία αφορά όλο το ηλικιακό φάσμα των παιδιών μέχρι την εγγραφή τους στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Σε αυτά τα συστήματα δεν υπάρχουν κενά ούτε και μετακίνηση μεταξύ των οργανισμών. Τέτοιου είδους σύστημα συναντάμε στη Σλοβενία, Κροατία, στις χώρες της Βαλτικής και στη Σκανδιναβία (Eurydice and Eurostat Report, 2014· Bennett & Tayler, 2006)

Πάντα σύμφωνα με το Eurydice and Eurostat Report, (2014) και τα στατιστικά στοιχεία που δημοσίευσε, κάποιες ευρωπαϊκές χώρες εξασφαλίζουν θέση σε μονάδες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, αλλά αυτές είναι μόλις 8: Δανία, Γερμανία (από το 2013), Εσθονία, Μάλτα (από το 2014), Σλοβενία, Φιλανδία, Ελβετία και Νορβηγία. Στις περισσότερες, η ζήτηση των θέσεων για παιδιά κάτω των 3 ετών είναι μεγαλύτερη από την προσφορά. Οι μοναδικές χώρες που δεν παρουσιάζουν σημαντική δυσαναλογία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης θέσεων σε καμιά ηλικία, είναι οι Νορβηγία, Σουηδία, Δανία, Φινλανδία.. (EuropeanCommission, n.d.)

Σχετικά με τη χρηματοδότηση, υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα κρατικής δέσμευσης για την οικονομική προσβασιμότητα στην Προσχολική αγωγή στις χώρες της Ευρώπης. Έτσι συναντάμε από καμία δέσμευση έως πλήρη. Στα περισσότερα κράτη, η δέσμευση αυξάνει όσο τα παιδιά πλησιάζουν ηλικιακά το δημοτικό σχολείο. Το ανώτατο επίπεδο δέσμευσης στις περισσότερες χώρες παρουσιάζεται ένα έτος

πριν τη φοίτηση σε αυτό. Υπάρχουν όμως και χώρες που δίνουν σημαντική προτεραιότητα στην διαθεσιμότητα θέσεων αλλά και στην οικονομική προσβασιμότητα σε μονάδες ECEC, από πολύ μικρότερες ηλικίες. Γενικά πάντως, η δωρεάν φοίτηση αφορά τα μεγαλύτερα παιδιά 3-4 ετών. Αντίθετα σε όλες τις χώρες εκτός από τη Λετονία, Λιθουανία και Ρουμανία, για τα παιδιά κάτω των 3 ετών υπάρχει οικονομική συμμετοχή των γονέων. Στις ανατολικοευρωπαϊκές και σκανδιναβικές χώρες αυτή η οικονομική συνεισφορά είναι η χαμηλότερη, ενώ η υψηλότερη παρατηρείται σε Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο και Ελβετία. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ιδιωτικός τομέας έχει σημαντικό μερίδιο στις δομές ECEC στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως σε αυτές με πιο φιλελεύθερη φιλοσοφία διακυβέρνησης σε ό,τι αφορά σε θέματα Κοινωνικής Πρόνοιας. Κύπρος, Ισλανδία Ηνωμένο Βασίλειο και Λουξεμβούργο, έχουν σημαντικά μικρή κρατική παρέμβαση στην ECEC, αφήνοντας την ευθύνη των παιδιών αυτής της ηλικίας στους γονείς. (Eurydice and Eurostat Report, 2014).

Για τα παιδιά κάτω των 3 ετών, τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας έδειξαν χαμηλή συμμετοχή στα προγράμματα ECEC, αλλά υψηλή ένα ή δύο χρόνια πριν την ηλικία φοίτησης στο Δημοτικό. Ο στόχος του συμβουλίου της Βαρκελώνης το 2002, ήταν να υπάρχει φροντίδα για το 33% τουλάχιστον των παιδιών κάτω από 3 ετών. Φαίνεται όμως ότι μέχρι το 2011 μόνο 10 χώρες το πέτυχαν. Η Δανία ξεχωρίζει με το 74% των παιδιών κάτω των 3 ετών. Αντίθετα, η συμμετοχή στην πρώιμη αγωγή και φροντίδα των παιδιών κάτω των 3 ετών ήταν ιδιαίτερα χαμηλή (περίπου 10% ή λιγότερο) στη Βουλγαρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Πολωνία. Κάποιες από αυτές τις χώρες παρέχουν μακροχρόνια φύλαξη παιδιών. Σε εννέα χώρες, η υποχρεωτικότητα στην προσχολική αγωγή ισχύει στο ένα ή δύο τελευταία έτη της προσχολικής ηλικίας. Αυτά είναι, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία και Ελβετία. (Eurydice and Eurostat Report, 2014). Πρόσφατα στην Ελλάδα η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση αυξήθηκε από τον ένα στα 2 έτη. Αυτό εφαρμόστηκε πιλοτικά σε κάποιους δήμους για το σχολικό έτος 2018-19, σταδιακά στους περισσότερους για το έτος 2019-20 και σε βάθος τριετίας η εφαρμογή θα επεκταθεί σε όλους τους Δήμους (ΦΕΚ 38Α/2018· ΦΕΚ 623Β/2019)

Η κατάσταση στα Ευρωπαϊκά κράτη σχετικά με το στόχο της Βαρκελώνης για τα παιδιά κάτω των 3 ετών, διαμορφώνεται το 2016 ως εξής: Σε 7 κράτη μέλη της ΕΕ,

μεταξύ 33% και 49% των παιδιών έχουν πρόσβαση σε δομές παιδικής μέριμνας και σε 5 κράτη μέλη, έχουν πρόσβαση περισσότερο από το 50% των παιδιών. Σε 16 κράτη το ποσοστό των παιδιών της ηλικιακής ομάδας 0-3 που συμμετέχουν στην παιδική μέριμνα είναι λιγότερο από το 33%, ενώ σε 10 από αυτά είναι κάτω από το 25%).

Όσον αφορά στην ηλικιακή ομάδα 3-6, το 2016, ο στόχος της Βαρκελώνης που ήταν η συμμετοχή του 90% των παιδιών από 3 και πάνω σε δομές προσχολικής αγωγής και φροντίδας, είχε επιτευχθεί στα 12 κράτη μέλη (Eurostat Report, 2016).

<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/report2018>

Κάτι ακόμα σημαντικό που ανέδειξε η έρευνα, είναι ότι σε κάποιες χώρες (όπως το Ηνωμένο Βασίλειο), είναι διαδεδομένο το σύστημα της παροχής οργανωμένης προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας στο σπίτι (Childminders). Στη χώρα μας κάτι τέτοιο δεν υφίσταται .

Τέλος, δεδομένου ότι πλέον είναι γενικά αναγνωρισμένη η αξία και η αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής αφού θέτει τις βάσεις για τη δια βίου μάθηση, όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες εκδίδουν εκπαιδευτικές οδηγίες με στόχο την βελτίωση των θεσμών της ECEC. Παρόλα αυτά, στα μισά κράτη, οι οδηγίες αυτές αφορούν τα μεγαλύτερα παιδιά των 3-6 ετών, ενώ για τις μικρότερες των 3 ετών ηλικίες, οι οδηγίες σχετίζονται κυρίως με το κομμάτι της φροντίδας αλλά και της υγιεινής και ασφάλειας. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε χώρες που είναι διαδεδομένο το σύστημα της κατ' οίκον παροχής προσχολικής εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικές οδηγίες αφορούν εξίσου και αυτόν τον τομέα.

3. Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή

Στη χώρα μας, η Προσχολική αγωγή είναι διχοτομημένη. Νηπιαγωγεία και Παιδικοί Σταθμοί, αποτελούν τις δύο βασικές δομές παροχής παιδαγωγικού και εκπαιδευτικού έργου στα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Τα Νηπιαγωγεία εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας και είναι φορείς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Σκοπός του Νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά (Ν. 1566/85). Το πρόγραμμα που εφαρμόζεται στα Νηπιαγωγεία (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών) είναι ενιαίο και έχει καταρτιστεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Με το Ν. 3518/2006 «περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης» (ΦΕΚ 272/Α/2/12/2006) και Το Ν.3577/2007 (ΦΕΚ 130/Α'/2007), το Νηπιαγωγείο εντάχθηκε στην υποχρεωτική εκπαίδευση και τα παιδιά φοιτούν σε αυτό υποχρεωτικά από 5 ετών. Το 2018, με τις διατάξεις της παρ.3β, του άρθρου 33 του ν. 4521/2018 (ΦΕΚ 38 Α), η υποχρεωτική εκπαίδευση διευρύνθηκε εκ νέου και τα παιδιά ηλικίας 4 ετών), προβλέπεται να φοιτούν υποχρεωτικά στο Νηπιαγωγείο.

Ο Παιδικός Σταθμός αποτελεί τον δεύτερο φορέα προσχολικής αγωγής στη χώρα μας. Οι παιδικοί σταθμοί πλέον ανήκουν στους ΟΤΑ και εποπτεύονται από του Υπουργείο Εσωτερικών. Στους παιδικούς σταθμούς δεν προβλέπονται υποχρεωτικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών, αντίστοιχα με τα Αναλυτικά Προγράμματα που ισχύουν για τα Νηπιαγωγεία του Υπουργείου Παιδείας. Η ηλικία φοίτησης είναι 6 μηνών με 4 ετών για τους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς και 2,5-4 για τους Παιδικούς Σταθμούς

3.2 Ιστορική Αναδρομή στην εξέλιξη της Προσχολικής Αγωγής στην Ελλάδα

. Στη συνέχεια θα κάνουμε μια αναδρομή στην εξέλιξη τους. Θα σταθούμε περισσότερο στους Παιδικούς σταθμούς μια και αυτοί θα μας απασχολήσουν κυρίως σε αυτή την εργασία

3.2.1 Η εξέλιξη του Νηπιαγωγείου

Το πρώτο διάστημα που ακολούθησε την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους, όπως ήταν αναμενόμενο δεν ήταν δυνατό να υπάρξει φροντίδα από το νεοσύστατο κράτος για την οργάνωση της προσχολικής αγωγής. Αυτό δεν ήταν

αποτέλεσμα της αδιαφορίας για την προσχολική αγωγή ή της υποτίμησης της αξίας της, αλλά αποτέλεσμα της νομικής και οικονομικής κατάστασης της χώρας. Υπήρχε η ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στην οργάνωση της κρατικής μηχανής, οπότε το θέμα της προσχολικής αγωγής, αναγκαστικά αποτελούσε περιττή πολυτέλεια. Όπως αναφέρει ο Κιτσαράς (Κιτσαράς, 1997), το ελληνικό Νηπιαγωγείο πέρασε από τρεις φάσεις: Στην πρώτη φάση ως της αρχές του 20ου αιώνα, η κρατική μέριμνα απουσίαζε εντελώς, και το νηπιαγωγείο στηριζόταν αποκλειστικά στη φιλανθρωπία. Στη δεύτερη φάση από το 1929 με την μεταρρύθμιση που επιτελέστηκε και έως το 1962 αρχίζει να υπάρχει ένα έμμεσο ενδιαφέρον από το κράτος και κάποια υποτυπώδης κρατική αρωγή και μέριμνα. Στην τρίτη φάση από το 1962 και μετά, έχουμε το άμεσο κρατικό ενδιαφέρον για την προσχολική αγωγή και τα νηπιαγωγεία και τον παρεμβατισμό.

Το πρώτο Νηπιαγωγείο στην νεότερη Ελλάδα χρονολογείται το 1827 και λειτούργησε στην Ερμούπολη της Σύρου. Ήταν φιλανθρωπικού χαρακτήρα και ιδρύθηκε από τον Ιεραπόστολο J.Brewer (Ζαμπέτα, 1998· Κυπριανός, 2007· Ρέντου, 2011a).

Αποτέλεσμα ιεραποστολικής μέριμνας κα δράσης ήταν και το σχολείο που ιδρύθηκε από τους John και Francis Hill στην Πλάκα της Αθήνας το 1831. Στο σχολείο των Hill λειτουργούσε οικοτροφείο, νηπιακό τμήμα, αλληλοδιδασκτικό σχολείο και Ανώτερο σχολείο Θηλέων, στο οποίο φοιτούσαν από το 1835 οι υποψήφιοι δασκάλες. Σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, η ίδρυση, η συντήρηση και η λειτουργία των νηπιαγωγείων, ήταν αποικιστικά αποτέλεσμα ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συχνά εξαρτούνταν από εισφορές τις εκκλησίας ή από κληροδοτήματα ευεργετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των νηπιαγωγείων στην Ελλάδα, είχαν χαρακτήρα σχολείου. Το νηπιαγωγείο αποτελούσε το πρώτο «σκαλοπάτι» για την είσοδο των παιδιών στο σχολείο κι είχε ως στόχο να τα προετοιμάσει με γνώσεις για την ένταξή τους σε αυτό. Οι δασκάλες που ασχολούνταν με τα νήπια, είχαν εκπαιδευτεί στο Ανώτερο Διδασκαλείο Δασκάλων, και η ιδιαίτερη εκπαίδευσή τους στις μικρότερες προσχολικές ηλικίες, ήταν ελάχιστη. (Χαρίτος, 1998).

Το 1840, ιδρύεται στην Αθήνα το πρώτο νηπιαγωγείο για αγόρια 3-6 ετών, με πρωτοβουλία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Το νηπιαγωγείο λειτουργεί ημερησίως

από τις 9:00 το πρωί έως τις 16:00 το απόγευμα και φιλοξενεί εκείνη την εποχή 103 νήπια, κάτι που δηλώνει το ενδιαφέρον της κοινωνίας.. Ο σκοπός του Νηπιαγωγείου ήταν η σωματική και πνευματική αγωγή των παιδιών που φοιτούσαν και η προετοιμασία τους για το δημοτικό. Υπεύθυνη του νηπιαγωγείου ήταν η νηπιαγωγός. Τον επόμενο χρόνο λειτούργησε το Νηπιακό σχολείο, το οποίο ήταν μικτό και στο οποίο υπήρχαν δίδακτρα. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1872, λειτούργησε και δεύτερο νηπιαγωγείο στο οποίο τα παιδιά φοιτούσαν δωρεάν. Την ίδια περίοδο, ιδρύονται νηπιακά τμήματα από το Παρθεναγωγείο της Ειρήνης Χρυσικοπούλου (1861) και από το Ελληνικό Παρθεναγωγείο (1869), υπό τη διεύθυνση της Αικατερίνης Λασκαρίδου, (Χατζηστεφανίδου, 2008· Κυπριανός, 2007).

Το 1897, η Αικατερίνη Λασκαρίδου ιδρύει στην Αθήνα τον Πρότυπο Νηπιακό Κήπο, ένα νηπιαγωγείο στα πρότυπα του Φρεμπελιανού συστήματος, όπου σημαντική και κυρίαρχη θέση για το παιδί της προσχολικής ηλικίας, έχει το παιχνίδι. Το νηπιαγωγείο ιδρύθηκε για τις ανάγκες της πρακτικής άσκησης όσων γυναικών σπούδαζαν στο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών της Καλλιθέας. Την ίδια περίοδο, με πρωτοβουλία πάλι της Λασκαρίδου και πάντα με την αρωγή ιδιωτών, ιδρύονται νηπιαγωγεία σε φτωχικές αθηναϊκές συνοικίες, που είχαν ως στόχο να εκπαιδεύσουν τα παιδιά οικογενειών που προέρχονταν από τα κατώτερα στρώματα της εργατικής τάξης, προσφέροντάς τους εκπαίδευση στα πρότυπα της αστικής τάξης (Κυπριανός, 2007).

Η πρώτη απόπειρα παρέμβασης του κράτους, γίνεται το 1895, με το διάταγμα περί Συστάσεως Νηπιαγωγείων. Δεν ιδρύονται κρατικά νηπιαγωγεία, αλλά για πρώτη φορά τίθεται ένα πλαίσιο λειτουργίας των ιδιωτικών. Υιοθετείται επίσημα πλέον ο όρος «Νηπιαγωγείο», ορίζεται η ηλικιακή ομάδα των παιδιών που θα φοιτούν σε αυτά, καθώς και το προσοντολόγιο των Νηπιαγωγών που θα διδάσκουν, καταρτίζεται συγκεκριμένο ωρολόγιο πρόγραμμα και καθορίζεται ο προσανατολισμός και ο σκοπός του Νηπιαγωγείου που δίνει μεγάλη σημασία στο παιχνίδι, αλλά και στις δραστηριότητες για την προπαρασκευή των μικρών μαθητών για την μετέπειτα φοίτηση τους στο σχολείο (Κυπριανός, 2007· Λυκιαρδοπούλου – Κονταρά, 2006, Ρέντζου 2011· (Ζαμπέτα, 1998)

Το 1913, με τα νομοσχέδια του Υπουργού Παιδείας Ι.Τσιριμώκου, η Πολιτεία εκφράζει τις θέσεις σε ό,τι αφορά στην προσχολική αγωγή. Η πρόθεση ήταν να γίνει

υποχρεωτική η φοίτηση στα νηπιαγωγεία από την ηλικία των τεσσάρων ετών των παιδιών. Ως βασικός στόχος, οριζόταν η διδασκαλία της γλώσσας. Η προοδευτική για την εποχή πρόταση να καταστεί υποχρεωτική η φοίτηση στο νηπιαγωγείο, δεν κατέστη δυνατό να ευδοκιμήσει και να ψηφιστεί. (Ρέντζου, 2011). Το 1914 με Βασιλικό Διάταγμα, προβλέπεται η ίδρυση δημοσίων νηπιαγωγείων, η ηλικία καθορίζεται στα 5-6 έτη, αντί για τα 3-6 και ο σκοπός του νηπιαγωγείου, παύει να είναι αποκλειστικά η διδασκαλία της γλώσσας, αλλά και αγωγή των νηπίων σύμφωνα με τα πρότυπα του συστήματος της Αικατερίνης Λασκαρίδου.(Χαρίτος, 1998)

Ουσιαστικό κρατικό ενδιαφέρον και συμμετοχή, δεν υπήρξε έως τη μεταρρύθμιση του 1929. Με τον Ν. 4397/1929, τα Νηπιαγωγεία εντάσσονται στο Υπουργείο Παιδείας, στη στοιχειώδη εκπαίδευση. Ορίζεται εκ νέου η ηλικία φοίτησης στα 4-6 έτη, ο αριθμός παιδιών που αντιστοιχούν σε κάθε νηπιαγωγό, καθώς και ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων που θα πρέπει να γίνονται στα νηπιαγωγεία, προκειμένου να επιτελέσουν το σκοπό τους ο οποίος παραμένει αυτός της προετοιμασίας για το σχολείο, αναγνωρίζοντας όμως και πάλι την αξία του παιχνιδιού για τα παιδιά αυτής της ηλικίας (Λυκιαρδοπούλου – Κονταρά, 2006· Doliopoulou, 2006).

Στα επόμενα χρόνια με τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και τον Εμφύλιο, υπήρξε σύγχυση και χαοτική κατάσταση στην Παιδεία γενικότερα, με ελάχιστες δυνατότητες για οποιαδήποτε βελτίωση στο χώρο. Μόλις στη δεκαετία του 1950 άρχισε να διαφαίνεται μια ανάκαμψη. Το 1954 το Υπουργείο Παιδείας μέσω του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στέλνει στα νηπιαγωγεία ένα σχέδιο διατάγματος με καθορισμένο ωρολόγιο πρόγραμμα και δραστηριότητες προς πιλοτική εφαρμογή, και ταυτόχρονα ζητά να γίνουν προτάσεις και βελτιώσεις. Με το Βασιλικό διάταγμα του 1962, διαφαίνεται μια αλλαγή στον προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος των νηπιαγωγείων, που πλέον προσεγγίζει περισσότερο τα πρότυπα του Μοντεσσοριανού μοντέλου. Με το Β.Δ του 1962, καθορίζεται και το πρώτο ωρολόγιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Για πρώτη φορά δίνεται έμφαση στις ατομικές ανάγκες του παιδιού, το οποίο αντιμετωπίζεται πλέον ως πολύπλευρη προσωπικότητα. (Ρέντζου, 2011· Λυκιαρδοπούλου-Κονταρά, 2006).

Με το Ν 309 του 1976 εκσυγχρονίζεται το νηπιαγωγείο το οποίο ορίζεται πλέον ως η πρώτη βαθμίδα της γενικής εκπαίδευσης και με το Π.Δ 476/1980, καταρτίζεται το ενιαίο αναλυτικό Πρόγραμμα. Το αναλυτικό πρόγραμμα του 1980 αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Στην πρώτη καθορίζεται ο σκοπός του Νηπιαγωγείου, στη δεύτερη τίθεται ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων χωρισμένων σε 10 κατηγορίες, στην τρίτη ενότητα γίνεται αναφορά στην οργάνωση της ζωής και του χώρου του νηπιαγωγείου, και στο ρόλο της νηπιαγωγού. Στην τελευταία ενότητα, υπάρχει το ωρολόγιο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου (Λυκιαρδοπούλου-Κονταρά, 2006).

Με το Ν.1566/85 ο οποίος και καταργεί αυτόν του 1976, αλλάζει τόσο η φιλοσοφία, όσο και ο σκοπός του Ελληνικού Νηπιαγωγείου. Ως σκοπός καθορίζεται να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν ολόπλευρα, μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το Π.Δ.486/1989-ΦΕΚ.208 Α', καθόρισε νέο αναλυτικό πρόγραμμα με διαχωρισμένες αναπτυξιακές ενότητες μέσα στο σχολικό έτος. Χαρακτηριστικό είναι ότι για πρώτη φορά τονίζονται οι διδακτικοί στόχοι. Ταυτόχρονα εκδίδεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, βιβλίο δραστηριοτήτων (Κωνσταντίνου, Παλέτα, & Σταθάκης, 2016).

Το 2001 (ΦΕΚ 1376/18/10/2001 τ. Β'), εκσυγχρονίζεται το περιεχόμενο σπουδών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην οποία είναι ενταγμένο και το Νηπιαγωγείο, και εισάγονται αρκετές καινοτομίες για τα δεδομένα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Καταρτίζεται το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) (Ρέντζου, 2011)

Από το σχολικό έτος 1997-1998 εξάλλου, με το ν. 2525/1997, άρθρο 3 (ΦΕΚ 188 τ. Α') άρχισε να εφαρμόζεται ο θεσμός του ολόημερου νηπιαγωγείου και στη χώρα μας. Ένας θεσμός καινοτόμος που είχε σαν στόχο να συνδυάσει τις ανάγκες της σύγχρονης οικογένειας, με τις μαθησιακές απαιτήσεις των νηπίων που φοιτούν στα νηπιαγωγεία.

(http://www.pi-schools.gr/preschool_education/yp_yliko/odig_oloimerou.pdf)

Ο θεσμός υπήρχε από τα μέσα του περασμένου αιώνα στην Ευρώπη. Ξεκίνησε στην Ελλάδα με συμμετοχή 160 σχολείων το 1997-98, με τον αριθμό των ολόημερων να ανεβαίνει στα 188 το σχολικό έτος 1998-99. Δέκα χρόνια μετά, το 2008, στη χώρα μας λειτουργούσαν 2759 ολόημερα νηπιαγωγεία επι συνόλου 5724 σε όλη την επικράτεια. Ο αριθμός των παιδιών που φοιτούσαν σε αυτά, ανερχόταν σε

42916 νήπια και προνήπια (Αλευριάδου, Βруниώτη, Κυρίδης, & Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, n.d, 2008.)

Από την πρώτη εφαρμογή του έως σήμερα, το ολοήμερο νηπιαγωγείο, έχει δεχθεί πολλή κριτική, τόσο αρνητική όσο και θετική. Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τη Ρέντζου,(2011) αφενός το ολοήμερο έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς νηπιαγωγούς να εργαστούν, λύνοντας ταυτόχρονα και ένα πρόβλημα των εργαζόμενων γονέων, αφετέρου, φαίνεται να έχει αρκετά πλεονεκτήματα για τα παιδιά που φοιτούν σ' αυτό. Μερικά από αυτά είναι οι ευκαιρίες για ανάπτυξη ακαδημαϊκών ικανοτήτων μέσω του παιγνιδιού, η ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, η ομαλή και ολοκληρωμένη συναισθηματική εξέλιξη, καθώς και η πρόληψη των μαθησιακών δυσκολιών με τον έγκαιρο εντοπισμό τους μέσω της παρατήρησης.

Με το Ν. 3518/2006 «περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης» (ΦΕΚ 272/Α/2/12/2006 και του Ν.3577/2007 (ΦΕΚ 130/Α'/2007), το Νηπιαγωγείο εντάχθηκε στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελώντας την πρώτη βαθμίδα της υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα που ακολουθείται στα Νηπιαγωγεία είναι αυτό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα παιδιά που γίνονται δεκτά στα Νηπιαγωγεία, είναι ηλικίας από 4 ετών (Μεγαλονίδου, 2015)

Με το ΦΕΚ Με το ΦΕΚ 1420/08/08/2007, το ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου και του ολοήμερου Νηπιαγωγείου, διαμορφώνεται όπως φαίνεται στους Πίνακες 1 και 2, Παράρτημα Α

Το 2018, με τις διατάξεις της παρ.3β, του άρθρου 33 του ν. 4521/2018 (ΦΕΚ 38 Α), η υποχρεωτική εκπαίδευση διευρύνθηκε εκ νέου και τα παιδιά ηλικίας 3,5-4 ετών (προνήπια), προβλέπεται να φοιτούν υποχρεωτικά στο Νηπιαγωγείο. Στην παράγραφο 3γ του ίδιου άρθρου, προβλέπεται ότι αυτό θα γίνει σταδιακά και ανά Δήμο, και οπωσδήποτε θα ολοκληρωθεί μέσα σε μια τριετία.

3.2.2 Η εξέλιξη του Παιδικού Σταθμού

Η πρώτη προσπάθεια για τη σύσταση ιδρύματος παιδικής προστασίας, έγινε από τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1829, στα πρώτα χρόνια της σύστασης του Ελληνικού Κράτους. Ο Καποδίστριας στηριζόμενος σε δωρεές και φιλανθρωπικές εισφορές, ιδρύει στην Αίγινα ένα ορφανοτροφείο που σκοπό είχε την εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Το συγκεκριμένο ίδρυμα λειτούργησε ως το 1831 πιο πολύ ως αναμορφωτήριο κι όχι ως εκπαιδευτικό ίδρυμα ή ορφανοτροφείο. Στη συνέχεια, το

ορφανοτροφείο Αίγινας, έγινε ένα από τα πρώτα σχολεία στη χώρα, στο οποίο εφαρμόστηκε η Λαγκαστριανή Αλληλοδιδασκτική μέθοδος (Καλλιγά, 1990· Παπαθανασίου 2000). Λίγα χρόνια αργότερα, ο Όθωνας με το Βασιλικό Διάταγμα 16 στις 8/09/1833, ιδρύει το Βρεφοκομείο Αθηνών, το οποίο λειτούργησε ως βρεφοκομείο-νηπιοτροφείο, αλλά και ως σχολή Βρεφοκόμων.(Ζέρβα, Σιδηροπούλου, Ζέρβας, & Σαλωνίδης, 2015). Σκοπός του Βρεφοκομείου ήταν η περίθαλψη και φροντίδα απροστάτευτων βρεφών. Ταυτόχρονα, αποτελούσε και σχολή βρεφοκόμων, καθώς πολλά από τα κορίτσια που ήταν τρόφιμοι του Βρεφοκομείου, εκπαιδεύονταν και παρέμεναν στο ίδρυμα παρέχοντας τις υπηρεσίες τους ως βρεφοκόμοι. Δεδομένου όμως ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας ήταν πολύ κακή, όσα προβλέπονταν για την φροντίδα των βρεφών δεν ήταν εφικτό να υλοποιηθούν, έτσι το βρεφοκομείο στηρίχτηκε σε εισφορές ιδιωτικών φορέων και φιλανθρωπίες (Μεγαλονίδου, 2015).

Το 1901, με πρωτοβουλία της Αικατερίνης Λασκαρίδου, ιδρύεται ο πρώτος παιδικός σταθμός- Κέντρο ημερήσιας φροντίδας στην Αθήνα και λίγα χρόνια μετά το 1905, ο δεύτερος παιδικός σταθμός στον Πειραιά (Ρέντζου, 2011), ενώ το 1914 ιδρύεται το ΠΙΚΠΑ (Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντίληψης),

Την ίδια εποχή, ιδρύονται διάφορα παιδικά και κέντρα και σταθμοί από βιομηχανίες για τις ανάγκες των εργαζομένων, αλλά και από φιλανθρωπικά σωματεία(Ζαχαρενάκης, 1996)

Μια πρώτη προσπάθεια της Πολιτείας να δημιουργήσει κρατικό θεσμό προσχολικής αγωγής έγινε το 1922 οπότε και δημιουργήθηκε ξεχωριστός τομέας στη Διεύθυνση Κοινωνικής Υγιεινής του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, με την επωνυμία «Τμήμα Πρώτης Παιδικής Ηλικίας» (2882/1922). Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και καθώς ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε πολύ με τη συνθήκη της Λωζάνης, έγινε επιτακτική η ανάγκη για τη φροντίδα των μικρών παιδιών που ήταν είτε ορφανά, είτε απροστάτευτα ή άπορα παιδιά που οι μητέρες τους εργάζονταν. Με το Νομοθετικό Διάταγμα στις 27/10/26 «Περί Εθνικών Παιδικών Σταθμών», ουσιαστικά αναγνωρίζεται ο θεσμός του παιδικού σταθμού. Ιδρύονται 29 παιδικοί σταθμοί και τίθενται σε πειραματική λειτουργία. Οι παιδικοί σταθμοί αυτοί αποτελούσαν ιδρύματα ημερήσιας περίθαλψης, και τα όρια ηλικίας των παιδιών που φοιτούσαν δεν ήταν σαφώς καθορισμένα. Η εκπαίδευση των παιδιών δεν αποτελεί κύριο στόχο των ιδρυμάτων αυτών. Το ενδιαφέρον της Πολιτείας ήταν

προσανατολισμένο στην φροντίδα και την περίθαλψη και όχι στην αγωγή και εκπαίδευση. Γιαυτό οι βασικοί στόχοι των παιδικών σταθμών της εποχής δεν διαφέρουν από τους στόχους των ορφανοτροφείων. Το ΦΕΚ 379/Α/26, προβλέπει ποια παιδιά γίνονται δεκτά στους εθνικούς παιδικούς σταθμούς καθώς και ότι υπεύθυνο για αυτούς είναι το τμήμα Αγαθοεργιών Ιδρυμάτων του Υπουργείου Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως. Ο αριθμός των παιδιών που φοιτούν σε κάθε παιδικό σταθμό ορίζεται σε 100. ΟΙ πόροι των παιδικών σταθμών προέρχονται κατά κύριο λόγο από τον φόρο υπέρ των εθνικών Ορφανοτροφείων. (Παπαθανασίου, 2000· Καλιγγά, 1990· Ζέρβα et al, 2015).

Και στα επόμενα χρόνια, η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι αυτή που στηρίζει και συντηρεί τα ιδρύματα των παιδικών σταθμών. Με δωρεές και κληροδοτήματα, ιδρύθηκαν αρκετοί παιδικοί σταθμοί. Το 1927 με πρωτοβουλία και οικονομική συμμετοχή της λαίδης Κρώσφηλντ δημιουργείται η Παιδική Στέγη. Η παιδική Στέγη αξιοποιώντας δωρεές, ανοίγει ένα παιδικό σταθμό στη Δραπετσώνα και λίγο αργότερα στο συνοικισμό Κυνοσάργους. Το 1927 εξάλλου, με δωρεά του Εμμανουήλ Μπενάκη, ιδρύεται ο πρώτος παιδικός σταθμός στο Δήμο Αθήνας. Πέρασαν πάνω από 30 χρόνια για να φτιαχτεί ο δεύτερος που φιλοξενούσε άπορα παιδιά. (Δαράκη, 1995)

Το 1937 (απόφαση 72148 της Διεύθυνσης Δημόσιας Αντίληψης,) συντάσσεται ο πρώτος κανονισμός Εθνικών Παιδικών Σταθμών με τον οποίο το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας είναι πλέον επίσημα το αρμόδιο Υπουργείο για τη λειτουργία τους. Η ημερήσια φροντίδα των ανηλίκων παιδιών που φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς καθώς και η εκπαίδευσή τους, αποτελούν τους στόχους που αναφέρονται στον κανονισμό. Ταυτόχρονα προβλέπεται τμήμα συσσιτίου μέσα στα ιδρύματα, για παιδιά άπορα μεγαλύτερης ηλικίας, 7 έως 13 ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο έως την κατοχή, υπήρχε συνεχής εναλλαγή κυβερνήσεων και μεγάλη κοινωνικοπολιτική αστάθεια, με αποτέλεσμα οι νόμοι που ψηφίζονταν από την μια κυβέρνηση να μην εφαρμόζονται από την επόμενη (Χαρίτος, 1998).

Η περίοδος από το 1940 έως το 1960, υπήρξε μια περίοδος με έντονα ιστορικά και πολιτικά γεγονότα. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή, ο Εμφύλιος, δημιούργησαν ένα περιβάλλον σύγχυσης και χάους στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Ελάχιστοι παιδικοί σταθμοί ιδρύθηκαν κατά τη διάρκεια αυτών των 20

ετών. Το 1942 με το διάταγμα 1316 ιδρύονται τα Εθνικά Αγροτικά Νηπιοτροφεία, κυρίως σε περιοχές τη Βορείου Ελλάδας. Στόχος των Νηπιοτροφείων εκτός από την περίθαλψη των παιδιών που οι μητέρες τους απασχολούνταν σε αγροτικές εργασίες, ήταν η διαπαιδαγώγησή τους αλλά και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Την περίοδο του εμφυλίου, τα Εθνικά Αγροτικά Νηπιοτροφεία, εκτός από την φροντίδα των παιδιών και την εκπαίδευσή του, είχαν σαν επιπλέον σκοπό την ενίσχυση του εθνικού φρονήματος των κατοίκων παραμεθόριων περιοχών που ήταν ξενόγλωσσοι. Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα Αγροτικά Νηπιοτροφεία λειτουργούσαν και ως οικοτροφεία, δεδομένου ότι κάποια νήπια φιλοξενούνταν εσωτερικά. Επίσης αξίζει να αναφερθεί ότι κάποια από αυτά, το καλοκαίρι λειτουργούσαν ως παιδικές κατασκηνώσεις (Μαστρογιάννης, 1960) .

Την ίδια περίοδο έως το 1960, ιδρύονται από τη Χριστιανική Ένωση Νέων (Χ.Ε.Ν.) στη Θεσσαλονίκη, δύο Παιδικές φωλιές. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε το πρόγραμμα «Σπίτια του Παιδιού», με τη Βασιλική Πρόνοια να ιδρύει Παιδικούς σταθμούς και Νηπιαγωγεία (Δαράκη, 1995).

Το 1954 με Νομοθετικό Διάταγμα, καθορίζεται το πλαίσιο λειτουργίας των Εθνικών Παιδικών Σταθμών και των Εθνικών Αγροτικών Νηπιοτροφείων. Ως σκοπός τους, ορίζεται τόσο η ημερήσια φροντίδα των παιδιών, όσο και η αγωγή και εκπαίδευσή τους. Επίσης καθορίζεται ένα γενικό ωρολόγιο πρόγραμμα, βάσει του οποίου καθορίζονται οι λεπτομέρειες του προγράμματος κάθε ιδρύματος, με εσωτερικό κανονισμό (Αλέπης, 1965).

Το 1960, δημιουργείται το Ίδρυμα Εργαζόμενου Κοριτσιού, το οποίο καταργείται με το Ν.143/1984. Στο Άρθρο 11 του ΦΕΚ 46/α/1984, ορίζεται ότι τα παραρτήματα του Ιδρύματος σε Αθήνα , Θεσσαλονίκη και Λάρισα, θα συστήσουν αυτοτελή Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΔΔ), με επωνυμίες Ίδρυμα Βρεφονηπιακών Σταθμών Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Λάρισας αντίστοιχα.

Μετά το 1965, αρχίζει να εμφανίζεται έντονο το ενδιαφέρον της Πολιτείας για τους παιδικούς σταθμούς, οπότε και αρχίζει η αλματώδης αύξησή του αριθμού τους. Οι Παιδικοί Σταθμοί υπάγονται πλέον στη Διεύθυνση Παιδικής Προστασίας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Το 1973 τα Εθνικά Αγροτικά Νηπιοτροφεία μετονομάζονται σε οι Εθνικούς Αγροτικούς Παιδικούς Σταθμούς. Ταυτόχρονα αρχίζει να εκσυγχρονίζεται ο θεσμός, καθώς βελτιώνονται οι αναλογίες παιδιών

παιδαγωγών, με το ΦΕΚ 95 Α/1973 καταρτίζονται αναλυτικά και ημερήσια προγράμματα, καθώς και παρουσιάζεται σημαντική εξέλιξη στα απαιτούμενα προσόντα του εκπαιδευτικού προσωπικού και στις σχολές από τις οποίες αυτοί αποφοιτούν. (Ζέρβα et al., 2015).

Το 1984 οι Εθνικοί Αγροτικοί Παιδικόι Σταθμοί μετονομάζονται σε Κρατικοί Παιδικόι Σταθμοί, ενώ με το ΦΕΚ 46 Α/1984, προβλέπεται η ίδρυση βρεφονηπιακών σταθμών και η ίδρυση βρεφικών τμημάτων μέσα σε παιδικούς σταθμούς. Ταυτόχρονα ο θεσμός του Παιδικόι σταθμοί εκσυγχρονίζεται, με νέα μοντέλα οργάνωσης και λειτουργίας. Στους κρατικούς βρεφονηπιακούς σταθμοί προβλέπεται η φοίτηση τριών ηλικιακούών ομάδων: 8 μηνών έως 1,5 έτους, 1,5 έως 3 ετών και 3 ετών έως την ηλικία εγγραφής στο δημοτικό. Με το άρθρο 7 εξάλλου, καθορίζονται οι αναλογίες παιδιών –παιδαγωγών, οι οποίες είναι 1 παιδαγωγός και ένας διαχειριστής ανά 25 νήπια και 2 παιδαγωγοί ανά 10 βρέφη για τα βρεφικά τμήματα. Στους παιδικούς σταθμούς είναι δυνατή η φοίτηση νηπίων από 3 ετών έως την ηλικία εγγραφής στο δημοτικό.

Ένας νέος πρότυπος κανονισμός λειτουργίας παιδικών και βρεφονηπιακούών σταθμών, δημοσιεύεται με το ΦΕΚ 546/Β/1988.

Σ' αυτόν όπως και στους μετέπειτα κανονισμούς θα αναφερθούμε εκτενέστερα στο κεφάλαιο 3.2.4, όπου θα κάνουμε μια συγκριτική θεώρησή τους

Με το Νόμο 2083/1992 «Αναδιοργάνωση της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών Κοινωνικής προστασίας», ορίζεται ως αρμόδιο της ίδρυσης και λειτουργίας των βρεφονηπιακούών σταθμών, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Παράλληλα προβλέπεται η ίδρυση παιδικών σταθμών κι από άλλους φορείς, με δικές τους δαπάνες. Στους φορείς αυτούς περιλαμβάνονται: Δήμοι και Κοινότητες, Φιλανθρωπικά σωματεία με την προϋπόθεση αυτό να προβλέπεται από το καταστατικό τους, εκκλησιαστικοί φορείς, Δημόσιοι και Ιδιωτικοί φορείς και Φυσικά ή νομικά πρόσωπα, υπό την μορφή επιχειρήσεων(ΦΕΚ 158/Α/1992, Άρθρο 12)

Το 1994, και μετά από διαπίστωση πολλαπλών προβλημάτων λόγω της γραφειοκρατίας, των δυσαναλογιών στον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στους παιδικούς (παιδικόι και βρεφονηπιακοί με υπεράριθμα παιδιά και άλλοι με ολιγάριθμα), αλλά και μετά από ευρωπαϊκές υποδείξεις και πιέσεις, αποφασίζεται η μεταβίβαση τους από την κεντρική εξουσία του κράτους που ως τότε ήταν το

Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας), στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, δηλαδή στους ΟΤΑ. Η εποπτεία τους προβλέπεται να είναι στην δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών. Με το άρθρο 42 του Ν.2218/1994, οι Δήμοι και Κοινότητες υποχρεούνται να αναλάβουν την ευθύνη της οργάνωσης και της λειτουργίας παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, και να τους εντάξουν στο Δήμο, είτε με τη μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, είτε απευθείας ως ανεξάρτητη υπηρεσία του Δήμου. Η λειτουργία τους θα διέπεται από εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας που θα καταρτίζεται με βάση τον Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών και Κοινοτικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών ο οποίος συντάσσεται από τα υπουργεία Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Εσωτερικών (Ζέρβα et al., 2015 · Χαρίτος 1998).

Έτσι, στους ΟΤΑ δημιουργούνται 3 κατηγορίες παιδικών σταθμών:

- Αυτοί που εντάχθηκαν από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (πρώην Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί), οι οποίοι συνιστούν ξεχωριστό Νομικό Πρόσωπο,
- Οι παιδικοί σταθμοί που είχαν ιδρύσει οι Δήμοι ως ΝΠΔΔ
- Οι Παιδικοί σταθμοί που λειτουργούν στα πλαίσια των Δημοτικών Επιχειρήσεων των ΟΤΑ (Μεγαλονίδου, 2015)

Η μεταβίβαση των παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών γίνεται σε τρία στάδια, με τους Νόμους 2218/94, 2880/01 και 3106/03. , Το όλο εγχείρημα εισάγει μια νέα παράμετρο στο θεσμό των παιδικών σταθμών κι αυτό είναι η οικονομική επιβάρυνση των οικογενειών με κάποιο χρηματικό ποσό προς τον ΟΤΑ για τη φοίτηση των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς οι οποίοι θα αποτελούν πλέον δομές των Δήμων. Με το άρθρο 9 του ΦΕΚ 497 τ. Β 2002, αποφασίστηκε ότι το ποσό της οικονομικής εισφοράς των οικογενειών των φιλοξενούμενων παιδιών, θα καθορίζεται ανάλογα με το οικογενειακό τους εισόδημα.

Με το Νόμο 3106 του 2003 (ΦΕΚ 30 Α) και τις παραγράφους 1, 2, και 5 του άρθρου του Ν.2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α), ολοκληρώνεται η μεταβίβαση του συνόλου των υπαρχόντων παιδικών σταθμών από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, στους ΟΤΑ, με την ανάθεση της αρμοδιότητας στους Δήμους, της λειτουργίας του Κέντρο βρεφών Μητέρα, των παιδικών σταθμών που ανήκαν στο ΠΙΚΠΑ και των Ιδρυμάτων Βρεφονηπιακών Σταθμών Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Λάρισας.

Μέχρι το σχολικό έτος, στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς φοιτούσαν παιδιά από 08 μηνών έως την ηλικία εγγραφής στο Δημοτικό. Αυτό τροποποιήθηκε με Ν. 3518/2006 «περί υποχρεωτικής εκπαίδευσης» (ΦΕΚ 272/Α/2/12/2006 και το Ν.3577/2007 (ΦΕΚ 130/Α'/2007). Με τα παραπάνω, διευρύνθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση, καθώς το Νηπιαγωγείο εντάχθηκε σε αυτήν. (Μεγαλονίδου, 2015). Με την υποχρεωτική φοίτηση των νηπίων στα Νηπιαγωγεία του υπουργείου Παιδείας που πλέον αποτελούν την πρώτη βαθμίδα της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι ηλικίες φοίτησης στους παιδικούς σταθμούς, έγιναν από 08 μηνών, έως 4 ετών

Το 2011 με το πρόγραμμα εκτενούς συνένωσης των Δήμων που ονομάστηκε Καλλικράτης (Ν.3852/2010), οι Δήμοι υποχρεώθηκαν να συνενώσουν τα Νομικά τους Πρόσωπα. Ανάμεσα σε αυτά ήταν και οι δομές προσχολικής αγωγής (Κωνσταντίνου et al., 2016)

Από τότε μέχρι σήμερα, έχουν ψηφιστεί 3 Πρότυποι κανονισμοί Εσωτερικής λειτουργίας. Ο πρώτος, το 1997 με το ΦΕΚ 637 τ. Β/1997 Ο δεύτερος το 2002 με το ΦΕΚ 497 τ. Β /2002 και ο πιο πρόσφατος το 2017 με το ΦΕΚ 4249 τ. Β/2017

Στο κεφάλαιο 3.2.4, θα κάνουμε μια συγκριτική ανάλυση όλων των κανονισμών λειτουργίας των παιδικών σταθμών, ώστε να αναδείξουμε την πορεία διένυσαν και τις βελτιώσεις που έγιναν στη διάρκεια των ετών από τότε που πρωτοεμφανίστηκαν ως θεσμός.

Το 2018, με τις διατάξεις της παρ.3β, του άρθρου 33 του ν. 4521/2018 (ΦΕΚ 38 Α), η φοίτηση στα Νηπιαγωγεία έγινε διετής .Στην παράγραφο 3γ του ίδιου άρθρου, προβλέπεται ότι η ένταξη των προνηπίων στην υποχρεωτική εκπαίδευση θα γίνει σταδιακά και ανά Δήμο, και οπωσδήποτε σε βάθος τριετίας. Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι ηλικίες των παιδιών που φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς διαμορφώνονται σε 08μηνών, έως 3,5 ετών

3.2.3. Τα Παιδικά Κέντρα

Πριν κλείσουμε το κεφάλαιο της ιστορικής αναδρομής στην εξέλιξη των δύο βασικών θεσμών της προσχολικής αγωγής, θα πρέπει να κάνουμε μια αναφορά και στον θεσμό των Παιδικών Κέντρων. Τα Παιδικά Κέντρα ήταν ουσιαστικά μια

απόπειρα συνένωσης των Νηπιαγωγείων και των Παιδικών Σταθμών. Με το άρθρο 3 του Νόμου 1566, Κεφάλαιο Β του 1985, ορίστηκε ότι τα Νηπιαγωγεία θα μπορούσαν να λειτουργούν είτε ως ανεξάρτητη δομή, είτε μέσα σε παιδικά κέντρα. Τα παιδικά κέντρα ήταν δομές που ανήκαν στο Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το οποίο καθόριζε την οργάνωση και τη λειτουργία τους, καθώς και την διεύθυνση και στελέχωσή τους. Η εκπαιδευτική λειτουργία των νηπιαγωγείων που λειτουργούσαν μέσα σε παιδικά κέντρα ανήκαν υπηρεσιακά στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, το οποίο ήταν αρμόδιο και για την τοποθέτηση και την εξέλιξη των Υπηρετούντων Νηπιαγωγών.(Ρέντζου, 2011).

Τα Παιδικά Κέντρα βασίστηκαν σε ένα αντίστοιχο Σουηδικό μοντέλο και ήταν μια προσπάθεια, ταυτόχρονα με την εκπαίδευση να δίνεται βάση και στην μέριμνα από την πλευρά της Πολιτείας για τα παιδιά και τις εργαζόμενες μητέρες τους (Βοζίκη, 2002). Ουσιαστικά όμως, ο θεσμός αυτός στην πράξη δεν βρήκε υποστηρικτές, ούτε στην εκπαιδευτική, ούτε στην πανεπιστημιακή κοινότητα και ουδέποτε λειτούργησε εκτενώς. Το μοναδικό Παιδικό Κέντρο στην Ελλάδα, είναι αυτό του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, στο οποίο είχαν τη δυνατότητα να φοιτήσουν παιδιά ηλικίας 2,5 έως 6 ετών σε ένα διευρυμένο ωράριο, και υπήρξε υπό την καθοδήγηση του καθηγητή Χ. Φράγκου

<https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/anakoinoseis/126795>

Το γεγονός ότι στα Παιδικά Κέντρα υπήρχε συναρμοδιότητα δύο υπουργείων, ήταν ένας από τους λόγους που δεν προσχώρησε ο θεσμός. Ακόμα και τα πολιτικά κόμματα που υποστήριζαν την δημιουργία παιδικών κέντρων, αναγνώριζαν πως ήταν προβληματική η συνύπαρξη δύο κλάδων με μεγάλη συνάφεια μεταξύ τους, οι οποίοι όμως είχαν διαφορετικό εργασιακό καθεστώς και φυσικά ανήκαν σε διαφορετικά Υπουργεία. Αυτό μπορούσε να προκαλέσει προστριβές, ασυνεννοησία και σύγχυση αρμοδιοτήτων. Ταυτόχρονα, και η ΔΟΕ, δεν υπήρξε υποστηρικτική στο θεσμό, αφού δεν υπήρχαν μέτρα που θα εγγυούνταν την εύρυθμη λειτουργία των Κέντρων (Βοζίκη, 2002). Τέλος, αυτές οι σύνθετου τύπου δομές, είχαν μεγάλο οικονομικό κόστος εγκαταστάσεων και λειτουργίας, κάτι που συνηγόρησε στο να μην προχωρήσει εκτενώς ο θεσμός (Λυκιαρδοπούλου-Κονταρά, 2006).

3.2.4. Η εξέλιξη των Παιδικών σταθμών, όπως φαίνεται από τις διαφοροποιήσεις στους κανονισμούς λειτουργίας

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να κάνουμε μια σύγκριση των Κανονισμών λειτουργίας που εφαρμόστηκαν κατά καιρούς στο παιδικούς σταθμούς, ώστε μέσα από αυτή να αναδειχθεί η άποψη της Πολιτείας για τον σκοπό που επιτελεί ο θεσμός του Παιδικού σταθμού και η βούλησή της για τον προσανατολισμό του

Ο πρώτος κανονισμός λειτουργίας των παιδικών σταθμών, έγινε το 1937. Ως σκοπός των παιδικών σταθμών, ορίστηκε η μέριμνα και φροντίδα άπορων παιδιών. Η αναλογία παιδαγωγών- παιδιών ήταν μία βρεφοκόμος για 50-100 παιδιά και μία διευθύντρια για 50 παιδιά. Απαιτούμενο προσόν για τις διευθύντριες ήταν το πτυχίο του διδασκαλείου νηπιαγωγών, ενώ οι βρεφοκόμοι έπρεπε να κατέχουν πτυχίο από την παιδοκομική σχολή του Βρεφοκομείου Αθηνών , ή δίπλωμα επισκέπτριας αδελφής (Αμίτσης, 2001· Χαρίτος 1998)

Το 1954 με το νομοθετικό διάταγμα 3045 για τη λειτουργία των Νηπιοτροφείων, γίνεται πιο εκτενής αναφορά στους σκοπούς των ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα αναφέρεται: «α) Η παροχή βοήθειας στην εργαζόμενη ή την μη δυνάμενη οπωσδήποτε να επιμεληθεί για τα τέκνα της μητέρα, με την παραλαβή και την διημέρευση των νηπίων στο Ίδρυμα, βοήθεια δηλαδή που απευθύνεται στη μητέρα ή ευρύτερα στην οικογένεια και β) η παροχή καταλλήλου και ωφέλιμης αγωγής στα νήπια δια της απασχολήσεώς των εις παιχνίδια, ασκήσεις, παραμυθάκια και άλλες ευχάριστες και ωφέλιμες απασχολήσεις κατά τα δεδομένα της επιστήμης, δηλαδή βοήθεια που απευθύνεται στα ίδια τα νήπια και στη βελτίωση των οποίων αποβλέπει». Υπάρχει ωρολόγιο πρόγραμμα που καθορίζει τη λειτουργία των Νηπιοτροφείων και των Παιδικών Σταθμών, και καθορίζει το χρόνο προσέλευσης των παιδιών, το χρόνο της σίτισης, της μεσημεριανής ανάπαυσης, των παιχνιδιών και της αποχώρησης. Το παιδαγωγικό πρόγραμμα εξάλλου που εφαρμόζεται ακολουθεί αυτό των νηπιαγωγείων (Αλέπης, 1965. σ.σ. 23). Καθορίζεται ότι σε κάθε παιδικό σταθμό οπωσδήποτε υπηρετεί μια διευθύντρια, ένας διαχειριστής και μια παιδαγωγός

Το 1977 δημοσιεύεται νέος κανονισμός λειτουργίας, ο οποίος αναφέρεται και στο ημερήσιο πρόγραμμα των παιδικών σταθμών, το οποίο δε διαφέρει από το πρόγραμμα των Νηπιαγωγείων του 1962. Ως σκοπός των παιδικών σταθμών καθορίζεται η σίτιση, η αγωγή και η ψυχαγωγία βρεφών και νηπίων, που οι μητέρες

τους εργάζονται, ή υφίστανται άλλοι κοινωνικοί λόγοι. Είναι φανερό ότι από την φροντίδα και τη μόρφωση που τονίζονται το 1926, το 1940 δόθηκε έμφαση στη φροντίδα και την αγωγή, και το 1977, προστίθεται και η ψυχαγωγία. Ήδη εξάλλου το 1976, είχε επαναπροσδιοριστεί η αναλογία παιδιών παιδαγωγών και τώρα είναι 1 παιδαγωγός και μια διευθύντρια για 70 παιδιά. (Παπαθανασίου, 2000)

Με το ΦΕΚ 46/Α/84 άρθρο 6, στους παιδικούς σταθμούς είναι δυνατή η φοίτηση νηπίων από 3 ετών έως την ηλικία εγγραφής στο δημοτικό. Στους κρατικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς (ΚΒΣ), καθορίζεται να γίνονται δεκτά τα παιδιά ηλικίας 8 μηνών έως 5 ετών (ηλικία εγγραφής στο δημοτικό). Τα παιδιά χωρίζονται ανάλογα με την ηλικία τους σε 3 τμήματα: από 8 μηνών έως 1,5 έτους το πρώτο τμήμα, το δεύτερο από 1,5 έως 3 ετών και το τρίτο τμήμα 3 έως 5 ετών. Για τους παιδικούς σταθμούς, αναφέρεται ότι γίνονται δεκτά παιδιά από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής στο δημοτικό. Στο άρθρο 7 του ίδιου ΦΕΚ, καθορίζονται και οι αναλογίες παιδιών παιδαγωγών. Ορίζεται ότι σε κάθε κρατικό παιδικό σταθμό και κάθε κρατικό βρεφονηπιακό σταθμό πρέπει να υπηρετούν ανά 25 νήπια μία νηπιαγωγός και ένας διαχειριστής, και σε κάθε κρατικό βρεφονηπιακό σταθμό και βρεφικό τμήμα κρατικού παιδικού σταθμού προβλέπεται να υπηρετούν 2 βρεφοκόμοι ανά 10 παιδιά. (ΦΕΚ 46/Α/84)

Είναι εμφανής η προσέγγιση των παιδικών σταθμών σε σύγχρονα πρότυπα, καθώς οι αναλογίες βελτιώνονται, όπως βλέπουμε, κατά πολύ. Από τα 50-100 παιδιά με μία νηπιαγωγό και μια διευθύντρια που προβλεπόταν στον κανονισμό του 1937, έχουμε φτάσει σε αναλογίες 1 παιδαγωγός προς 25 νήπια και δύο για κάθε 10 βρέφη.

Αξίζει να σημειωθεί και το πώς προβλέπεται από το ΦΕΚ 46/Α/84, η στελέχωση των κρατικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, με αναφορά στο άρθρο 5 στα ειδικά προσόντα διορισμού. Αναφέρεται λοιπόν α) κλάδος παιδαγωγικός, με πτυχίο παιδαγωγικής ακαδημίας ή ισότιμης σχολής της αλλοδαπής και ελλείψει αυτού, πτυχίο οικιακής οικονομίας, ή ελλείψει αυτού, πτυχίο αναγνωρισμένης σχολής κοινωνικής εργασίας. β) Κλάδος Νηπιαγωγών. Πτυχίο νηπιοβρεφοκόμων ή νηπιαγωγών της ημεδαπής ή ισότιμης σχολής της αλλοδαπής. Αν δεν υπάρχουν υποψήφιοι με τέτοιο πτυχίο, πτυχίο οικιακής οικονομίας, ή επισκεπτριών υγείας, ή αδελφών νοσοκόμων, ή κοινωνικής εργασίας. γ) Κλάδος Βρεφοκόμων. Πτυχίο ανώτερης σχολής νηπιοβρεφοκόμων της ημεδαπής ή ισότιμης

σχολής της αλλοδαπής, κι αν δεν υπάρχουν υποψήφιοι, πτυχία ανώτερης σχολής επισκεπτριών αδελφών νοσοκόμων, η πτυχίο αδελφών νοσοκόμων.

Με το ΦΕΚ 546/Β/1988, εγκρίνεται νέος κανονισμός λειτουργίας των παιδικών σταθμών. Ο σκοπός των παιδικών σταθμών όπως ορίζεται στο άρθρο 1 του Κανονισμού και δεν παρουσιάζει αλλαγές από εκείνον του 1977. Σκοπός των Κρατικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών είναι η ημερήσια διατροφή διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία νηπίων και βρεφών που δεν λαμβάνουν την απαραίτητη φροντίδα στην οικογένεια, λόγω εργασίας των γονέων ή άλλων κοινωνικών λόγων. Είναι εμφανές ότι ακόμα, ο παιδικός σταθμός αντιμετωπίζεται ως λύση ανάγκης για εργαζόμενες οικογένειες κι όχι ως σημαντική παράμετρος στην αγωγή και εκπαίδευση του παιδιού (ΦΕΚ 546/Β/1988).

Την ίδια χρονιά εξάλλου, το παιδαγωγικό Ινστιτούτο δημιουργεί ένα πλαίσιο αναλυτικού προγράμματος για το Νηπιαγωγείο. Το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα επεκτείνεται και στους παιδικούς σταθμούς ένα χρόνο αργότερα, μετά από απόφαση της διεύθυνσης παιδικής προστασίας του αρμόδιου για τη λειτουργία των Παιδικών Σταθμών Υπουργείου, του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Αναφέρονται πέντε τομείς αγωγή του παιδιού, η ψυχοκινητική αγωγή, η κοινωνική, η νοητική, η αισθητηριακή και η αγωγή και καλλιέργεια δεξιοτήτων. Παρόλα αυτά στο ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα που προβλέπεται από τον κανονισμό του 1988, εξακολουθεί να δίνεται έμφαση στη φροντίδα και την περίθαλψη των βρεφών και των νηπίων. (Παπαθανασίου, 2000)

Το ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα των Κρατικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών όπως το καθόρισε το άρθρο 14 του ΦΕΚ 546/Β/1988, παρουσιάζεται στους Πίνακες 3α, 3β, 3γ. Παράρτημα Α

Στο άρθρο 14 επίσης, τονίζεται ότι τη μεγαλύτερη σημασία ,ανεξάρτητα από το παραπάνω ωράριο, έχει η ικανοποίηση των ατομικών αναγκών του βρέφους, δηλαδή η σίτισή του και καθαριότητα, καθώς και η εξασφάλιση κατάλληλου περιβάλλοντος που ευνοεί την ψυχική του υγεία και την ανάπτυξή του. Η κύρια φροντίδα της παιδαγωγού λοιπόν συνίσταται στην δημιουργία ευχάριστου κλίματος στοργής, αποδοχής και ασφάλειας για τα βρέφη. Κάτι το οποίο δείχνει και τον προσανατολισμό που ακόμα δίνει η Πολιτεία στους Παιδικούς σταθμούς, ο οποίος είναι κυρίως η φροντίδα.

Τονίζεται η σημασία της εξασφάλισης κατάλληλης ατμόσφαιρας αποδοχής και ασφάλειας με στόχο την ψυχική υγεία του βρέφους. Επίσης, συμπληρωματικά αναφέρεται η σημασία της ενθάρρυνσης της ανεξαρτησίας του βρέφους, μέσα από επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες φαγητού και καθαριότητας, πάντα με γνώμονα την ηλικία του βρέφους

Για τα νήπια, με το άρθρο 14, προβλέπεται ότι σε περίπτωση που δεν αναπαύονται όλα τα νήπια ή η λειτουργία του παιδικού σταθμού έχει παραταθεί, παρέχεται μόνο φύλαξη, εκτός και αν υπάρχει Νηπιαγωγός (προσωρινός), ή Βρεφονηπιοκόμος για την κάλυψη του ωραρίου. Σε αυτήν την περίπτωση προσφέρεται επιπλέον πρόγραμμα δραστηριοτήτων, στο οποίο περιλαμβάνονται, Μουσική αγωγή (ακρόαση διαφόρων ειδών μουσικής, Παιδική Ορχήστρα, Τραγούδι, Παραμύθι και Δραματοποίηση, Θεατρικό παιχνίδι).

Σύμφωνα με τον Παπαθανασίου (2000), σε όλα τα ημερήσια ωρολόγια προγράμματα των Παιδικών σταθμών, υπάρχει ένας καταμερισμός του χρόνου που περνούν τα παιδιά σ' αυτά. Έτσι υπάρχουν τρεις τομείς: οι ώρες καθημερινών δραστηριοτήτων «ρουτίνας», οι ώρες των παιδαγωγικών δραστηριοτήτων και ο ελεύθερος χρόνος. Στο πρόγραμμα του 1935 οι ώρες των καθημερινών καθημερινά επαναλαμβανόμενων δραστηριοτήτων, όπως φαγητό, πλύσιμο χεριών κλπ, καταλάμβαναν πάνω από το μισό χρόνο της παραμονής του παιδιού στον παιδικό σταθμό. Οι παιδαγωγικές δραστηριότητες αποτελούν το 45 % του χρόνου. Στο πρόγραμμα του 1977, το 70% του ημερήσιου προγράμματος αποτελείται από τις σταθερές δραστηριότητες και οι παιδαγωγικές δραστηριότητες έχουν το 23%. Το διάλειμμα αποτελεί το 7% ημερησίου προγράμματος. Φτάνοντας στο 1988, οι καθημερινές σταθερές ασχολίες του φαγητού, καθαριότητας κλπ περιορίζονται στο 32%, ο ελεύθερος χρόνος στο 23% και οι δραστηριότητες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του ημερησίου προγράμματος με 45% του χρόνου

Με το ΦΕΚ 637/1997, εγκρίνεται ένας νέος κανονισμός λειτουργίας παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών. Ο σκοπός τους όπως αναγράφεται στο αρ.2 φαίνεται να διαφοροποιείται, καθώς για πρώτη φορά αναφέρεται ότι από τους κύριους στόχους του παιδικού σταθμού είναι εκτός από την φροντίδα, σίτιση, αγωγή και ψυχαγωγία του βρέφους/νηπίου, και η πολύπλευρη νοητική, ψυχοσωματική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξή τους. Επίσης αναφέρεται ως σκοπός τους, η προετοιμασία

του παιδιού για την μετέπειτα ομαλή μετάβαση του από το οικογενειακό, στο σχολικό περιβάλλον. Ο παιδικός σταθμός όπως είναι φανερό, αντιμετωπίζεται ως το προπαρασκευαστικό στάδιο για την ένταξη στη σχολική ζωή.

Στο άρθρο 12 εξάλλου, αναφέρεται η συγκρότηση των σταθμών σε τμήματα. Έτσι, κάθε βρεφικός σταθμός συγκροτείται από δύο τμήματα, το πρώτο για βρέφη ηλικίας 06 μηνών έως 1,5 ετών και το δεύτερο για βρέφη από 1,5 ετών έως 2,5 ετών. Κάθε νηπιακός σταθμός συγκροτείται από 3 τμήματα, το πρώτο για ηλικίες 2,5-3,5 ετών, το δεύτερο 3,5-4,5 ετών και το τρίτο 4,5-6 ετών οπότε και εγγράφονται στο δημοτικό σχολείο. Προβλέπεται επίσης ότι κάθε μικτός σταθμός, συγκροτείται από τα παραπάνω τμήματα.

Παρατηρείται κάποια διαφοροποίηση από τον προηγούμενο κανονισμό του 1988. Τα βρεφικά τμήματα ξεκινούν από 06 μηνών και καταλήγουν στα 2,5 έτη, από 08 μηνών έως 3 ετών που ήταν

Στο αρ.14. καθορίζεται το ημερήσιο πρόγραμμα των σταθμών. Στο ίδιο άρθρο, αναφέρεται ότι το πρόγραμμα οφείλει να εξασφαλίσει την αρμονική ψυχοπνευματική ανάπτυξη του βρέφους/νηπίου. Αναφέρει ότι τα παιδιά θα πρέπει αν προσεγγίζονται με στοργή, διάλογο και εμπιστοσύνη. Τονίζει δε, τη ρητή απαγόρευση από το προσωπικό, της επιβολής προσωπικών απόψεων και οποιαδήποτε μορφή σωματικής τιμωρίας, κάτι μάλιστα που πλέον αποτελεί σοβαρό πειθαρχικό παράπτωμα. Αυτό είναι κάτι που συναντούμε για πρώτη φορά σε κανονισμό λειτουργείας παιδικών σταθμών. Αναφέρεται ακόμα ότι τη βάση του ημερησίου προγράμματος αποτελεί η κοινωνικοποίηση των παιδιών που φοιτούν, η συναναστροφή μεταξύ τους, η ενίσχυση της εξελικτικής τους πορείας σε περιβάλλον ελευθερίας και ασφάλειας.

Το ημερήσιο πρόγραμμα είναι ευέλικτο, αλλά θα πρέπει να τηρούνται υποχρεωτικά κάποια βασικά του σημεία, όπως προσέλευση, αποχώρηση, φαγητό, διαλείμματα, ύπνος κλπ (ΦΕΚ 637/1997 αρ.14)

Το ημερήσιο πρόγραμμα των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών σύμφωνα με τον κανονισμό του 1997 δεν παρουσιάζει καμία αλλαγή από αυτόν του 1988, τόσο στα βρεφικά, όσο και στα νηπιακά τμήματα (βλ. Πίνακες 3α, 3β και 3γ, Παράρτημα Α)

Ο επόμενος κανονισμός, εγκρίθηκε το 2002, με το ΦΕΚ 497/Β/2002, σε μια περίοδο που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η μεταβίβαση των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, στους ΟΤΑ. Όπως αναφέρεται στο αρ.1, αποτελεί πλαίσιο λειτουργίας τους και τα όσα ορίζονται από αυτόν, αποτελούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις λειτουργίας των Δημοτικών και Κοινοτικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών. Αποτελεί δε το πρότυπο, στο οποίο βασιζόμενοι οι ΟΤΑ οφείλουν να συντάξουν κανονισμούς λειτουργίας.

Στο αρ.2, ορίζεται ο σκοπός των Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών. Για πρώτη φορά αναγράφεται ότι οι Παιδικοί Σταθμοί αποτελούν κυρίαρχα, χώρους αγωγής, και ασφαλούς διαμονής για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας που φοιτούν σε αυτούς. Στη συνέχεια, αναφέρεται ότι έχουν ως σκοπό

- Να παρέχουν ενιαία προσχολική Αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα
- Να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα, σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.
- Να εξαλείφουν κατά το δυνατό τις διαφορές που προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονιών
- Να εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα να τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα της σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας
- Να βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ομαλή μετάβασή τους από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον
- Να παρέχουν ημερήσια διατροφή και φροντίδα στα παιδιά που φιλοξενούν, τηρώντας τους κανόνες υγιεινής και ασφαλείας. (ΦΕΚ 497/Β/2002, Αρ.2)

Είναι φανερό ότι οι στόχοι των παιδικών σταθμών είναι πολύ εμπλουτισμένοι σε σχέση με τους παλαιότερους κανονισμούς. Από το 1937 που η φροντίδα και η σίτιση ήταν ο μοναδικός σκοπός του παιδικού σταθμού, φτάσαμε στο 2002, όπου αναφέρεται η παροχή προσχολικής αγωγής που ακολουθεί τα σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα. Ταυτόχρονα για πρώτη φορά, γίνεται αναφορά στο ρόλο του παιδικού σταθμού στην εξάλειψη κοινωνικών ανισοτήτων. Η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων ως ένας από τους σκοπούς του παιδικού σταθμού, παραμένει, διαφοροποιώντας τον ρόλο του από εκείνον του νηπιαγωγείου που είναι κυρίως η εκπαίδευση και δεν παρέχουν φροντίδα ανάπαυση και φαγητό (Ζαμπέτα, 1998· Κιτσαράς, 2001). Τονίζεται όμως και η προσπάθεια του παιδικού σταθμού για

ευαισθητοποίηση των γονέων σε θέματα που αφορούν στην παιδαγωγική και τη ψυχολογία.

Στο άρθρο 12, αναφέρονται τα τμήματα στα οποία συγκροτείται ο κάθε παιδικός και βρεφονηπιακός σταθμός, και δεν υπάρχει διαφοροποίηση από ό,τι ορίζει ο κανονισμός λειτουργίας του 1997. Ακόμα ορίζονται και οι αναλογίες παιδιών παιδαγωγών, οι οποίες είναι, σε κάθε βρεφικό τμήμα φιλοξενούνται 12 βρέφη με 2 παιδαγωγούς και 1 βοηθό και σε κάθε νηπιακό τμήμα, φιλοξενούνται έως 25 παιδιά με 1 παιδαγωγό και 1 βοηθό.

Το άρθρο 14, περιλαμβάνει το ημερήσιο πρόγραμμα βρεφών και νηπίων. Το ημερήσιο πρόγραμμα για βρέφη είναι το ίδιο με αυτό των προηγούμενων κανονισμών του 1988 και 199 (βλέπε Πίνακα 3^α και 3γ Παράρτημα Α) Το ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης των νηπίων διαμορφώνεται όπως φαίνεται στον Πίνακα 4β, Παράρτημα Α

Το πρόγραμμα, προσαρμόζεται όπως αναφέρεται στον Πρότυπο Κανονισμό, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε επιμέρους ηλικίας. Είναι φανερό ότι το ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης των νηπίων έχει εμπλουτιστεί σε σχέση με αυτά των προηγούμενων κανονισμών. Ακολουθεί νέα επιστημονικά πρότυπα και ενθαρρύνει περισσότερο από ποτέ την αυτενέργεια του παιδιού. Αντίθετα, το ημερήσιο πρόγραμμα των βρεφών παραμένει το ίδιο για μια ακόμη φορά, κυρίως βασισμένο στην φροντίδα του βρέφους.

Ο τελευταίος Πρότυπος κανονισμός, σύμφωνα με τον οποίο λειτουργούν σήμερα οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί των ΟΤΑ, εγκρίθηκε το Δεκέμβρη του 2017 (ΦΕΚ4249/Β/2017). Ουσιαστικά δεν αλλάζει τίποτα όσον αφορά στο σκοπό του παιδικού σταθμού, αλλά επαναλαμβάνονται όσα ορίζει ο κανονισμός του 2002. Στον Κανονισμό του 2017, ορίζεται λεπτομερώς ο τρόπος και τα κριτήρια με τα οποία γίνονται δεκτά τα παιδιά στους παιδικούς σταθμούς, και θεσπίζει για πρώτη φορά το σύστημα μοριοδότησης των οικογενειών (αρ.3)

Οι αναλογίες παιδιών – παιδαγωγών παραμένουν οι ίδιες, καθώς και τρόπος με τον οποίο τα παιδιά χωρίζονται σε τμήματα ανάλογα με την ηλικία τους (αρ.8)

Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν αναφέρεται συγκεκριμένο ωρολόγιο πρόγραμμα ημερήσιας απασχόλησης βρεφών και νηπίων. Στο άρθρο 10, παράγραφος 3, αναφέρεται μόνο ότι το πρόγραμμα έχει ευελιξία, και τα βασικά χρονικά σημεία αυτού που πρέπει να τηρούνται, τα οποία είναι:

- Ώρα προσέλευσης: 07:00-09:00
- Ώρα πρωινού: 09:00-09:30
- Ώρα μεσημεριανού: 12:00-13:00
- Ώρα αναχώρησης: 13:00-16:00

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του αρ.10, το παιδαγωγικό πρόγραμμα θα πρέπει να σχεδιάζεται με βάση τη μοναδικότητα, τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα κάθε παιδιού, αλλά και τα χαρακτηριστικά της κάθε ηλικίας. Να έχει παιδοκεντρικό προσανατολισμό και να καθορίζεται με σεβασμό στις κοινωνικές, πολιτισμικές και άλλες διαφορές των παιδιών. Οι ώρες του ελεύθερου παιχνιδιού όπως και αυτές της χαλάρωσης, προσδιορίζονται με γνώμονα την ηλικία και των ατομικών αναγκών (ΦΕΚ 4249/Β/2017, αρ.10)

3.3. Το θέμα των διχοτομημένων θεσμών Προσχολικής Αγωγής

Η διχοτομημένη Προσχολική Αγωγή δεν είναι κάτι που το συναντάμε μόνο στην Ελλάδα, αλλά όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, στις περισσότερες από τις χώρες της Ευρώπης. Στις περισσότερες από αυτές έχουν διαφοροποιηθεί και αναπτυχθεί χωριστά οι θεσμοί που αφορούν στη φροντίδα από αυτούς που αφορούν στην εκπαίδευση των παιδιών της πρώιμης ηλικίας.

Στην Ελλάδα, όπως είδαμε και στην ιστορική ανασκόπηση, τα ιδρύματα παιδικής μέριμνας δημιουργήθηκαν για να καλύψουν αρχικά τις ανάγκες άπορων, ορφανών ή εγκαταλελειμμένων παιδιών, και αργότερα για την εξυπηρέτηση της εργαζόμενης γυναίκας και της αστικής τάξης. Οι θεσμοί στους οποίους υπήρχαν εκπαιδευτικοί στόχοι, άρχισαν να εμφανίζονται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με τη δημιουργία των παιδικών κήπων και κάτω από την επιρροή των αντιλήψεων του Froebel (Ζαμπέτα, 1998).

Η αγωγή στην πρώιμη παιδική ηλικία στηρίζεται σε δύο άξονες, αυτόν της φροντίδας και αυτόν της εκπαίδευσης. Η φροντίδα αναπτύχθηκε ως μέτρο κοινωνικής πρόνοιας, ενώ η προσχολική εκπαίδευση, έχει ως στόχο την εκπαίδευση των παιδιών πριν την φοίτηση τους στο δημοτικό. Η χρήση των δυο διαφορετικών όρων για πολλά χρόνια, έχει εδραιώσει στο κοινωνικό σύνολο την αντίληψη για τη διαφορετικότητά τους και ταυτόχρονα έχει καταστήσει δύσκολη την κατανόηση της αλληλεξάρτησης των δύο αυτών παραμέτρων της προσχολικής αγωγής (Kaga, Bennett, & Moss, 2010).

Εξαιτίας αυτής της διχοτομίας, υπάρχει για χρόνια ένταση στο χώρο της προσχολικής αγωγής, εμπλοκές από τη μη σαφή διάκριση των υπηρεσιών και δυσκολία στο να αναπτυχθεί ένα ενιαίο σύστημα που θα παρέχει ολοκληρωμένες υπηρεσίες φροντίδας και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία. Η εμπλοκή διαφορετικών μεταξύ τους θεσμών στην προσχολική αγωγή, η διαφορετικότητα των στόχων που αυτοί οι θεσμοί θέτουν, η διαφοροποίηση στη χρηματοδότηση τους, η αρχή που εποπτεύει τη λειτουργία και είναι αρμόδια για καθένα από αυτούς και το προσωπικό που υπηρετεί σε αυτούς, αποτελούν παράγοντες της έντασης αυτής. (Ζαμπέτα, 1998· Kaga et al., 2010). Θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε το πρόβλημα στη δυσκολία να γίνει κατανοητό ότι η φροντίδα και η εκπαίδευση πρέπει να συνυπάρχουν στην πρώιμη παιδική ηλικία διότι τα παιδιά δεν έχουν ανάγκη μόνο το ένα ή το άλλο προκειμένου να αναπτυχθούν και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους. Έρευνες εξάλλου έχουν δείξει ότι είναι αλληλένδετα και η εκπαίδευση για να είναι ολοκληρωμένη προϋποθέτει ποιοτική φροντίδα, αλλά και το αντίστροφο (Λαλούμη-Βιδάλη & Μεγαλονίδου, 2001· Ρέντζου, 2011)

Ο όρος Educare, ήρθε από τον Caldwell, (1989), με στόχο να συνδυάσει τον όρο education/εκπαίδευση, και το care/ φροντίδα. Όμως ο όρος φροντίδα, ακόμα δεν έχει βρει τη θέση που του αρμόζει και μοιάζει υποδεέστερος από αυτόν της εκπαίδευσης. Οι προσπάθειες λοιπόν που γίνονται, είναι με κατεύθυνση την αναβάθμιση της φροντίδας, ώστε να μη θεωρείται κατώτερης αξίας από αυτή της εκπαίδευσης και οι δύο να συνυπάρχουν ισότιμα στην προσχολική αγωγή. Κι αυτό είναι σημαντικό γιατί η αλληλεπίδραση παιδιού παιδαγωγού, δεν εντοπίζεται μόνο στην εκπαιδευτική τους σχέση, αλλά χαρακτηρίζεται από μια πολυπλοκότητα, από την οποία δε μπορεί να απουσιάζει η φροντίδα (Hayes, 2003· Karlsson-Lohmander & Pramling, 2003· Urban, 2009).

Λύση στο πρόβλημα μπορεί να αποτελέσει η ενιαιοποίηση της προσχολικής αγωγής. Οι χώρες που έχουν ολοκληρωμένο ενιαίο σύστημα προσχολικής αγωγής με τις αρμοδιότητες και την εποπτεία να γίνονται από ένα Υπουργείο, έχουν καταφέρει να έχουν μια ενιαία και συνεκτική πολιτική, που συντελεί στην αναβάθμιση της ποιότητας σε όλους τους τομείς. Τόσο στους στόχους, όσο και στη χρηματοδότηση, το προσωπικό που υπηρετεί, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και την ύλη, τα ωράρια και το κόστος που επιβαρύνει τις οικογένειες, τις ώρες λειτουργίας και το είδος των παροχούμενων υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, αυτές οι χώρες, δείχνουν να επενδύουν περισσότερο από όσες έχουν διχοτομημένο σύστημα προσχολικής αγωγής, στις ηλικίες κάτω των 3 ετών, με καλύτερα και πιο ολοκληρωμένα και ποιοτικά προγράμματα. (Kaga et al., 2010)

Στην Ελληνική πραγματικότητα, η προσχολική αγωγή όπως έχουμε ήδη πει, διχάζεται ανάμεσα σε δύο θεσμούς, αυτόν του Νηπιαγωγείου που εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας και αυτόν των Παιδικών Σταθμών υπό την εποπτεία των ΟΤΑ και του Υπουργείου Εσωτερικών. Το πρόβλημα της διχοτόμησης της προσχολικής αγωγής, εντείνεται και με τη επικάλυψη των ηλικιών των δυο θεσμών, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα, τα παιδιά των 4 ετών μπορούσαν να φοιτήσουν είτε στο νηπιαγωγείο, είτε στον παιδικό σταθμό. Καθίσταται λοιπόν εύλογο το ερώτημα, αν τα παιδιά της ίδιας ηλικιακής ομάδας λαμβάνουν την ίδια αγωγή και εκπαίδευση φοιτώντας σε διαφορετικού προσανατολισμού δομές προσχολικής αγωγής και ακόμα περισσότερο, το τί γίνεται με τα παιδιά των 4 ετών που δεν φοιτούν σε καμιά δομή. (Κωνσταντίνου et al., 2016).

Με το ΦΕΚ 38/Α'/2018, δόθηκε τέλος στη επικάλυψη των ηλικιών, καθώς προβλέπεται σε βάθος τριετίας η εφαρμογή της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης με φοίτηση όλων των παιδιών των 3,5-4 ετών στα Νηπιαγωγεία του Υπουργείου Παιδείας. Έτσι οι παιδικοί σταθμοί θα φιλοξενούν από το 2020 και μετά μόνο παιδιά ηλικίας 0-3,5 ετών

4. ΒΡΕΦΙΚΑ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ.

4.1 Θεσμικό Πλαίσιο Λειτουργίας των Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών

Με το άρθρο 12 του Ν. 2880/01 (ΦΕΚ 9/Α/01), οι Κρατικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί μεταφέρθηκαν υποχρεωτικά από την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, στην εποπτεία των ΟΤΑ. Λειτουργούν ως Δημοτικά και Κοινοτικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Το νέο θεσμικό πλαίσιο εισάγει ένα αυτοτελές σύστημα χρηματοδότησης των δαπανών λειτουργίας και συντήρησης των σταθμών, το οποίο αξιοποιεί πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Εσωτερικών, όσο και συμπληρωματικές πιστώσεις του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και των Περιφερειών (Μεγαλονίδου, 2015). Το 2011 στα πλαίσια του Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης), οι ΟΤΑ συγχωνεύονται σε μεγαλύτερα σύνολα (δημοτικών κοινοτήτων) και συνεχίζουν στην κατάργηση αλλά και την συνένωση όλων των νομικών τους προσώπων. Κάθε Δήμος είναι υποχρεωμένος να έχει μόνο δύο ΝΠΔΔ. Το ένα εκ των οποίων μπορούσε να αφορά τον Πολιτισμό, τον Αθλητισμό και το Περιβάλλον και το άλλο να παρέχει Κοινωνική Πρόνοια και Προσχολική Αγωγή. (Κωνσταντίνου et al., 2016). Οι παιδικοί σταθμοί μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες: Παιδικοί σταθμοί που λειτουργούν μέσα σε ΝΠΔΔ, παιδικοί σταθμοί που λειτουργούν ως ξεχωριστή υπηρεσία του Δήμου και παιδικοί σταθμοί που ανήκουν στη Δημοτική Επιχείρηση. Το όργανο διοίκησης για τα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ για τους παιδικούς που λειτουργούν ως υπηρεσία του Δήμου, το Δημοτικό Συμβούλιο (Μεγαλονίδου, 2015)

Με βάση την ηλικία των φιλοξενούμενων παιδιών, έχουμε τρία είδη παιδικών σταθμών των ΟΤΑ:

- Βρεφικοί σταθμοί για παιδιά ηλικίας 6 μηνών έως 2,5 ετών.
- Παιδικοί / Νηπιακοί σταθμοί για παιδιά ηλικίας 2,5-4 ετών
- Μικτοί/Βρεφονηπιακοί σταθμοί για παιδιά ηλικίας 6 μηνών έως 4 ετών

Στα βρεφικά τμήματα των Βρεφικών και των μικτών Βρεφονηπιακών Σταθμών μπορούν να φιλοξενοούνται και βρέφη από 2 μηνών, μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του νομικού προσώπου ή του Δημοτικού Συμβουλίου, σε

περίπτωση που ο Σταθμός λειτουργεί ως υπηρεσία του Δήμου (ΦΕΚ 4249/Β/05.12.2017, Αρ3, παρ. 1)

Τα παιδιά που εγγράφονται στους Παιδικούς, Βρεφικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς παιδιά προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή του Δήμου, στον οποίο κατοικούν. Υπάρχει η δυνατότητα εγγραφής παιδιού που διαμένει σε όμορο δήμο, στην περίπτωση που υπάρχει κενή θέση ή με την εγγραφή εξυπηρετείται ιδιαίτερα οξυμένη κοινωνική ανάγκη των γονέων, η οποία αιτιολογείται ειδικά στη σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Νομικού Προσώπου ή του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου, όταν ο Σταθμός λειτουργεί ως υπηρεσία του Δήμου. (ΦΕΚ 4249/Β/05.12.2017, Αρ3, παρ. 2.)

Κατά την εγγραφή επιλέγονται τα παιδιά εργαζόμενων γονέων, τα παιδιά των ανέργων και τα παιδιά οικονομικά αδυνάτων οικογενειών, προτιμώμενων εκείνων που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης φροντίδας για κοινωνικούς λόγους (ΦΕΚ 4249/Β/05.12.2017, Αρ3, παρ. 3.)

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών, αυτή βαρύνει πλέον εξ ολοκλήρου τους Δήμους. Οι οργανισμοί των Δήμων που ασχολούνται με την προσχολική αγωγή είναι μη κερδοσκοπικοί. προγράμματα και δραστηριότητες που σαν στόχο έχουν την οικονομική ανάπτυξη του Ν.Π. και την συνεχή εξασφάλιση των υπηρεσιών τους και με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον. Η συνένωση πολλών διαφορετικών δομών σε ένα ΝΠΔΔ, δημιούργησε πολλαπλά προβλήματα καθώς και υποχρηματοδότηση των δομών προσχολικής αγωγής, δεδομένου ότι τα συνενωμένα Ν.Π.Δ.Δ. συγκεντρώνουν πλέον διευρυμένες δραστηριότητες (παιδικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, δημοτικά πολυιατρεία, κοινωνικό παντοπωλείο κ.α.). Υπάρχει ενιαίος κοινός προϋπολογισμός που αφορά όλες τις δομές του κάθε ΝΠΔΔ, κάτι που μόνο αρνητικά μπορεί να λειτουργήσει για τις δομές προσχολικής αγωγής, δεδομένου ότι υπάρχουν τομείς, όπως η υποστήριξη δημοτικών πολυιατρείων ή το κοινωνικό παντοπωλείο που συχνά, τείνουν να λειτουργούν εις βάρος των υπολοίπων (Κωνσταντίνου et al., 2016)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του ΦΕΚ 4249/Β/05/12/2017), το Διοικητικό Συμβούλιο του νομικού προσώπου, μετά από πλήρως τεκμηριωμένη σύμφωνη γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου, ή το Δημοτικό Συμβούλιο, εφόσον πρόκειται για παιδικούς σταθμούς που είναι ενταγμένοι ως ξεχωριστή υπηρεσία του Δήμου, μπορεί

να ορίζει μηνιαία οικονομική εισφοράς (τροφεία) στις οικογένειες των φιλοξενουμένων παιδιών. Η εισφορά αυτή οφείλει να έχει συμβολικό χαρακτήρα και να είναι ανάλογη των εισοδημάτων των οικογενειών.

Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες δομές προσχολικής αγωγής των ΟΤΑ εντάχθηκαν στο πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής» της ΕΕΤΑΑ. Η Δράση αυτή, αποτελεί ένα κοινωνικό πρόγραμμα παροχής υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας και συγχρηματοδοτείται, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 17 στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ).. Με τη δράση «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», παρέχονται στους ωφελούμενους, θέσεις, παροχής υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών και νηπίων. (Τσίκρας, 2017) Η δράση αυτή υλοποιείται στη χώρα μας από το 2007 και προβλέπει χρηματική κάλυψη για όλο το σχολικό έτος της φοίτησης των τέκνων ωφελούμενων γυναικών

4.2 Στατιστικά στοιχεία για την κατανομή Βρεφικών και Νηπιακών τμημάτων.

Μέχρι το 2006 δεν είχε διενεργηθεί κανενός είδους έρευνα σχετικά με τους Παιδικούς σταθμούς και το πόσοι Παιδικό και Βρεφονηπιακοί σταθμοί των ΟΤΑ λειτουργούν και πόσα Νηπιακά και Βρεφικά τμήματα διατίθενται Πανελλαδικά. Το 2006 το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.) και η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.), ανέθεσαν στην Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) μία μελέτη, που αφορούσε τόσο την καταγραφή, όσο και την αποτίμηση και αξιολόγηση της κατάστασης που υφίστατο τη δεδομένη στιγμή στη χώρα, σχετικά με την ίδρυση και τη λειτουργία Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η μελέτη ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2012, και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σε σύνολο 653 Ο.Τ.Α. είχαν συσταθεί μέχρι τότε 1.792 Παιδικό και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί από τους οποίους λειτουργούσαν οι 1.751. Η συντριπτική πλειοψηφία των παραπάνω σταθμών (1.531)

λειτουργούσαν ως ΝΠΔΔ, οι 33 αποτελούσαν ξεχωριστή υπηρεσία του Δήμου και 218 ήταν ενταγμένοι σε Δημοτικές Επιχειρήσεις των Δήμων. Υπήρχαν σύμφωνα με τη μελέτη της ΕΕΤΑΑ και 10 με διαφορετική νομική μορφή (Δημοτικά Ιδρύματα, Σωματεία Δήμων και Γονέων κλπ). Ο αριθμός των εξυπηρετούμενων παιδιών στους παραπάνω παιδικούς σύμφωνα πάντα με την έρευνα αυτή, ήταν 78.272. Κάτι που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον εδώ, είναι ότι από το σύνολο των 78.272 παιδιών, τα βρέφη ήταν μόλις 6.641, αποτελούν δηλαδή το 8,5% των εξυπηρετούμενων παιδιών. Τα νήπια ήταν 76.631, ποσοστό 91,5% (ΕΕΤΑΑ, 2013).

Παρακάτω θα δούμε τα στατιστικά της Eurostat που αφορούν στην παροχή φροντίδας και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία στη χώρα μας. Η έρευνα αφορά στα ποσοστά των βρεφών και νηπίων που επιλέγουν να μετέχουν σε προγράμματα προσχολικής αγωγής στη χώρα μας και όχι στις προσφερόμενες θέσεις. Σύμφωνα με το Eurostat report (2016), η Ελλάδα βρίσκεται στις 4 τελευταίες θέσεις σε ποσοστό παιδιών ηλικίας 0-3 ετών που μετέχουν σε προγράμματα προσχολικής φροντίδας και αγωγής. Το ποσοστό αυτό ήταν 19% για το 2001, 20% για το 2012, παρουσίασε πτώση το 2013 με ποσοστό 14% , η οποία συνεχίστηκε και στα επόμενα έτη. Το 2014 το ποσοστό συμμετοχής ήταν 12,8, το 2015 διαμορφώθηκε στο 11,4% και το 2016 στο 8,9%. Η κάλυψη των παιδιών αυτής της ηλικίας σε φροντίδα και εκπαίδευση, έπεσε περίπου 11 μονάδες σε 5 χρόνια.

Αντίστοιχα για την ηλικιακή ομάδα 3 ετών έως την ηλικία εγγραφής στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα ποσοστά συμμετοχής σε προσχολικά προγράμματα ήταν, το 2011 ποσοστό παιδιών 75%, μικρή αύξηση το 2012 σε 76%, 2013 ποσοστό συμμετοχής 69%, το 2014 νέα μείωση σε 56,5%. Το 2015 το ποσοστό των παιδιών που φοιτούσαν σε προσχολικές δομές ήταν 67,1% και το 2016, 55,6%.(Eurostat Report, 2016). Η Ελλάδα, βρίσκεται στην προτελευταία θέση του συνόλου των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τα παραπάνω είναι εμφανής για μια ακόμη φορά, η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο ποσοστό των παιδιών 0-3 που συμμετέχουν σε προγράμματα προσχολικής αγωγής και σε αυτό των μεγαλύτερων παιδιών.

Σύμφωνα πάντα με την έκθεση της Eurostat (2016) και σε ό,τι αφορά την Ελληνική πραγματικότητα, ο βασικός λόγος που δε χρησιμοποιούνται οι επίσημες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, είναι το οικονομικό κόστος, σε ποσοστό 23,7%. Ο

αμέσως επόμενος λόγος, είναι η μη διαθεσιμότητα θέσεων με ποσοστό 6,8%. Ενώ οι μη εξυπηρετικές ώρες λειτουργίας των δομών προσχολικής αγωγής ως λόγος της μη φοίτησης των παιδιών σε αυτές, αποτελεί το 3,7%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η χαμηλή ποιότητα των υπηρεσιών ως παράγοντας η συμμετοχής ανέρχεται μόλις στο 1,9%

Β΄ ΜΕΡΟΣ – Η ΕΡΕΥΝΑ

1. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην σύγχρονη εποχή, η οικογένεια δεν επαρκεί στο να δώσει τις απαιτούμενες εμπειρίες μάθησης σε ένα παιδί προσχολικής ηλικίας. Σ' αυτό συντελεί και το γεγονός ότι οι γονείς βρίσκονται λόγω εργασίας, πολλές ώρες μακριά από το σπίτι, με αποτέλεσμα η αλληλεπίδρασή με τα παιδιά τους να μην είναι επαρκής και καθιστώντας το ρόλο του γονέα, δύσκολο να συνδυαστεί με αυτόν του εργαζόμενου. (Saracho & Spodek, 2002)

Ταυτόχρονα, η παραδοσιακή μορφή της οικογένειας έχει υποστεί μεγάλες αλλαγές. Περισσότερα διαζύγια, και άγαμες μητέρες συνθέτουν ένα σκηνικό στο οποίο οι μονογονεϊκές οικογένειες αυξάνουν διαρκώς. Αλλά και η κλασσική οικογένεια, τείνει να γίνει περισσότερο πυρηνική με τους δυο γονείς να μεγαλώνουν όνοι τα παιδιά χωρίς την βοήθεια των παππούδων και των γιαγιάδων (Ρέντζου, 2011).

Παρόλα αυτά, κι ενώ τα παραπάνω ισχύουν και για την ελληνική πραγματικότητα, οι βρεφικοί και παιδικοί σταθμοί δεν καλύπτουν όλες τις ζητούμενες θέσεις, όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και κυρίως από τα στατιστικά δεδομένα που προέκυψαν τόσο από την έρευνα της Eurostat (2016), όσο και της Ε.Ε.Τ.Α.Α (2013). Από τα στοιχεία των παραπάνω ερευνών προκύπτει και κάτι ακόμα: τα νηπιακά και τα βρεφικά τμήματα στη χώρα μας, δεν έχουν ίση κατανομή στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς των ΟΤΑ, με τα νηπιακά να έχουν συντριπτική υπεροχή. Εύλογο ερώτημα λοιπόν που εγείρεται από αυτή την πραγματικότητα, είναι το γιατί συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Η έρευνα που σχεδιάστηκε, έχει σκοπό να επιβεβαιώσει το πρόβλημα, καθώς και να αναδείξει τις αιτίες του. Κατά τη διάρκεια της βιβλιογραφικής επισκόπησης και μελέτης συναφών με το θέμα συγγραμμάτων και ερευνών, δε βρέθηκε άλλη έρευνα που να εστιάζει στα παραπάνω. Κρίθηκε σκόπιμο λοιπόν, να διερευνηθεί σε βάθος ένα ζήτημα σοβαρό για την κοινωνία όπως είναι η προσφορά και η ζήτηση θέσεων σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα. Τα συμπεράσματα που θα διεξαχθούν από την έρευνα θα δώσουν στοιχεία για το κατά πόσο εξελιχθεί ο θεσμός του παιδικού σταθμού, κατά πόσο οι Δήμοι εστιάζουν πραγματικά στη δημιουργία αρκετών θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, ώστε τελικά κάθε παιδί να έχει θέση σε αυτούς, όπως συμβαίνει σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες.

2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η παρούσα έρευνα καταγράφει την κατάσταση που επικρατεί στους Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς σταθμούς των ΟΤΑ σε σχέση με την προσφορά και τη ζήτηση σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα. Ταυτόχρονα, προσεγγίζει διερευνητικά και σκιαγραφεί της απόψεις των διευθυντών και προϊσταμένων τμημάτων προσχολικής αγωγής, αλλά και προέδρων ΝΠΔΔ σχετικά με ζητήματα που αφορούν στα βρέφη και τις προσφερόμενες θέσεις στους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς.

Στόχος της έρευνας, είναι να διερευνηθεί το κατά πόσο υπάρχουν αρκετά βρεφικά τμήματα σε δημοτικούς παιδικούς σταθμούς που να καλύπτουν τις ανάγκες των αιτούντων γονέων, καθώς και να αναζητηθούν οι παράγοντες και τα αίτια που οδηγούν τους Δήμους-Φορείς στο να επενδύουν ή όχι στη δημιουργία περισσότερων τμημάτων για βρέφη.

Ακόμα, στόχος της έρευνας, είναι να διερευνηθεί κατά πόσο η ζήτηση στα βρεφικά τμήματα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια και γιατί. Αν η σταδιακά και σε βάθος τριετίας εφαρμογή της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης των παιδιών στα Νηπιαγωγεία, έχει αλλάξει το τοπίο στη ζήτηση θέσεων για Βρέφη και Νήπια.

Τέλος, η έρευνα στοχεύει στο να προσεγγίσει το πώς βλέπουν οι γονείς τον βρεφονηπιακό σταθμό, όπως αυτό αποτυπώνεται με την παρατήρηση της συμπεριφοράς τους από τα υποκείμενα της έρευνας (διευθυντές ή προϊσταμένους διευθύνσεων και τμημάτων προσχολικής αγωγής και Προέδρους ΝΠΔΔ)

Τα Ερευνητικά Ερωτήματα που χρήζουν απάντησης, είναι τα παρακάτω:

- Οι προσφερόμενες θέσεις για βρέφη και νήπια επαρκούν ώστε να καλύψουν τη ζήτηση;
-Υπάρχουν διαφορές στη ζήτηση και την προσφορά στις αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές;
- Ποιοι είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την ίδρυση περισσότερων βρεφικών τμημάτων;
- Υπάρχει σαφής σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής σε ό,τι αφορά στους Βρεφονηπιακούς-παιδικούς σταθμούς;
- Ποια είναι η στάση των γονέων απέναντι στους βρεφονηπιακούς σταθμούς
-Ποιες είναι οι προσδοκίες τους;
-Διαφοροποιούνται αυτές όταν πρόκειται για βρέφη;
-Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την απόφασή τους να εγγράψουν ή όχι το παιδί τους στον παιδικό ή βρεφονηπιακό σταθμό;

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Στην συγκεκριμένη έρευνα, ακολουθήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία. Η ποιοτική μεθοδολογία έρευνας, προσελκύει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των ερευνητών στο πεδίο των επιστημών της Εκπαίδευσης, της Ψυχολογίας και των Κοινωνικών Επιστημών. Ο ποιοτικός προσανατολισμός στην έρευνα, μπορεί να εισάγει καινούριους πιο ολοκληρωμένους τρόπους σκέψης με περιθώρια αναστοχασμού και ταυτόχρονα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για να αναπτύξουμε μια σύνθετη καταγραφή, περιγραφή και κατανόηση του ζητήματος που διερευνούμε, μέσα από την προσωπική επαφή με τα υποκείμενα της έρευνας (Ισαρη & Πουρκός, 2015)

Το μοντέλο αυτό επελέγη ως καταλληλότερο ώστε να επιτευχθεί μια διερεύνηση εις βάθος , αλλά και να διερευνηθούν τόσο οι εμπειρίες, όσο και οι στάσεις και οι απόψεις των υποκειμένων της έρευνας, δηλαδή των διευθυντών ΝΠΔΔ, Προϊσταμένων διεύθυνσης ή τμήματος Προσχολική Αγωγής και Προέδρων ΝΠΔΔ, που αφορούν στα θέματα που επεξεργάστηκε η συγκεκριμένη έρευνα.

3.2 Δείγμα της Έρευνας

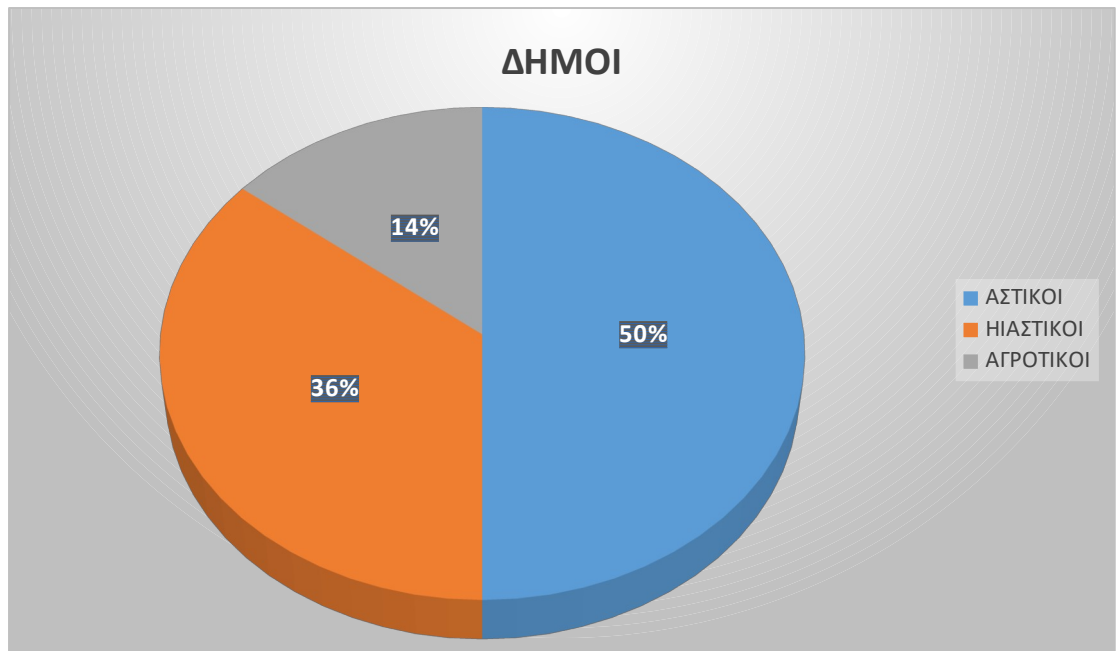
Η Έρευνα έλαβε χώρα σε Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς σταθμούς των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Κάποιοι εξ' αυτών ανήκουν σε ΝΠΔΔ του Δήμου και άλλοι συγκροτούν διευθύνσεις ή τμήματα προσχολικής αγωγής του Δήμου.

3.2.1. Δειγματοληψία

Η δειγματοληψία που συνηθίζεται στις ποιοτικές έρευνες, είναι η σκόπιμη δειγματοληψία και αυτήν επιλέξαμε και στην παρούσα ερευνητική διαδικασία. Σε αντίθεση με τις ποσοτικές έρευνες, όπου η πρόθεση είναι η διεξαγωγή συμπερασμάτων και η γενίκευση τους σε ένα πληθυσμό, στην ποιοτική προσέγγιση της έρευνας, μας ενδιαφέρει η ουσιαστική διερεύνηση ενός φαινομένου σε βάθος. Έτσι, ενώ στην ποσοτική έρευνα επιλέγεται συχνά η στρατηγική της τυχαίας δειγματοληψίας, στην ποιοτική προτιμάται η σκόπιμη δειγματοληψία, όπου ο ερευνητής επιλέγει σκόπιμα τα προς μελέτη άτομα και τις τοποθεσίες που θα εξυπηρετήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους σκοπούς του και τα ερευνητικά του ερωτήματα και θα του επιτρέψουν να μελετήσει σε βάθος το κεντρικό φαινόμενο το οποίο διερευνά.(Creswell,, 2002 Ίσαρη & Πουρκός, 2015)

Η δειγματοληπτική στρατηγική που ακολουθήθηκε στα πλαίσια της ευρύτερης στρατηγικής σκοπιμότητας για την επιλογή του δείγματος που συμμετείχε στην Ερευνητική διαδικασία, ήταν στρατηγική της μέγιστης ποικιλίας-ανομοιογένειας (maximum variation heterogeneity sampling) (Patton, 2002). Η δειγματοληψία μέγιστης ποικιλίας-ανομοιογένειας είναι μια στρατηγική στην οποία ο ερευνητής παίρνει δείγματα περιπτώσεων ή ατόμων με βάση τη διαφορά που παρουσιάζουν σε κάποιο χαρακτηριστικό. Στην περίπτωση της παρούσας έρευνας, ο ερευνητής επέλεξε το δείγμα του από τρία διαφορετικά είδη Δήμων, Αστικοί, Ημιαστικοί και Επαρχιακοί-Αγροτικοί. Επελέγησαν 14 Δήμοι από όλη την επικράτεια, (5 στη Νότια Ελλάδα και νησιωτικές περιοχές, 3 στην Κεντρική Ελλάδα, και 6 στη Βόρεια Ελλάδα).

Από αυτούς, οι 5 ήταν σε αστική περιοχή, οι 7 σε ημιαστική, οι 2 σε αγροτική-επαρχιακή, όπως φαίνεται στο Γράφημα 1, και Γράφημα 2. Το δείγμα της έρευνας, παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 1, Παράρτημα Β

Γράφημα 1

Γράφημα 2

3.2.2. Το προφίλ των συμμετεχόντων

Στην έρευνα συμμετείχαν προϊστάμενοι τμημάτων και διευθύνσεων προσχολικής αγωγής που προϊστάνται είτε σε ΝΠΔΔ, είτε σε διευθύνσεις

προσχολικής αγωγής των Δήμων. Παρακάτω δίνεται ένα σύντομο προφίλ των συμμετεχόντων

Δ1 . Γυναίκα, ηλικία 46-55 ετών, προϊσταμένη διεύθυνσης προσχολικής αγωγής σε Αστικό Δήμο της Βόρειας Ελλάδας. Η εμπειρία της σε θέση ευθύνης ανέρχεται στα 5 έτη, επί συνόλου εργασιακής εμπειρίας 23 ετών. Έχει πτυχίο ΤΕ και Μεταπτυχιακό. Στο ΝΠΔΔ που προϊσταται, δεν υπάρχουν βρεφικά τμήματα, ενώ φιλοξενούνται συνολικά 130 παιδιά σε 4 παιδικούς σταθμούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως αναφέρθηκε στη συνέντευξη, η μια από τις δομές των παιδικών σταθμών, βρίσκεται σε περιοχή όπου η πλειοψηφία των παιδιών είναι Ρομά.

Δ2. Άντρας, ηλικία 56-65 ετών, Πρόεδρος διοικητικού συμβουλίου ΝΠΔΔ ημιαστικού Δήμου. Εν ενεργεία πρόεδρος τα 2 τελευταία έτη. Δεν έχει πτυχίο ή μεταπτυχιακό και στο ΝΠΔΔ, υπάρχουν 7 βρεφονηπιακοί σταθμοί, με 600 παιδιά, εκ των οποίων τα μισά είναι βρέφη. Υπάρχουν 14 βρεφικά και 15 προνηπιακά τμήματα.

Δ3. Γυναίκα, ηλικία 46-55 ετών, προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε ΝΠΔΔ ημιαστικού δήμου στη Βόρεια Ελλάδα, με 27 έτη εργασιακή εμπειρία, εκ των οποίων τα 4 σε θέση ευθύνης. Πτυχίο ΤΕ και Μεταπτυχιακό. στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς του ΝΠΔΔ φιλοξενούνται συνολικά 650 παιδιά. Οι δομές 2 είναι αμιγώς για νήπια και οι υπόλοιπες 5 έχουν τόσο βρεφικά, όσο και νηπιακά τμήματα. Περίπου τα μισά παιδιά είναι σε βρεφικά

Δ4. Γυναίκα, 46-55 ετών, προϊσταμένη διεύθυνσης προσχολικής αγωγής σε Αγροτικό/επαρχιακό δήμο. Έχει 23 έτη υπηρεσίας, τα 5 στη σημερινή θέση ευθύνης. Έχει πτυχίο ΤΕ και μεταπτυχιακό. Οι δομές του ΝΠΔΔ φιλοξενούν μόνο παιδιά άνω των 2,5 ετών, καθώς δεν υπάρχουν βρεφικά τμήματα. Το σύνολο των παιδιών είναι 96 και φοιτούν σε 6 παιδικούς

Δ5. Άντρας, 46-55 ετών, Προϊστάμενος διεύθυνσης προσχολικής αγωγής σε αστικό δήμο της Κεντρικής Ελλάδας. Πέντε χρόνια στη θέση του προϊστάμενου διεύθυνσης, επί συνόλου ετών υπηρεσίας σε παιδικούς σταθμούς, 23. Πτυχίο ΤΕ, ΠΕ, και Μεταπτυχιακό. Στο ΝΠΔΔ λειτουργούν 16 συνολικά παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί. 12 αμιγώς παιδικοί και 4 βρεφικοί. Το σύνολο των φιλοξενούμενων παιδιών είναι περίπου 900, εκ των οποίων τα 250 είναι βρεφικής ηλικίας

Δ6. Γυναίκα, ηλικία 56-65 ετών. Διευθύντρια Προσχολικής Αγωγής σε αστικό δήμο της Βόρειας Ελλάδας. Εργασιακή εμπειρία 33 έτη, και 8 έτη στη σημερινή διευθυντική θέση. Πτυχίο ΠΕ και Μεταπτυχιακό. 10 παιδικοί σταθμοί απαρτίζουν τη διεύθυνση προσχολικής αγωγής του Δήμου, από τους οποίους ο ένας έχει και βρεφικό τμήμα. Φοιτούν 26 βρέφη και 644 νήπια άνω των 2,5 ετών.

Δ7. Γυναίκα 46-55 ετών, Προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε Αστικό Δήμο της Βόρειας Ελλάδας. Έχει 28 έτη εργασιακής εμπειρίας με 4 στη θέση ευθύνης. Πτυχίο ΤΕ, χωρίς Μεταπτυχιακό. Οι δομές συγκροτούν υπηρεσία του Δήμου και όχι ΝΠΔΔ. Λειτουργούν 11 δομές, στις οποίες υπάρχουν 9 βρεφικά και 26 προνηπιακά τμήματα. Το σύνολο των παιδιών ανέρχεται σε 130 βρέφη και 600 νήπια (άνω των 2,5 ετών)

Δ8. Γυναίκα, 36-45 ετών, προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε ΝΠΔΔ αστικού δήμου της Νότιας Ελλάδας. 21 έτη υπηρεσίας, με 5 έτη σε θέση προϊστάμενου. Πτυχίο ΤΕ, χωρίς Μεταπτυχιακό. Στο ΝΠΔΔ λειτουργούν 14 αμιγώς παιδικοί, 3 βρεφονηπιακοί και ένας αμιγώς βρεφικός. Σύνολο παιδιών 600

Δ9. Γυναίκα, 36-45 ετών, προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε ΝΠΔΔ αστικού δήμου στη Νότια Ελλάδα. Εργάζεται 14 έτη και τα 4 τελευταία κατέχει θέση ευθύνης στο ΝΠΔΔ. Έχει πτυχίο ΤΕ χωρίς Μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Οι δομές απαρτίζονται από 5 αμιγώς παιδικούς σταθμούς και 17 βρεφονηπιακούς. Εξυπηρετούνται περίπου 1500 παιδιά

Δ10. Γυναίκα, 36-45 ετών, προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε ημιαστικό/τουριστικό δήμο της Νότιας Ελλάδας. Επί 4 χρόνια βρίσκεται σε θέση ευθύνης, επί συνόλου 14 ετών υπηρεσίας. Έχει πτυχίο ΤΕ και Μεταπτυχιακό. Το σύνολο των παιδιών που φοιτούν στις 5 δομές, είναι 220. Όλες οι δομές είναι για παιδιά άνω των 2,5 ετών και δεν υπάρχουν βρεφικά τμήματα.

Δ11. Γυναίκα, 46-55 ετών, προϊσταμένη τμήματος προσχολικής αγωγής σε ΝΠΔΔ δήμου που βρίσκεται σε ημιαστική περιοχή της Νότιας Ελλάδας. Βρίσκεται σε θέση ευθύνης όλα τα χρόνια τα οποία εργάζεται, σύνολο 28. Στην παρούσα θέση ευθύνης βρίσκεται τα τελευταία 8 έτη. Έχει πτυχίο ΤΕ, χωρίς κάποια Μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Υπάρχουν 9 συνολικά δομές, εκ των οποίων στις 4 λειτουργεί και βρεφικό τμήμα. Σύνολο παιδιών 300, εκ των οποίων τα 50 είναι βρέφη

Δ12. Γυναίκα ηλικίας 56-65 ετών, Διευθύντρια προσχολικής αγωγής σε αστικό δήμο της Κεντρικής Ελλάδας. . Οι παιδικοί συγκροτούν διεύθυνση η οποία αποτελεί υπηρεσία του Δήμου. Έχει πτυχίο ΤΕ, χωρίς Μεταπτυχιακό. Από τα 33 έτη υπηρεσίας, τα τελευταία 4 κατέχει την παρούσα θέση. Το σύνολο των παιδικών που λειτουργούν στο δήμο είναι 9, εκ των οποίων οι 2 είναι βρεφονηπιακοί, οι 2 αμιγώς βρεφικοί και οι 2 αμιγώς παιδικοί. Σύνολο παιδιών που φοιτούν,465. Τα 130 από αυτά, είναι βρέφη.

Δ13. Γυναίκα 56-65 ετών, προϊσταμένη διεύθυνσης προσχολικής αγωγής ΝΠΔΔ που ανήκει σε ημιαστικό δήμο της Κεντρικής Ελλάδας. Κατέχει θέση προϊσταμένου διεύθυνσης 4 έτη, επί συνόλου υπηρεσίας 35 ετών. Διαθέτει πτυχίο ΤΕ, χωρίς μεταπτυχιακό. Στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς του ΝΠΔΔ, φοιτούν 558 παιδιά, εκ των οποίων τα 280 είναι βρέφη. Οι πέντε δομές έχουν και βρεφικά και νηπιακά τμήματα, και οι δύο έχουν μόνο παιδικά.

Δ14. Γυναίκα, 46-55 ετών, Πρόεδρος ΝΠΔΔ σε αγροτικό δήμο της Νότιας Ελλάδας. Βρίσκεται στη θέση αυτή 4 έτη. Έχει πτυχίο ΠΕ. 5 παιδικοί σταθμοί λειτουργούν στον Δήμο, από τους οποίους δεν είναι κανένας βρεφικός. Το σύνολο των εξυπηρετούμενων παιδιών είναι 100

Το προφίλ όλων των συμμετεχόντων, φαίνεται στο Πίνακα 3, Παράρτημα Β

3.3 Εργαλεία της Έρευνας

Για τη συλλογή των προς ανάλυση δεδομένων για την Έρευνα, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης. Κατασκευάστηκαν από τον ερευνητή δύο ερωτηματολόγια. Ένα ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου, καθώς και ένα ερωτηματολόγιο Δημογραφικών στοιχείων. Οι συνεντεύξεις ήταν είτε δια ζώσης, είτε τηλεφωνικές, όπου το πρώτο ήταν πρακτικά αδύνατο.

Στην ημιδομημένη συνέντευξη, παρόλο που ο ερευνητής χρησιμοποιεί το ίδιο ερωτηματολόγιο για όλους τους συνεντευξιζόμενους, υπάρχει η δυνατότητα παράλειψης ή τροποποίησης κάποιας από τις ερωτήσεις, καθώς και μια ευελιξία ως

προς τη σειρά με την οποία τίθενται.(Ισαρη & Πουρκός, 2015). Για αυτούς τους λόγους επελέγη ως η καταλληλότερη, ώστε να υπάρχει ένα άνετο κλίμα και ελευθερία έκφρασης των συνομιλητών.

Το ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων κατασκευάστηκε από τον ερευνητή και περιλαμβάνει 8 ερωτήσεις κλειστού τύπου που αφορούν στοιχεία των ερωτώμενων όπως το φύλο, η ηλικία, οι σπουδές και η ειδικότητα, η ύπαρξη ή όχι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ή διδακτορικού, τα έτη υπηρεσίας, η θέση που κατέχει στο ΝΠΔΔ ή στην Υπηρεσία του Δήμου, τα έτη που κατέχει τη συγκεκριμένη θέση και το είδος του Δήμου στον οποίο υπηρετεί (ημιαστικός, αστικός κλπ). Δόθηκε λίγες μέρες πριν τη συνέντευξη στους συμμετέχοντες, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και τους ζητήθηκε να συμπληρωθεί πριν τη διεξαγωγή της συνέντευξης, ώστε ο ερευνητής να έχει στη διάθεσή του το προφίλ του συμμετέχοντα στην έρευνα

Το ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε από τον ερευνητή για τις προσωπικές συνεντεύξεις, περιλαμβάνει 20 ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, (open-ended-questions), στις οποίες οι ερωτώμενοι καλούνταν να απαντήσουν περιφραστικά, ώστε να μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα εμπειρίες και απόψεις. (Creswell, 2002). Οι ευέλικτες ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, έδωσαν την ευκαιρία στον ερευνητή να κάνει καλύτερη και ουσιαστικότερη αξιολόγηση αυτών που πρεσβεύει ο ερωτώμενος, και ταυτόχρονα απαντήσεις ενθάρρυνε απαντήσεις που ήταν μη αναμενόμενες. Οι ερωτήσεις επέτρεπαν τη σε βάθος μετακίνηση για συλλογή πληροφοριών, όπου και όποτε ο συνεντευξιαζόμενος έδειχνε προθυμία για περισσότερη ανάλυση. Έγινε προσπάθεια να δομηθούν έτσι οι ερωτήσεις, ώστε να ενθαρρύνουν τον συνομιλητή να εκφραστεί ελεύθερα, καλλιεργώντας κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας. αλλά και για να δοθεί τη δυνατότητα στον ερευνητή να παράσχει διευκρινήσεις όπου ήταν απαραίτητο, να αποσαφηνίσει ό,τι δεν έγινε αμέσως κατανοητό από τον συμμετέχοντα στη συνέντευξη, και ταυτόχρονα να επιτραπεί η περαιτέρω εμβάθυνση σε κάποια θέματα. (Robson, 2007· Creswell, 2002)

Η τεχνική που χρησιμοποιήθηκε είναι αυτή που ονομάζεται «χωνί» (Cohen & Manion, 1994). Στην τεχνική αυτή, η αφετηρία είναι μια ερώτηση με ευρύ περιεχόμενο και στη συνέχεια ακολουθούν οι περισσότερο εξειδικευμένες ερωτήσεις.

Οι ερωτήσεις αφορούσαν τρεις θεματικούς άξονες. Ο πρώτος σχετίζεται με πληροφορίες που αφορούν στο Δήμο και την Κοινωνική Πολιτική όπως αυτή

εφαρμόζεται στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς καθώς και στις ανάγκες που φαίνεται να υπάρχουν στο δήμο για θέσεις βρεφών. Ο δεύτερος αφορά στα βρεφικά τμήματα και στις αιτίες στις οποίες εστιάζεται η ύπαρξη ή όχι αρκετών θέσεων για βρέφη στις δομές προσχολικής αγωγής. Ο τρίτος άξονας σχετίζεται με το πώς φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι γονείς τον παιδικό και βρεφονηπιακό σταθμό, την κουλτούρα τους σε σχέση με αυτό, τις προσδοκίες που έχουν και τη διαφοροποίηση αυτών των προσδοκιών στα νηπιακά και βρεφικά τμήματα.

Άξονας Ι- Κοινωνική Πολιτική και παιδικοί σταθμοί

Ο πρώτος άξονας περιλαμβάνει ερωτήσεις που διερευνούν την κοινωνική πολιτική που εφαρμόζει η εκάστοτε δημοτική αρχή για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς. Έτσι σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων, ο συμμετέχων καλείται αρχικά να αναπτύξει συνοπτικά το σχεδιασμό της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου του(ερώτηση 1 και 2, Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β). .

Συμπεριλήφθηκαν ερωτήσεις που αφορούν στο κατά πόσο το ενδιαφέρον της δημοτικής αρχής εστιάζεται στην ικανοποίηση όλων των αιτήσεων των γονέων που αφορούν τόσο σε θέσεις βρεφών, όσο και θέσεις παιδιών άνω των 2,5 ετών (προνήπια) (ερωτήσεις 5 και 16, Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β). Με τις ερωτήσεις 5, 14 και 20 διερευνάται αν ο Δήμος αφουγκράζεται τις ανάγκες των γονιών κι αν είναι σε θέση να τις γνωρίζει με κάποιο τρόπο (Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β).

Οι ερωτήσεις 3 και 17.(Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β), ανιχνεύουν το κατά πόσο είναι έτοιμος ο δήμος να αντιμετωπίσει και να διαχειριστεί προβλήματα που διαμορφώνονται στη σύγχρονη κοινωνία. Τέτοια μπορεί να είναι η εφαρμογή της δίχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης που αφαιρεί το δικαίωμα από τους παιδικούς σταθμούς να φιλοξενούν προνήπια άνω των 4 ετών, ή πιθανή αύξηση στη ζήτηση βρεφικών τμημάτων. Με την ερώτηση 7 εξάλλου, (Παράρτημα Β), ο συμμετέχων στην έρευνα καλείται να απαντήσει σχετικά με τις αναλογίες παιδιών παιδαγωγών. Έτσι διαμορφώνεται μια εικόνα για πώς αντιλαμβάνεται η δημοτική αρχή την έννοια της ποιοτικής παροχής υπηρεσιών, για το κατά πόσο η ποιότητα των δομών και των υπηρεσιών που προσφέρουν αποτελεί βασικό μέλημα της δημοτικής αρχής. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι αναλογίες παιδιών -παιδαγωγών, αποτελούν κριτήριο ποιότητας της δομής, καθώς η τήρηση των πρότυπων αναλογιών (με λιγότερα παιδιά

ανά παιδαγωγό), αποτρέπει την καταπόνηση και την απάθεια από μέρους των παιδιών και ευνοεί τον καλύτερο έλεγχο της τάξης με αποφυγή ατυχημάτων. Στα βρεφικά δε τμήματα, η σωστή αναλογία, είναι σημαντική ώστε να είναι σε θέση ο παιδαγωγός να ανταποκριθεί στις ανάγκες του βρέφους, αναπτύσσοντας μια πιο προσωπική σχέση μαζί του. (Ρέντζου, 2011). Εξάλλου οι σωστές αναλογίες, δείχνουν να έχουν θετική επίδραση στη γλωσσική, γνωστική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας, καθώς και στη συμπεριφορά τους (Vandell & Wolfe, 2000).

Σχετική με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι δήμοι στις δομές τους, είναι και η ερώτηση που αφορά στην επιμόρφωση του προσωπικού, κυρίως αυτού που αναλαμβάνει βρεφικά τμήματα. Σύμφωνα πάντα με τη βιβλιογραφία, το επίπεδο μόρφωσης αλλά και η περαιτέρω κατάρτιση και εξειδίκευση των παιδαγωγών σε διάφορα πεδία προσχολικής αγωγής, σχετίζονται στενά με τα επίπεδα ποιότητας των υπηρεσιών. Η επιμόρφωση των παιδαγωγών αποτελεί λοιπόν κριτήριο ποιότητας, δεδομένου ότι ο καλά καταρτισμένος παιδαγωγός, θα είναι σε θέση να προσφέρει καλύτερα και πιο ολοκληρωμένα προγράμματα προσχολικής αγωγής. (Vandell & Wolfe, 2000 · Ρέντζου, 2011).

Τέλος, σε αυτό τον άξονα ερωτήσεων, συμπεριλήφθηκε ερώτηση για την οικονομική συμμετοχή των γονέων (ερώτηση 10, Παράρτημα Β), που αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που αντιλαμβάνεται η δημοτική αρχή την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και τον τρόπο που επιλέγει για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής (ερώτηση 16, Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β)

Άξονας II-Προσφερόμενες θέσεις σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα

Με αυτή την ενότητα ερωτήσεων, διερευνάται αν η κατανομή βρεφικών και νηπιακών τμημάτων στις δομές των ΟΤΑ είναι ισομερής. Αν υπάρχουν αρκετά βρεφικά και νηπιακά τμήματα στους δήμους κι αν όχι ποιοι είναι οι λόγοι και τα αίτια. Οι ερωτήσεις αυτής της ομάδας επικεντρώνονται κυρίως στα τμήματα βρεφών και είναι οι πλέον κρίσιμες ώστε να επιβεβαιωθούν ή να καταρριφθούν τα αποτελέσματα των ερευνών της ΕΕΤΑΑ (2003), που έχουν δείξει ότι τα βρεφικά τμήματα στη χώρα μας είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό από τα νηπιακά. Ταυτόχρονα διερευνάται η ζήτηση που υπάρχει για θέσεις σε τμήματα βρεφών, καθώς και το αν αυτή η ζήτηση για βρεφικά τμήματα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα:

Με την ερώτηση 3, ζητείται η γνώμη του συμμετέχοντα σχετικά με τα κριτήρια που επηρεάζουν τη δημιουργία ή όχι βρεφικών τμημάτων. Σχετική με το θέμα αυτό είναι και η ερώτηση 13, που αφορά σε όλους εκείνους τους παράγοντες που αναστέλλουν τη δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων (ερωτήσεις 3 και 13, Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β).

Οι τυχόν αλλαγές τα τελευταία χρόνια στη ζήτηση των γονέων σε θέσεις βρεφών, είναι το ζήτημα που τίθεται στη ερώτηση 6. Ακόμη, με την ερώτηση 19, ο συμμετέχων καλείται να καταθέσει την άποψή του σχετικά με το κατά πόσο οι αιτήσεις βρεφών θα αυξηθούν , αν δημιουργηθούν περισσότερα βρεφικά τμήματα. (Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β)

Με την ερώτηση 9 (Παράρτημα Β), διερευνάται το κατά πόσο, κατά την άποψη του ερωτώμενου, η γεωγραφική περιοχή στην οποία βρίσκονται οι δομές, επηρεάζει την ανάγκη των γονιών για εύρεση θέσης σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η έκρηξη της ζήτησης θέσεων σε παιδικούς σταθμούς, ακολούθησε το νέο μοντέλο της πυρηνικής πλέον οικογένειας, με τους δύο γονείς να μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους χωρίς βοήθεια από το οικογενειακό περιβάλλον. (Ρέντζου, 2011). Κάτι τέτοιο όμως ενώ εμφανίζεται έντονα στις αστικές περιοχές, δεν ισχύει για τις αγροτικές περιοχές, όπου ακόμα υφίσταται το κλασσικό και περισσότερο ανοιχτό μοντέλο οικογένειας. Πώς αποτυπώνεται αυτή η διαφοροποίηση στη ζήτηση θέσεων σε παιδικούς σταθμούς , είναι αυτό που ανιχνεύεται με αυτή την ερώτηση.

Άξονας ΙΙΙ- Αντιμετώπιση των βρεφονηπιακών σταθμών από τους γονείς. Κουλτούρα και προσδοκίες

Στις ερωτήσεις του τρίτου άξονα οι ερωτώμενοι καλούνται να καταθέσουν τις απόψεις και τη εμπειρία τους σχετικά με το πώς φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι γονείς τον παιδικό και βρεφονηπιακό σταθμό, τη διαφαινόμενη κουλτούρα, τις προσδοκίες που έχουν και τη διαφοροποίηση αυτών των προσδοκιών στα νηπιακά και βρεφικά τμήματα.

Η ερώτηση 8 (Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β), διερευνά την κουλτούρα των γονιών όπως αυτή φαίνεται από τη συμπεριφορά τους. Αν επιλέγουν να τα στέλνουν από βρεφική ηλικία ή όχι,. Αν θεωρούν τον παιδικό σταθμό σημαντικό ή απλώς ανάγκη. Σχετική είναι και ερώτηση 12 (Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β),

σχετικά με το τί προσδοκούν οι γονείς από τον παιδικό σταθμό τί φαίνεται να θεωρούν μείζονος και τί ήσσονος σημασίας. Στην ερώτηση αυτή υπάρχουν υποερωτήματα που αφορούν στην αντιμετώπιση του παιδικού σταθμού από τους γονείς. Αν φαίνεται να υπερισχύει η επιθυμία για φροντίδα ή για εκπαίδευση και αγωγή κι αν υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στο τί ζητούν οι γονείς από ένα τμήμα βρεφών σε σχέση με ένα τμήμα προνηπίων.

Τέλος, οι συμμετέχοντες στην έρευνα, καλούνται να εκφράσουν την άποψή τους σχετικά με τους λόγους που οδηγούν τους γονείς να μην προτιμούν τους βρεφονηπιακούς σταθμούς όταν πρόκειται για μικρά βρέφη κάτω του ενός έτους και να αναζητούν άλλες λύσεις, είτε μέσα στην οικογένεια (γιαγιάδες, παππούδες, άλλα άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος), είτε έξω από αυτήν με επαγγελματίες παιδαγωγούς στο σπίτι (νταντάδες κλπ). Σε αυτή την ομάδα ερωτήσεων εντάσσεται και η ερώτηση που αναζητά την γνώμη του συμμετέχοντα σχετικά με το ποια είναι η κατάλληλη ηλικία για να αρχίσει ένα βρέφος/νήπιο τον παιδικό σταθμό. (Ερώτηση 5, Ερωτηματολόγιο 2, Παράρτημα Β

Να σημειωθεί ότι με τον όρο βρέφη εννοούνται τα παιδιά ηλικίας 0-2,5 ετών, όπως αναφέρεται στον κανονισμό λειτουργίας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών (ΦΕΚ4249/Β/2017). Ως νήπια/προνήπια, αναφέρονται τα παιδιά που φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς και σε νηπιακά τμήματα βρεφονηπιακών σταθμών και έχουν ηλικία 2,5-3,5 ετών, δεδομένου ότι από 3,5 ετών και μετά, φοιτούν υποχρεωτικά στο νηπιαγωγείο (σύμφωνα με το άρθρο 33 του ν. 4521/2018, παρ.3β ΦΕΚ 38 Α)

3.4. Σχεδιασμός και πραγματοποίηση των συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με δύο τρόπους. Όπου αυτό ήταν εφικτό, έγιναν στα γραφεία των διευθυντών/προϊσταμένων και όπου αυτό ήταν αδύνατο, πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά. Και στις δύο περιπτώσεις, οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν, στις εν προσωπικές συνεντεύξεις με δημοσιογραφικό digital

recorder, στις δε τηλεφωνικές με λογισμικό ηχογράφησης τηλεφωνικών κλήσεων. Και στις δυο περιπτώσεις, ενημερώθηκαν οι συμμετέχοντες με έντυπο που απεστάλη ηλεκτρονικά, ότι η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί. Ζητήθηκε επίσης η έγγραφη συγκατάθεσή τους . στο ίδιο έντυπο, ενημερώθηκαν για το είδος, και τους σκοπούς της έρευνας και τους σκοπούς της χρήσης των αποτελεσμάτων αυτής και έλαβαν τις διαβεβαιώσεις που απαιτούνται για την τήρηση της ανωνυμίας τους, καθώς και για τη διαθεσιμότητα της περίληψης της έκθεσης των αποτελεσμάτων μετά την ολοκλήρωση της έρευνας.(Creswell, 2002)

Μαζί με το έντυπο συναίνεσης, απεστάλη σε όλους προς συμπλήρωση το έντυπο με τα δημογραφικά στοιχεία και τους ζητήθηκε να το απαντήσουν και να το αποστείλουν σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου δεν απεστάλη στους ενδιαφερόμενους, γιατί κρίθηκε αναγκαίο οι απαντήσεις τους να είναι όσο το δυνατό πιο αυθόρμητες.

Πριν τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, πραγματοποιήθηκε πιλοτική συνέντευξη σε τρεις από τους 14 συμμετέχοντες, ούτως ώστε να εντοπιστούν αδυναμίες του ερωτηματολογίου, του τρόπου οργάνωσης της συνέντευξης, ή προβλήματα στην επικοινωνία του ερευνητή με τον συμμετέχοντα στη συνέντευξη. Καταγράφηκε λεπτομερώς η εμπειρία και εφόσον δεν βρέθηκαν δυσλειτουργίες, δεν χρειάστηκαν ιδιαίτερες διευκρινήσεις στις ερωτήσεις, εξυπηρετήθηκαν οι στόχοι του ερωτηματολογίου και δόθηκαν οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα, ο ερευνητής προχώρησε στο σύνολο των συνεντεύξεων για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας .(Ισαρη & Πουρκός, 2015)

3.5 Απομαγνητοφώνηση των Συνεντεύξεων και κωδικοποίηση των δεδομένων

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων από τον ερευνητή. Κατεγράφησαν λεπτομερώς σε κείμενο Word όσα είπαν οι συνεντευξιαζόμενοι, χωρίς τη χρήση κάποιου λογισμικού καταγραφής. Το επόμενο στάδιο ήταν η κωδικοποίηση των δεδομένων των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Σε αυτό το στάδιο, χωρίστηκε το κείμενο σε τμήματα και σε καθένα από αυτά μπήκε μια επικεφαλίδα-κωδικός. Η διαδικασία αυτή ήταν πολύ χρήσιμη ώστε να εντοπιστούν τα πιο ουσιώδη της κάθε συνέντευξης, να εξεταστεί αν υπάρχει κάποια επικάλυψη σε ορισμένους κωδικούς, να ενταχθούν αυτοί σε γενικά θέματα, ώστε να διευκολυνθεί η περαιτέρω ανάλυσή τους. (Creswell, 2002)

4. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η Έρευνα έλαβε χώρα στο διάστημα από Απρίλιο έως Ιούνιο του 2019. Η χρονική αυτή περίοδος κρίθηκε ως η καταλληλότερη, δεδομένου ότι επίκεινται οι νέες εγγραφές νηπίων και βρεφών στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, οπότε ήδη έχει πραγματοποιηθεί από τα ΝΠΔΔ και τις Διευθύνσεις ή Τμήματα Προσχολικής Αγωγής των δήμων ο σχεδιασμός για την χρονιά 2019-2020. Έτσι, εκτός από τα στοιχεία για την τρέχουσα σχολική χρονιά 2018-19, θα υπήρχε τη δυνατότητα να συμπεριλάβουμε στην έρευνα και το τί μέλλει γενέσθαι σε κάθε Δήμο.

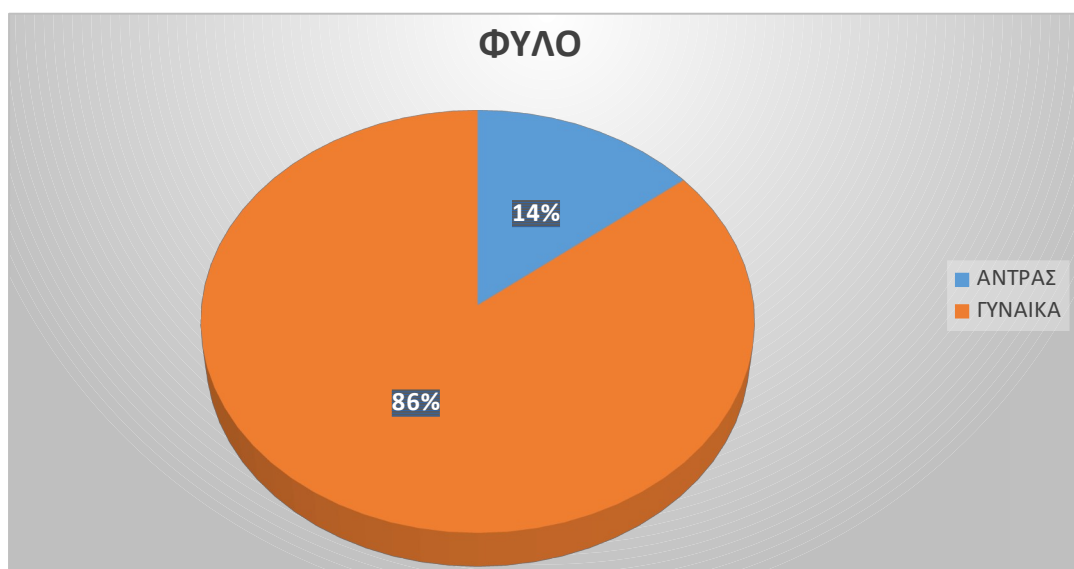
Οι τρεις πιλοτικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις 04/04/2019 και μετά την αξιολόγησή τους, ο ερευνητής προχώρησε σταδιακά στις υπόλοιπες

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. Στατιστικά στοιχεία

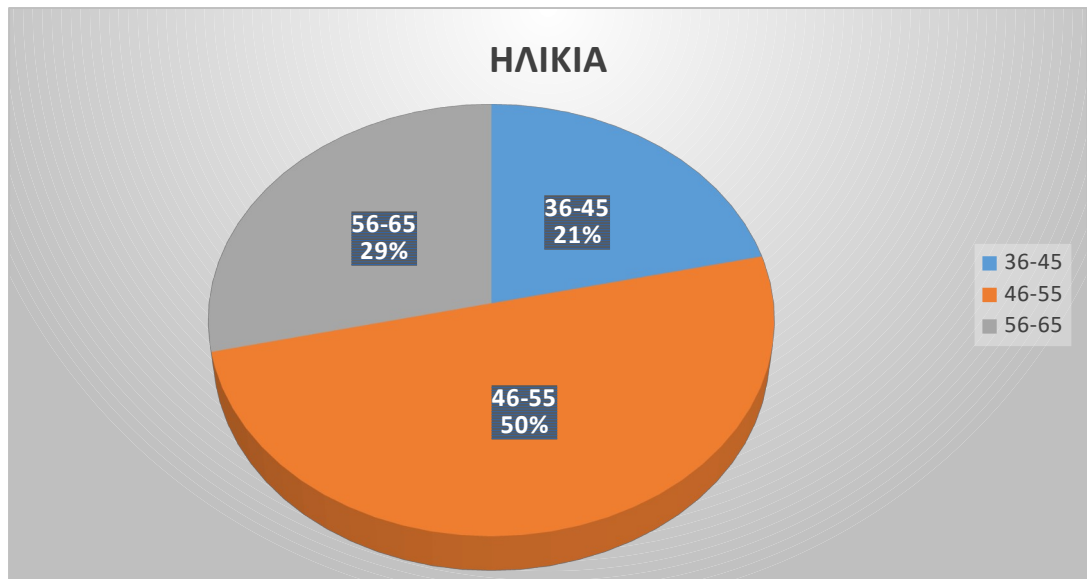
5.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα, φαίνονται στον πίνακα 2, Παράρτημα Β. Σύμφωνα με αυτόν, οι 13 από τους 14 προϊσταμένους, διευθυντές και προέδρους ΝΠΔΔ που έλαβαν μέρος στη συνέντευξη, είναι γυναίκες (ποσοστό 92%). Αυτό ήταν αναμενόμενο, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των παιδαγωγών προσχολικής αγωγής στη χώρα μας, είναι γυναίκες. Από τους Προέδρους ΝΠΔΔ, συμμετείχαν στη διαδικασία των συνεντεύξεων ένας άντρας και μία γυναίκα. (Γράφημα 3)

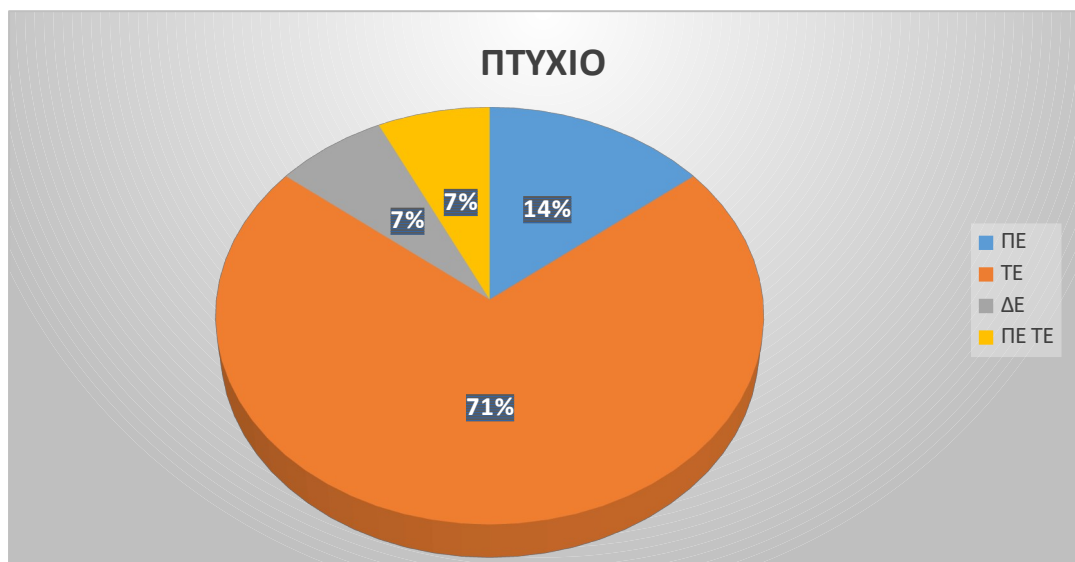
Γράφημα 3

Οι ηλικιακές ομάδες κυμάνθηκαν από 36 έως 65 ετών, με την πλειοψηφία του δείγματος (7 από τους 14) να ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 46-55 (ποσοστό 50%). Στην ηλικιακή ομάδα 36-55 ανήκουν οι 3 από τους 14 (ποσοστό 20%), ενώ οι υπόλοιποι 4 σ' αυτήν από 56 έως 65 ετών, ποσοστό 30% (Γράφημα 4)

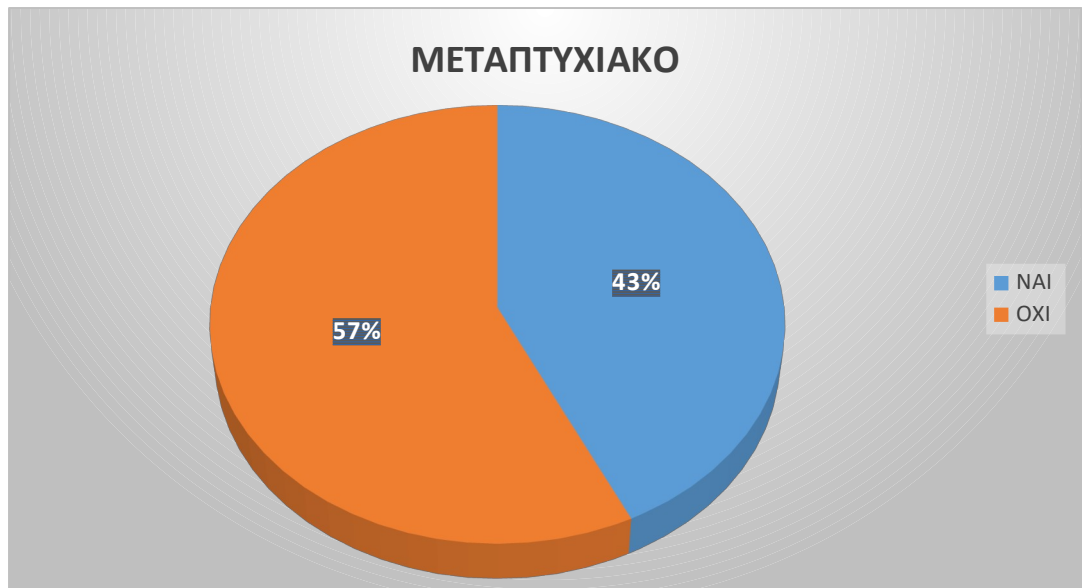
Γράφημα 4

Η συντριπτική πλειοψηφία (10 από τους 14 συμμετέχοντες) κατέχουν πτυχίο ΤΕ (σε ποσοστό 72%), οι 2 ΠΕ (15%), ένας έχει και τα δυο πτυχία (7%) και ένας (Πρόεδρος ΝΠΔΔ και όχι προϊστάμενος/διευθυντής), ανήκει στην κατηγορία ΔΕ (7%). (Γράφημα 5)

Γράφημα 5

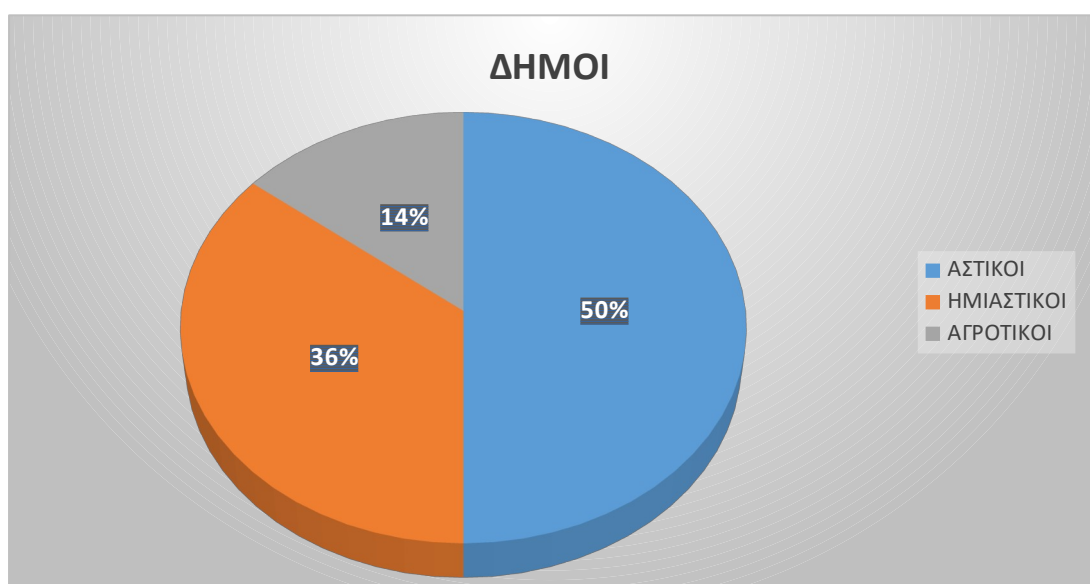
Μεταπτυχιακό τίτλο κατέχουν οι 6 από τους 14, δηλαδή λιγότεροι από τους μισούς (43%). (Γράφημα 6)

Γράφημα 6

Η εργασιακή εμπειρία τους κυμαίνεται από 14 έως 35 έτη, με μέσο όρο τα 24,8 έτη. Τα έτη σε θέση ευθύνης εκτείνονται από 2, έως 11, με μέσο όρο τα 5 χρόνια.

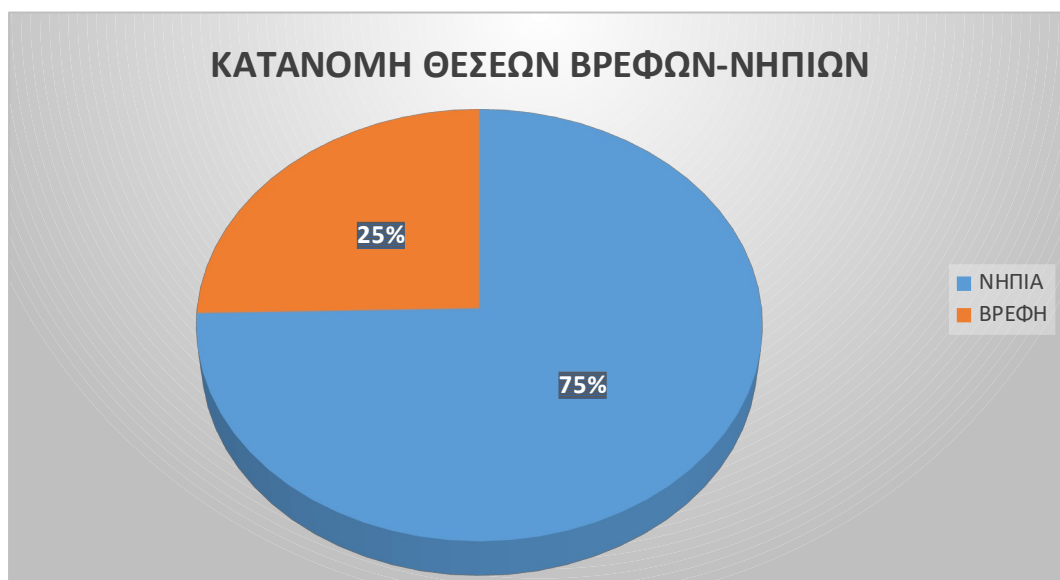
Οι 5 από τους συμμετέχοντες διευθύνουν δομές οι οποίες βρίσκονται σε ημιαστικό δήμο, οι 7 δομές εδρεύουν σε αστικό δήμο, οι 2 είναι σε αγροτικό/επαρχιακό δήμο. (Γράφημα 7)

Γράφημα 7

5.1.2. Κατανομή βρεφικών και νηπιακών τμημάτων.

Στα ΝΠΔΔ και τις υπηρεσίες προσχολικής αγωγής των Δήμων στους οποίους προΐστανται οι συμμετέχοντες, τα νηπιακά και βρεφικά τμήματα παρουσιάζουν την κατανομή που φαίνεται στον πίνακα 3, Παράρτημα Β. Σ' αυτόν τον πίνακα φαίνεται ότι, οι 4 από τους 14 Δήμους, δεν διαθέτουν καθόλου βρεφικά τμήματα. Από τους υπόλοιπους, οι 8 έχουν τόσο βρεφικά όσο και νηπιακά τμήματα, με τα νηπιακά να παρουσιάζουν συντριπτικά μεγαλύτερο αριθμό παιδιών. Τέλος, σε 3 μόνο, τα βρέφη είναι περίπου όσα και τα νήπια. Σε σύνολο παιδιών 7459, τα βρέφη είναι 1891. Η κατανομή βρεφικών και νηπιακών θέσεων στις δομές των παιδικών σταθμών που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς και τα ποσοστά, εμφανίζονται στο γράφημα 8

Γράφημα 8

5.2 Ποιοτική ανάλυση συνεντεύξεων

Όπως έχουμε ήδη πει στο κεφάλαιο 3.2, οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων ήταν δομημένες σε τρεις άξονες.

Ο πρώτος άξονας αφορά στη κοινωνική πολιτικοί που επιλέγουν να ασκήσουν οι Δήμοι στην κατεύθυνση της Προσχολικής Αγωγής.

Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με την επάρκεια των θέσεων τόσο για βρέφη όσο και για νήπια (με τον όρο νήπια/προνήπια υπενθυμίζουμε ότι εννοούνται τα παιδιά που έχουν περάσει τη βρεφική ηλικία και φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς, δηλαδή από 2,5, έως 3,5 ετών. Νήπια/ προνήπια από 3,5 και άνω, εγγράφονται πλέον υποχρεωτικά στα Νηπιαγωγεία σύμφωνα με το άρθρο 33 του ν. 4521/2018 παρ.3 ΦΕΚ 38 Α)

Ο τρίτος άξονας αφορά στο πώς φαίνεται να αντιμετωπίζεται ο παιδικός και βρεφονηπιακός σταθμός από τους γονείς, την κουλτούρα τους και το τί απαιτήσεις και προσδοκίες έχουν όταν εγγράφουν ένα βρέφος ή ένα νήπιο σε κάποια δομή προσχολικής αγωγής του Δήμου

5.2.1 Άξονας ερωτήσεων I

Στην ομάδα αυτή των ερωτήσεων, διερευνήθηκε:

1. Ο σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής του δήμου σε σχέση με τους παιδικούς σταθμούς
 - α. Κατά πόσο αποτελεί στόχο της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου η ικανοποίηση όλων των αιτήσεων
 - β. Η ύπαρξη ή όχι οικονομικής συμμετοχής των γονέων
2. Τα σχέδια ,αν υπάρχουν, για το πώς θα αντιμετωπιστεί η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε από την υποχρεωτική φοίτηση των προνηπίων (3,5 και άνω) στα νηπιαγωγεία που συνεπάγεται μείωση παιδιών για τους Παιδικούς σταθμούς
3. Οι ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσης στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς όπως αυτό προκύπτει από τον όγκο των αιτήσεων
 - α. Στις περιπτώσεις που οι θέσεις βρεφών δεν επαρκούν, αν έχει γίνει σχεδιασμός για νέα βρεφικά τμήματα
 - β. Κατά πόσο είναι σε θέση ο Δήμος να γνωρίζει τις πραγματικές ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσεων σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, και με ποιους τρόπους

4. Ο τρόπος αντιμετώπισης της Δημοτικής αρχής σε ενδεχόμενη κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων για βρέφη
5. Οι ενδεχόμενες πιέσεις από δημότες για περισσότερες θέσεις βρεφών
6. Ο τρόπος που αντιλαμβάνεται η Δημοτική αρχή τις ποιοτικές υπηρεσίες στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, κάτι που φαίνεται από:
 - α. Την τήρηση ορθών αναλογιών παιδιών-παιδαγωγών
 - β. Την επένδυση σε επιμορφωτικά προγράμματα για τους παιδαγωγούς, και κατά πόσο προβλέπεται να επιμορφωθούν οι παιδαγωγοί που θα αναλάβουν τα νέα βρεφικά τμήματα

1. Ο σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής του δήμου σε σχέση με τους παιδικούς σταθμούς

Οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τον σχεδιασμό της κοινωνική πολιτικής που αφορά στους παιδικούς σταθμούς, παρουσίασαν ταύτιση μεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό. Όλοι οι δήμοι στοχεύουν κυρίως στην ικανοποίηση των αιτήσεων των δημοτών και κατοίκων τους. Ωστόσο, ικανοποιούν και αιτήσεις όμορων δήμων εφόσον όμως υπάρχουν κενά. Η Δ8 και η Δ11 μας επεσήμαναν ότι κάνουν δεκτές και αιτήσεις γονέων που εργάζονται στον Δήμο τους και η Δ7, όλων των γονέων από όμορους δήμους, ισότιμα με τις αιτήσεις των δημοτών ή κατοίκων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση της Δ10 που διευκρίνισε ότι γίνονται δεκτές όλες οι αιτήσεις γονέων από όμορους δήμους, γιατί κάθε χρόνο δεν καλύπτονται τα κενά στους παιδικούς σταθμούς των δομών τους. Το ενδιαφέρον σ' αυτή την περίπτωση όπως θα δούμε παρακάτω, είναι ότι οι δομές δεν περιλαμβάνουν βρεφικά τμήματα. Μένουν δηλαδή κενές θέσεις νηπίων, ενώ θέσεις βρεφών δεν έχουν καν ιδρυθεί.

Στην περίπτωση της Δ4, στις δομές του δήμου τους, κάνουν δεκτές και αιτήσεις παιδιών από διπλανούς δήμους, εφόσον κάποιο συγγενικό τους πρόσωπο κατοικεί εκεί.

Ο Δ5, τόνισε πως προηγούνται οι κάτοικοι γιατί αυτοί πληρώνουν φόρους στο δήμο. Επεσήμανε επίσης ότι οι κενές θέσεις αφορούν μόνο παιδιά ηλικίας άνω των 2,5 ετών και όχι βρεφών και ότι οι εγγραφές εφόσον υπάρχου κενές θέσεις, γίνονται όλο το χρόνο. Ανέφερε επίσης την προσπάθεια του δήμου να «εξυγιάνει», όπως είπε

χαρακτηριστικά, τις δομές, κλείνοντας όσες ήταν σε ακατάλληλα ενοικιαζόμενα κτίρια και μεταφέροντας τες σε ιδιότητα.

Η Δ3 επισημαίνει ότι παλαιότερα δέχονταν και από άλλους δήμους παιδιά, αλλά τα τελευταία χρόνια οι θέσεις επαρκούν μόνο για τους κατοίκους

Σε όλους δίνεται η προτεραιότητα σε εργαζόμενες μητέρες, αλλά και σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, κάτι που μας τόνισε ιδιαίτερα η Δ1 για τις δομές τους, δεδομένου ότι βρίσκονται σε περιοχή όπου υπάρχει καταυλισμός Ρομά

1.α. Κατά πόσο αποτελεί στόχο της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου η ικανοποίηση όλων των αιτήσεων

Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι βασικός στόχος της δημοτικής αρχής, είναι να μην μένουν χωρίς θέση στους παιδικούς και τους βρεφονηπιακούς σταθμούς όσα παιδιά αιτούνται εγγραφής

Η Δ3 χαρακτηριστικά σημειώνει:

«Η πολιτική είναι να μη μείνει παιδί έξω και κανένας γονιός με άγχος. Μέχρι πριν 2 χρόνια εξυπηρετούσαμε και ετεροδημότες. Όχι πια, γιατί οι θέσεις φτάνουν ίσα ίσα για τους δημότες και κατοίκους»

Η Δ12, εξάλλου τονίζει ότι η κοινωνική πολιτική του Δήμου που αφορά στους παιδικούς σταθμούς, στοχεύει στην ικανοποίηση όλων των αιτήσεων των κατοίκων, όχι όμως σε βάρος της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται

Η Δ6 αναφέρει:

«.. το σλόγκαν του εκάστοτε δημάρχου είναι όταν γεννιέται ένα παιδί να έχει και μια θέση στον παιδικό σταθμό»

Η Δ9, αναφέρει ότι θα ήθελε η δημοτική αρχή να κάνει δεκτές όλες τις αιτήσεις, γιατί οι γονείς αποτελούν μεγάλη «δεξαμενή ψηφοφόρων», όπως χαρακτηριστικά λέει. Η υποχρηματοδότηση όμως δεν το καθιστά αυτό πάντα εφικτό

1. β. Η ύπαρξη ή όχι οικονομικής συμμετοχής των γονέων

Σχετική με τον σχεδιασμό και τον προσανατολισμό της κοινωνικής πολιτικής, είναι και η ερώτηση για την οικονομική συμμετοχή των γονέων. Οι περισσότεροι

δήμοι φαίνεται να έχουν στις δομές τους μικρή και συμβολική συμμετοχή γονέων από 30-70 ευρώ. Η Δ8 μας ανέφερε ότι δεν υπάρχει καμία οικονομική συμμετοχή, το ίδιο και η Δ14. Στους περισσότερους, υπάρχει διαβάθμιση των τροφείων με οικονομικά κριτήρια. Σε όλους υπάρχουν ελαφρύνσεις, ακόμα και απαλλαγή από την οικονομική συμμετοχή, με κριτήρια κοινωνικά. Χαμηλό εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας, γονιός φυλακισμένος ή ΑΜΕΑ, άγαμες μητέρες, είναι κάποια από τα κριτήρια ελαφρύνσεων που ανέφεραν οι διευθυντές και πρόεδροι των δομών προσχολικής αγωγής. Συγκεκριμένα η Δ1, ανέφερε την ευαισθησία του Δήμου στους γονείς ε κοινωνικά προβλήματα και στις άγαμες μητέρες.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι Δήμοι συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ για την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, είτε με το σύνολο των δομών τους, είτε με κάποιες από αυτές. Μόνο η Δ1, όπως μας ανέφερε, δεν έχουν καμία δομή του ΝΠΔΔ στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, στο οποίο συμμετέχουν μόνο οι δομές της Δημοτικής Επιχείρησης. Τα παιδιά μέσω του προγράμματος δεν πληρώνουν, οπότε ό,τι αναφέρουμε σχετικά με οικονομική συμμετοχή αφορά τα παιδιά που οι μητέρες τους δεν δικαιούνται συμμετοχή στο πρόγραμμα, είτε απορρίφθηκαν από αυτό λόγω υψηλού εισοδήματος.

2. Τα σχέδια, αν υπάρχουν, για το πώς θα αντιμετωπιστεί η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε από την υποχρεωτική φοίτηση των προνηπίων (3,5 και άνω) στα νηπιαγωγεία που συνεπάγεται μείωση παιδιών για τους Παιδικούς σταθμούς

Οι απαντήσεις στο ερώτημα για το αν έχει γίνει πρόβλεψη και σχεδιασμός για το πώς θα διαχειριστεί ο Δήμος τη νέα κατάσταση όπως αυτή θα διαμορφωθεί μετά την απόφαση για υποχρεωτική φοίτηση των προνηπίων στα νηπιαγωγεία, συμφωνούν στην πλειοψηφία τους. Οι περισσότεροι Δήμοι δείχνουν να κινούνται προς την κατεύθυνση δημιουργίας περισσότερων βρεφικών τμημάτων. Στις περιπτώσεις των Δ4, Δ6, Δ8, Δ10 και Δ11, οι δήμοι δείχνουν να ετοιμάζονται να λειτουργήσουν νέα βρεφικά αντικαθιστώντας έτσι νηπιακά τμήματα τα οποία με την εφαρμογή του νόμου για τη διετή υποχρεωτική εκπαίδευση, θα συρρικνωθούν. Παρόλα αυτά, βρίσκονται ακόμα στο επίπεδο του σχεδιασμού.

Η Δ9 αναφέρει ότι ήδη από το σχολικό έτος 2017-18, τμήματα προνηπιακά έχουν μετατραπεί σε βρεφικά.

Η Δ7 επισημαίνει , ότι εφόσον από το σχολικό έτος 2019-20, ο Δήμος τους μπαίνει στην υποχρεωτική δίχρονη προσχολική εκπαίδευση, θα μειωθούν τα παιδιά άνω των 2,5 ετών. Έχει γίνει ήδη πρόβλεψη για μείωση νηπιακών τμημάτων σε 24 από 26 που ήταν ως τώρα, ενώ τα βρεφικά διπλασιάστηκαν και θα γίνουν 19 από 9 που λειτουργούσαν ως τώρα. *«Γίνονται εργασίες διαμόρφωσης χώρων»*, τόνισε.

Και στις δομές στις οποίες προΐσταται ο Δ5 προβλέπεται να μετατραπούν νηπιακά τμήματα σε βρεφικά, «ώστε να διασφαλιστεί το προσωπικό και οι θέσεις των παιδιών», όπως τόνισε.

Στην περίπτωση της Δ4, ο δήμος έχει μπει από το 2018-19 στην υποχρεωτικότητα. Έχουν επιχορήγηση 50000 από το πρόγραμμα του υπ. εργασίας και έτσι έχουν ήδη κάνει διαδικασίες για βρεφικό τμήμα. Επισημαίνουμε ότι πρόκειται για έναν αγροτικό δήμο, στο οποίο ως τώρα δε λειτουργούσαν καθόλου βρεφικά.

Παρόμοια είναι και η περίπτωση της Δ14, που ως Πρόεδρος του ΝΠΔΔ ενός αγροτικού Δήμου, προβληματίζεται για το τί μέλλει γενέσθαι αφού με τη νέα κατάσταση θα ελαττωθούν τα παιδιά κατά το ήμισυ περίπου. Έχουν γίνει οι απαραίτητες ενέργειες για τη δημιουργία βρεφικού τμήματος σε μια από τις δομές τους αλλά εκφράζει αμφιβολίες για το αν θα υπάρχουν αιτήσεις από γονείς και επισημαίνει τη δυσκολία μεταφοράς των βρεφών από το ένα χωριό στο άλλο, δεδομένου ότι θα εξυπηρετεί 4 χωριά.

Έτοιμοι για την αλλαγή φαίνονται να είναι οι δήμοι στην περίπτωση των Δ2, Δ3, Δ13, οι οποίοι μας ανέφεραν ότι ήδη διαθέτουν πολλά βρεφικά τμήματα και προτίθενται άμεσα να ανοίξουν άλλα αν χρειαστεί. Χαρακτηριστικά η Δ13 ανέφερε

«Θα έρθει ομαλά, δε θα αλλάξει κάτι, έχουμε προσωπικό οπότε θα λειτουργήσουμε 2 νέα βρεφικά καταργώντας 2 νηπιακά. Όλα εξαρτώνται από το ενδιαφέρον των γονιών»

Το ίδιο έτοιμες δείχνουν και οι δομές στην περίπτωση της Δ3 με πολλά βρεφικά. Η Δ3 συμπληρώνει ότι είναι έτοιμος ο δήμος, αν και «τους κακοφάνηκε», όπως σημειώνει χαρακτηριστικά, γιατί τα νηπιακά ήταν πάντα γεμάτα.

«Ο δήμος είναι μπροστά», όπως τονίζει *«και έχει ήδη πολλά βρεφικά τμήματα, κάτι που δε συμβαίνει αλλού»*. Η γνώμη της είναι ότι δεν θα πληγούν πολύ κι

ότι στις προθέσεις τους είναι να γίνουν κι αλλά βρεφικά τμήματα. Συνεχίζοντας αναφέρει:

«Η πείρα αυτό λέει . Από 1 βρεφικό τμήμα, έφτασαν 4 σε κάποιες δομές».

Χαρακτηριστική είναι η απάντηση στο ερώτημα της Δ1, η οποία ανέφερε ότι ο Δήμος ευελπιστεί πως δε θα εφαρμοστεί τελικά η δίχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Παρόλα αυτά, έχει γίνει σχεδιασμός για 2 βρεφικά τμήματα.

«Δεν υπάρχει η δυνατότητα για αμιγώς βρεφικούς σταθμούς», τονίζει. *«Δεν υπάρχει κτιριακή υποδομή»*

Τέλος, διαφοροποιημένη από τις υπόλοιπες απαντήσεις, είναι αυτή που έδωσε η Δ12, σύμφωνα με την οποία δεν έχει γίνει καμία πρόβλεψη, ή σχεδιασμός, ούτε κι έχει δοθεί γραμμή για το πώς θα διαχειριστούν τη νέα κατάσταση, γιατί θεωρούν ότι δεν τους αγγίζει, αφού ακόμα ο Δήμος δεν έχει μπει στην υποχρεωτικότητα και θα εξαντλήσει το περιθώριο της τριετίας που δόθηκε πριν την ολοκληρωτική εφαρμογή του νόμου. Σημείωσε όμως, ότι σε βάθος χρόνου, όλοι θα κληθούν να πάρουν αποφάσεις, αφού τα δεδομένα στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς αλλάζουν.

3. Οι ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσης στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς όπως αυτό προκύπτει από τον όγκο των αιτήσεων

Σχετικά με τις ανάγκες των γονιών για εύρεση θέσεων στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς των δομών τους, όλοι ανεξαιρέτως οι συμμετέχοντες τόνισαν την πρόθεση του δήμου να καλύψει όλες τις ανάγκες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ότι ενώ όλες οι απαντήσεις που δόθηκαν συμφωνούσαν ότι επαρκούν οι θέσεις για νήπια, στους περισσότερους, δεν ισχύει το ίδιο και για τις θέσεις που προορίζονται για βρέφη. Πιο συγκεκριμένα:

Οι Δ5, Δ6, Δ7, Δ8 και Δ11, ανέφεραν ότι ενώ οι θέσεις επαρκούν για τα νήπια, κάθε χρόνο αρκετές από τις αιτήσεις βρεφών δεν γίνονται δεκτές. Τόσο η Δ8, όσο και η Δ11 επισημαίνουν ότι δεν υπάρχουν χρήματα και προσωπικό για να καλυφθούν οι ανάγκες στα βρέφη.

Ο Δ5 αναφέρει ότι σχεδόν πάντα ικανοποιούνται όλες οι αιτήσεις των παιδιών άνω των 2,5 ετών, ακόμα και κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Αντίθετα, στο

τρέχον σχολικό έτος (2018-2019), έμειναν εκτός παιδικών περίπου 30 βρέφη, όχι όμως εργαζομένων μητέρων. Ο ίδιος διευθυντής μας επεσήμανε ότι τώρα με τη δημιουργία νέων βρεφικών τμημάτων δεν θα υπάρχει πλέον κανένα βρέφος εκτός βρεφονηπιακού σταθμού.

Η Δ6, σημειώνει ότι για τη σχολική χρονιά 208-19, κατετέθησαν 120 αιτήσεις βρεφών, εκ των οποίων μόνο οι 26 ικανοποιήθηκαν. Αντίθετα, όλες οι αιτήσεις των μεγαλύτερων παιδιών, έγιναν δεκτές.

Πρόβλημα με την ικανοποίηση των αναγκών ον γονιών για θέσεις βρεφών, ανέφερε και η Δ9, παρόλο που στις δομές τους υπάρχουν πολλά βρεφικά τμήματα (πίνακας 3, παράρτημα Β).

«Οι ανάγκες είναι τεράστιες και οι θέσεις δεν επαρκούν», τόνισε και συνεχίζοντας διευκρίνισε ότι δεν υπάρχει προσωπικό για να καλύψει τις ανάγκες». Για την τρέχουσα σχολική χρόνια 2018-19 όπως είπε, εγκρίθηκαν δέκα θέσεις προσωπικού λιγότερες.

Οι δήμοι των Δ4, Δ10 και Δ14, δεν διαθέτουν έτσι κι αλλιώς βρεφικά οπότε και δεν δέχονται αιτήσεις βρεφών ως τώρα. Όλες οι αιτήσεις όμως των νηπίων ικανοποιούνται.

Κανένα πρόβλημα στην κάλυψη των αναγκών των γονιών για εύρεση θέσης τόσο σε νηπιακά όσο και σε βρεφικά τμήματα, δεν φαίνεται να υπάρχει για τους δήμους στις περιπτώσεις των Δ2, Δ3 και Δ13.. Η τελευταία, επισημαίνει ότι οι αιτήσεις βρεφών ικανοποιούνται όλες τα τελευταία χρόνια:

«ίσως όχι τον πρώτο μήνα. Έχουμε μεγαλύτερο όγκο αιτήσεων πάντα, αλλά κάποιιοι δεν έρχονται οπότε στο τέλος ικανοποιούνται όλες οι αιτήσεις». Αναφέρει δε, ότι πιο συχνά έμεναν εκτός παιδικού τα παιδιά της ηλικιακής ομάδας 2,5-4.

Χωρίς προβλήματα στη ικανοποίηση των αιτήσεων όλων των ηλικιακών ομάδων φαίνεται να είναι τα τελευταία χρόνια και οι δομές της Δ12. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, ικανοποιούνται όλες. Μας επεσήμανε, ότι το σχολικό έτος που διανύουμε (2018-19), έμειναν εκτός για πρώτη φορά, 10 βρέφη. Θα

μπορούσε όπως μας είπε να είχε γίνει ακόμα ένα βρεφικό τμήμα, αλλά η ανάγκη εμφανίστηκε αφού είχαν γίνει οι αιτήσεις και δεν υπήρχε χρόνος για να οργανωθεί.

3.α. Στις περιπτώσεις που οι θέσεις βρεφών δεν επαρκούν, αν έχει γίνει σχεδιασμός για νέα βρεφικά τμήματα

Όπως είχε απαντηθεί ήδη από τους περισσότερους στην ερώτηση για το πώς θα διαχειριστεί ο δήμος τη νέα κατάσταση που αφαιρεί το δικαίωμα από τους παιδικούς σταθμούς να δέχονται παιδιά άνω των 3,5 ετών, οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν πως στις προθέσεις των Δήμων τους είναι να δημιουργήσουν θέσεις βρεφών. Κάποιοι μετατρέποντας νηπιακά τμήματα σε βρεφικά και κάποιοι δημιουργώντας νέα. Οι περισσότεροι θα τα λειτουργήσουν από το έτος 2019-2020

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της Δ7, η οποία μας ανέφερε ότι θα διπλασιαστούν τα βρεφικά τμήματα το σχολικό έτος 2019-20 και από 9 θα γίνουν 19 με ταυτόχρονη μείωση των νηπιακών τμημάτων.

Η Δ10, επεσήμανε στις δομές τους ως τώρα δεν λειτουργούσαν τμήματα βρεφών, όμως δεδομένων των νέων συνθηκών και του ότι η πολιτική του Δήμου είναι πολιτική ανάπτυξης υπάρχει η βούληση για δημιουργία 2 βρεφικών τμημάτων.

Η Δ4 και Δ14, επίσης δεν είχαν ως τώρα βρεφικά τμήματα, και προτίθενται να δημιουργήσουν. Στον Δήμο της Δ4 θα αξιοποιήσουν κονδύλια από επιχορήγηση του Υπουργείου εργασίας. Στην περίπτωση της Δ14, υπάρχει ένας σκεπτικισμός σχετικά με αυτό, γιατί θεωρεί, όπως μας τόνισε, ότι δεν υπάρχει πραγματική ανάγκη για βρεφικά τμήματα στα χωριά του δήμου τους

Με παρόμοιο σκεπτικισμό αντιμετωπίζει και ο Δ5 την ίδρυση νέων βρεφικών, γιατί όπως μας είπε τα βρέφη των εργαζόμενων μαμάδων έτσι κι αλλιώς βρίσκουν θέση στις δομές του Δήμου τους. Και τόνισε:

«από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο, έχει προκληθεί μια τεχνητή ζήτηση (για θέσεις βρεφών). Δεν υπήρχε ενδιαφέρον τα προηγούμενα χρόνια να φέρουν οι μαμάδες τα βρεφάκια από την αγκαλιά τους σε μας χωρίς λόγο».

3.β. Κατά πόσο είναι σε θέση ο Δήμος να γνωρίζει τις πραγματικές ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσεων σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, και με ποιους τρόπους

Ποικιλία απαντήσεων δόθηκαν σε αυτήν την ερώτηση. Κάποιο δήμοι, φάνηκε να δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο να ανιχνεύουν τις ανάγκες των κατοίκων για εύρεση θέσης στις δομές τους. Η Δ3 αναφέρει :

«Νομίζω ότι είναι (σ.σ. σε θέση να γνωρίζει τις ανάγκες), γιατί γίνονται αρκετές στατιστικές μελέτες κι αυτό φάνηκε και από το ότι όταν άρχισαν να λειτουργούν τα ΚΔΑΠ, ήξεραν πολύ καλά (σ.σ. στο Δήμο), ποιοι γονείς θα ενημερωθούν, πόσα παιδιά έχουν κλπ. Προφανώς από τα Μητρώα». Και συνεχίζει:

«Ο Δήμαρχος και η Δημοτική Αρχή είναι πολύ καλά ενημερωμένος για το τί αριθμό παιδιών θα έχουμε τις επόμενες χρονιές

Καλή οργάνωση σε αυτόν τον τομέα δείχνει να έχει και ο δήμος στον οποίο αναφέρεται η Δ6 που αναφέρει ότι γίνονται προσπάθειες από το δήμο σε αυτή την κατεύθυνση, σε συνεργασία με το Ληξιαρχείο και την Πρωτοβάθμια.

Το ίδιο και η Δ1, αναφέρθηκε σε έρευνα που κάνει κάθε χρόνο ο Δήμος, για να ξέρει πόσα παιδιά θα μπορούσαν να έχουν και πόσα τελικά έχουν στις δομές τους.

Στη εμπειρία βασίζονται περισσότερο για να αντλήσουν στοιχεία, μας αναφέρει η Δ12:

«.. η εμπειρία των ετών μπορεί να δώσει στατιστικά κάποια αποτελέσματα, πάνω κάτω ξέρουμε. Η περίοδος υποβολής (σ.σ. των αιτήσεων) εξάλλου είναι το Μάιο, μπορεί κανείς να σχεδιάσει λοιπόν, να κάνει αλλαγές εκ των έσω, να προσαρμόσει τα τμήματά του. Αν δούμε ξαφνικά μια εκτίναξη του αριθμού των βρεφικών αιτήσεων, θα κάνουμε ανασχεδιασμό.

Στην εμπειρία βασίζονται τόσο η Δ11, όσο και ο Δ5 στους δικούς τους Δήμους., όπου, σύμφωνα με τον Δ5, δεν έχει γίνει τίποτα ποτέ προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν υπάρχει επίσημη στατιστική σε πλατφόρμα. Χρησιμοποιούν μόνο την εμπειρία από τα στοιχεία των παρελθόντων ετών. Επισημαίνει πάνω σ' αυτό, ότι μετά το 2010 υπήρξε υπογεννητικότητα, αλλά τα τελευταία 2 χρόνια αρχίζει πάλι η αύξηση των γεννήσεων.

Η Δ4 επεσήμανε ότι δεν είναι σε θέση ο δήμος να γνωρίζει τέτοια στατιστικά στοιχεία και αναφέρθηκε στις δυσκολίες που παρουσιάζει κάτι τέτοιο:

«Αυτό θα μπορούσε να γίνει μόνο με έρευνα από εταιρεία» δήλωσε.

Η Δ10, επίσης ανέφερε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα για τέτοιο σχεδιασμό. Χαρακτηριστικά είπε:

«Δεν έχει φτάσει σε τόσο υψηλό επίπεδο σχεδιασμού κοινωνικής πολιτικής ώστε να γνωρίζει εκ των προτέρων ακριβώς τις ανάγκες για θέση στον παιδικό σταθμό. Με βάση τα περσινά, αναδύθηκε η ανάγκη για βρεφικά τμήματα στους δυο μεγάλους. Αυτοί αν χρειαστεί μπορούν να φιλοξενήσουν κι ακόμα ένα τμήμα βρεφών (σ.σ. ο καθένας). αν δουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη»

Σε αξιοποίηση των δεδομένων από τις απορριφθείσες αιτήσεις, αναφέρθηκαν οι Δ8 και Δ9.

«Υπάρχουν αποκλεισμοί, οπότε καταγράφονται οι ανάγκες», σημειώνει η Δ9.

4. Ο τρόπος αντιμετώπισης της Δημοτικής αρχής σε ενδεχόμενη κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων για βρέφη

Οι περισσότερες δομές προσχολικής αγωγής των δήμων φαίνονται ανέτοιμες ή αδύναμες να αντιμετωπίσουν μια ξαφνική κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων για θέσεις βρεφών. Οι Δ9, Δ10, Δ11, αναφέρουν ότι θα ήταν αδύνατο να ανταποκριθούν, λόγω έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής, χρημάτων και προσωπικού. Η Δ11 σημειώνει πως κάτι τέτοιο δύσκολα θα συνέβαινε, καθώς Όταν γίνονται οι αιτήσεις ο κόσμος ενημερώνεται ότι δεν υπάρχουν βρεφικά τμήματα σε όλες τις δομές. Όσες δομές δεν έχουν, δε δέχονται αιτήσεις. Αν τώρα στους βρεφονηπιακούς αυξάνονταν κατακόρυφα οι αιτήσεις ξαφνικά, σε πρώτο χρόνο θα ήταν αδύνατο να το αντιμετωπίσει ο δήμος. Θα έπαιρναν τα παιδιά βάσει μοριοδότησης.

Δυσκολία στο να ικανοποιηθούν οι αιτήσεις βρεφών αν ξαφνικά εκτοξευθούν δηλώνει και η Δ1 :

«Δύσκολα. Πολύ δύσκολα. Με τις υπάρχουσες συνθήκες, όχι. Δεν ξέρω αν θα έκανε κάποια δεύτερη σκέψη τότε»

Οι Δ4 και Δ9 και Δ10, θεωρούν πως ούτε οι δικές τους δομές θα ήταν σε θέση να ανταποκριθούν άμεσα, αλλά ότι θα έμπαινε ο Δήμος στη διαδικασία μελέτης καινούριων τμημάτων για το μέλλον.

«Δεν υπάρχει χρήμα όμως οπότε δύσκολο», τονίζει η Δ9

Ο Δ5 επισημαίνει χαρακτηριστικά αυτό που δεν πρέπει να συμβεί:

«Κατ' αρχήν, αυτό που δεν πρέπει να κάνει (σ.σ.η Δημοτική Αρχή), είναι να βάλει στο τμήμα τα διπλάσια παιδιά. Αυτό το γνωρίζουν πάρα πολύ καλά. Θα πρέπει να εξετάσουμε, δεδομένων των συνθηκών, ότι θα πρέπει να μετατρέψουμε πολύ εύκολα κάποια κτίρια που λειτουργούν ως παιδικοί σταθμοί, σε βρεφικούς». Και συμπληρώνει: «Είναι ένα σενάριο που δε νομίζω να συμβεί»

Για ανασχεδιασμό των δομών τους μίλησε και η Δ12, η οποία χαριτολογώντας είπε αρχικά ότι θα αντιμετώπιζαν με μεγάλη χαρά την αύξηση των αιτήσεων για βρέφη γιατί αυτό θα σήμαινε ότι ο κόσμος κάνει παιδιά. Επεσήμανε όμως ότι:

«Θα ήταν ένα μεγάλο πρόβλημα νομίζω. Επειδή όμως είμαστε μπροστά σε εξελίξεις με την υποχρεωτικότητα της δίχρονης, όλοι θα κληθούμε να πάρουμε αποφάσεις σε σχέση με τον ανασχεδιασμό, γιατί φεύγουν τα νήπια, είναι προφανές Θα δώσουμε λοιπόν περισσότερες βρεφικές θέσεις». Σε ερώτηση του ερευνητή σχετικά με το κατά πόσο αυτές οι αλλαγές είναι εφικτό να γίνουν άμεσα, η Δ12 συνέχισε:

«Με μικρές τεχνικές παρεμβάσεις. Αλλαγή λίγο στην επίπλωση...» Και σε σχέση με την αναπροσαρμογή των αδειών: «...Τα τετραγωνικά είναι λιγότερα για τα βρέφη, οπότε πάμε σε καλύτερες συνθήκες»

Πιο έτοιμες απέναντι σε ένα τέτοιο νέο ενδεχόμενο, φαίνονται οι δομές στις περιπτώσεις των Δ2, Δ3 και Δ13, με την τελευταία να τονίζει ότι ήδη είναι στη μελέτη ένας χώρος για τη λειτουργία καινούριου βρεφονηπιακού σταθμού. Σημειώνει όμως ότι μακροπρόθεσμα μόνο θα μπορούσε να καλύψει ο δήμος μια κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων των βρεφών.

Ο Δ2 δήλωσε ότι εφόσον οι κτιριακές τους εγκαταστάσεις το επιτρέπουν, θα λειτουργήσουν νέα βρεφικά, και όσο για προσωπικό, είναι στις προθέσεις τους να προσλάβουν αν χρειαστεί (Υπενθυμίζουμε ότι ο Δ2 είναι εκπρόσωπος της δημοτικής

αρχής δεδομένου ότι εκτελεί τα καθήκοντα του Προέδρου του ΝΠΔΔ στο οποίο ανήκουν οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί)

Η Δ3 θεωρεί πως οι δομές τους είναι έτοιμες για να αντιμετωπίσουν μια τέτοια κατάσταση, δεδομένου ότι , όπως τόνισε, θα φύγουν τα νήπια και θα μείνουν κενά τμήματα.

«Δε νομίζω να έχει πρόβλημα (σ.σ. ο Δήμος) να τα στελεχώσει». Το ίδιο έτοιμος είναι και σε σχέση με την υλικοτεχνική υποδομή, όπως υποστήριξε η Δ3, συμπληρώνοντας:

«Το πιστεύω αυτό, δεν έχω στοιχεία οικονομικά, αλλά έτσι όπως έχω δει το Δήμο να πορεύεται όλα αυτά τα χρόνια. Έχει την πρόθεση.. Το 'δε θα μείνει κανένα παιδί εκτός' (σ.σ. παιδικών σταθμών), είναι σημαία»

Η Δ4 μας καταθέτει την εμπειρία της, δεδομένου ότι στο παρελθόν οι δομές τους κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν κάτι παρόμοιο:

«..αυτό το αντιμετώπιζε πριν τρία χρόνια όταν οι αιτήσεις ήταν πολύ περισσότερες από τη δυνατότητα κάλυψης θέσεων που είχαμε... »Κατά ένα παράδοξο τρόπο με τη δεύτερη αξιολόγηση των αιτήσεων τον Οκτώβριο, κάποια έχουν διαγραφεί λόγω εγγραφής στο νηπιαγωγείο. Άρα αδειάζουν θέσεις κι είναι πολύ λίγα τα παιδιά που δεν μπορούμε να καλύψουμε...» Επιπλέον μέχρι τα Χριστούγεννα, άλλα διαγράφονται, άλλα μετακομίζουν, άλλα δε συνηθίζουν, συνήθως λοιπόν μέχρι το Δεκέμβριο λύνεται. Μιλάμε πάντα για νηπιακά τμήματα»

Η περίπτωση της Δ14 φαίνεται να διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες, καθώς θεωρεί αδύνατο να ισχύσει ένα τέτοιο σενάριο, καθώς στις αγροτικές περιοχές του Δήμου τους, με δυσκολία θα βρεθούν βρέφη να καλύψουν τις κενές θέσεις του τμήματος που προτίθεται ο Δήμος να λειτουργήσει

5. Οι ενδεχόμενες πιέσεις από δημότες για περισσότερες θέσεις βρεφών

Σε κάποιους Δήμους, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις στην ερώτηση αυτή, είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθούν βρεφικά τμήματα.

Αυτό μας δήλωσαν με τις απαντήσεις τους οι Δ6, Δ7, Δ9, οι οποίες ήταν κατηγορηματικές. Να σημειωθεί ότι και οι τρεις, βρίσκονται σε δομές αστικών δήμων

και ειδικά στις δομές της Δ6, εξυπηρετούνται σήμερα ελάχιστα βρέφη (Πίνακας 3 , Παράρτημα Β)

Όπως δηλώνει η Δ7:

«Ναι βέβαια, γιατί κάθε χρόνο όταν γίνονται οι εγγραφές, τα παιδιά που δεν μπορούν να πάρουν μια θέση στα τμήματα, προσφεύγουν στο Δήμο..»

Κατηγορηματική, αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση ήταν και η απάντηση του Δ2 και της Δ13. Οι δομές τους έχουν αρκετά βρεφικά τμήματα ήδη και ο Δ2 τόνισε:

«..Αν υπήρχαν παράπονα θα το είχαμε λύσει»

Έμμεσα και όχι εγγράφως πιέζουν οι γονείς για περισσότερα βρεφικά στο Δήμο της Δ1 και του Δ5, ο οποίος συμπληρώνει:

«Αιτήματα εγγράφως, όχι, δεν έχουμε... »Τώρα ό,τι αφορά τηλεφωνήματα σε αιρετούς, δημοτικούς συμβούλους και γενικότερα όπου μπορεί ο καθένας, που επαναλαμβάνω, δεν του έχουμε πάρει το παιδί γιατί είναι από άλλο δήμο και δεν εργάζεται, δε νομίζω ότι πρέπει να τα λαμβάνουμε σοβαρά υπόψιν». Και κλείνοντας σημείωσε ότι πίεση δεν μπορεί να αποτελεί η μητέρα που δεν εργάζεται.

Η Δ3 αναφέρει ότι στο παρελθόν υπήρχαν μεγάλες πιέσεις για λειτουργία βρεφικού τμήματος σε μια από τις δομές τους όπου δεν υπήρχε. Αρχικά θεώρησαν ότι δεν υπήρχε ανάγκη, αλλά, όταν τελικά λειτούργησε, από τον όγκο των αιτήσεων έγινε αντιληπτό ότι η ανάγκη ήταν πραγματική.

Παρόμοια είναι και η απάντηση της Δ12, η οποία αναφέρει ότι δέχτηκαν πιέσεις για βρεφικό σε συγκεκριμένη απομονωμένη περιοχή του Δήμου, αλλά εδώ τα αποτελέσματα ήταν διαφορετικά, καθώς τελικά οι αιτήσεις ήταν ελάχιστες. Έτσι, νέο βρεφικό τμήμα, ιδρύθηκε σε άλλη περιοχή

Η Δ4 και Δ14, δηλώνουν ότι δεν υπήρξαν πιέσεις, αλλά οι γονείς δέχτηκαν με θετικά σχόλια την είδηση ότι θα λειτουργήσει βρεφικό τμήμα. Στην περίπτωση της Δ14, αναμένονται όμως ελάχιστες αιτήσεις βρεφών.

Η Δ8, επισημαίνει ότι δε γνωρίζει να έχουν υπάρξει τέτοιου είδους πιέσεις από γονείς ως τώρα.

6. Ο τρόπος που αντιλαμβάνεται η Δημοτική αρχή τις ποιοτικές υπηρεσίες στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς

Διερευνήθηκαν δύο ποιοτικά χαρακτηριστικά. Οι αναλογίες παιδιών – προσωπικού και η επιμόρφωση του προσωπικού

6.α. Κατά πόσο τηρούνται οι ορθές αναλογίες παιδιών-παιδαγωγών

Στις περισσότερες δομές των Δήμων, τηρείται η αναλογία που προβλέπεται από τον Πρότυπο Κανονισμό λειτουργίας (Αρ. 8, παρ. 4 και 5, ΦΕΚ 4249/Β/5/12/2017) και η οποία καθορίζει ότι για τα βρεφικά αντιστοιχούν σε 2 βρέφη 2 παιδαγωγοί και 1 βοηθός και στα νηπιακά από 2,5 και άνω, ένας παιδαγωγός και ένας βοηθός για 25 παιδιά.

Η αναλογίες αυτές φαίνεται να τηρούνται με μικρές αποκλίσεις. Για παράδειγμα η Δ13 μας είπε ότι τα βρεφικά τους τμήματα έχουν 15 βρέφη με 3 παιδαγωγούς, το ίδιο και οι Δ2 και Δ3.

Η Δ1 αναφέρει ότι στις δομές τους αντιστοιχούν 15 νήπια σε μια παιδαγωγό.

Για διαφοροποιήσεις στις αναλογίες όταν δεν υπάρχει το ανάλογο προσωπικό, μίλησε η Δ11, διευκρινίζοντας ότι όπου η στελέχωση των παιδικών είναι πλήρης, τηρείται η αναλογία. Στις δομές που έχουν ελλείψεις όμως, καταστρατηγείται , κυρίως στα νηπιακά με 23-24 παιδιά ανά παιδαγωγό.

Το ίδιο πρόβλημα έλλειψης προσωπικού δείχνει να υπάρχει και στις δομές τους, σύμφωνα με τη Δ9, όπου τα μεν βρεφικά τηρούν την αναλογία, τα δε νηπιακά όχι, με τον αριθμό των παιδιών σε κάθε τμήμα να ανέρχεται στα 25, με μία μόνο παιδαγωγό.

Η αναλογία δεν τηρείται και στην περίπτωση της Δ10 η οποία τονίζει ότι «υπάρχει έλλειψη προσωπικού πάρα τις ιδοχ και τα δμηνα». Και συνεχίζει:

«Πολλες φορές ξεκινάμε με 18 παιδιά και στην πορεία αυξάνονται με αποτέλεσμα να μην υπάρχει δυνατότητα πρόβλεψης για προσωπικό»

6.β. Κατά πόσο ο δήμος επενδύει στην επιμόρφωση κι αν υπάρχει πρόβλεψη επιμόρφωσης για τις παιδαγωγούς που θα στελεχώσουν νέα βρεφικά τμήματα

Πολλές από τις απαντήσεις που δόθηκαν ήταν αρνητικές, δεδομένου ότι η ανάληψη καθηκόντων σε βρεφικό τμήμα είναι μέσα στα τυπικά προσόντα του προσωπικού.

Σύμφωνα με τον Δ5, δε χρειάζεται επιπλέον επιμόρφωση, γιατί τα τυπικά προσόντα των παιδαγωγών καλύπτουν όλες τις ηλικίες. Είναι καταρτισμένοι. Το ίδιο και οι βοηθοί. Οι νηπιαγωγοί, κατά τη γνώμη του, καλό είναι να μπαίνουν πρώτα μαζί με έμπειρες συναδέλφους ώστε να εκπαιδευτούν στα βρέφη.

Διαφορετική προσέγγιση στο θέμα επιμόρφωση έχει η Δ6, που θεωρεί σημαντική την επιμόρφωση του όλου προσωπικού γιαυτό κι οργανώνει ο Δήμος σεμινάρια και ταυτόχρονα οι παιδαγωγοί ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά σεμινάρια άλλων φορέων

«... Κάθε χρόνο στέλνουμε παιδαγωγούς με άρθρα δημοσιευμένα, στο Πανευρωπαϊκό συνέδριο προσχολικής αγωγής» αναφέρει.

Στην ίδια κατεύθυνση και η Δ13 που αναφέρει ότι γίνονται προσπάθειες από το ΝΠΔΔ για οργάνωση σεμιναρίων, αλλά υπάρχει έλλειψη χρηματοδότησης. Οπότε συχνά επαφίενται στην καλή διάθεση του προσωπικού να επιμορφωθεί. Παρόμοια ήταν και η απάντηση της Δ3, που τόνισε χαρακτηριστικά:

«ο κλάδος είναι αφημένος λίγο στην τύχη του»

Η Δ4 σημείωσε ότι δεν προβλέπεται, αλλά οι παιδαγωγοί που θα στελεχώσουν τα νέα τμήματα βρεφών, θα λάβουν κάποιο υλικό για τη βρεφική ηλικία, και τα προγράμματα εκπαίδευσης που αντιστοιχούν σε αυτή. Θα επιλέγουν δε, άτομα με εμπειρία. Το ίδιο και η Δ10, που ανέφερε ότι για τα νέα βρεφικά που θα λειτουργήσουν, εκτός του ότι θα επιλεγούν έμπειρα άτομα, θα περάσουν και από επιμόρφωση

Σε γενικές γραμμές, φαίνεται ότι πολλές από τις δομές δεν επενδύουν σοβαρά στην επιμόρφωση των στελεχών τους, κρίνοντας ότι το προσωπικό διαθέτει ήδη τα απαραίτητα προσόντα για την ανάληψη των καθηκόντων. Κάποιες άλλες, κάνουν

προσπάθειες, που συχνά σκοντάφτουν στο οικονομικό, αφήνοντας την περαιτέρω επιμόρφωση των στελεχών στις δικές τους ενέργειες.

5.2.2 Άξονας ερωτήσεων II

Με την ομάδα αυτών των ερωτήσεων, διερευνήθηκαν οι αιτίες που τα βρεφικά και νηπιακά τμήματα δεν παρουσιάζουν ίση κατανομή στις δομές.. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις ανιχνεύουν τα παρακάτω:

1. Η υπεροχή των Νηπιακών τμημάτων σε σχέση με τα Βρεφικά
 - α. Σε τί οφείλεται
 - β. Ποιοι παράγοντες δρουν ανασταλτικά στη δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων
2. Κατά πόσο έχουν διαπιστωθεί αλλαγές τα τελευταία χρόνια στη ζήτηση των γονέων για τμήματα βρεφών
3. Κατά πόσο η δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων, θα οδηγήσει και σε μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων.
4. Κατά πόσο, η γεωγραφική περιοχή στην οποία βρίσκονται οι δομές, επηρεάζει την ανάγκη των γονιών για εύρεση θέσης σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα

1.α Σε τί οφείλεται η υπεροχή των νηπιακών τμημάτων σε σχέση με τα βρεφικά

Όπως είχε ήδη φανεί από την ερώτηση σχετικά με το πόσα εκ των φιλοξενουμένων παιδιών στις δομές προσχολικής αγωγής είναι βρέφη και πόσα νήπια, τα βρεφικά τμήματα υστερούν κατά πολύ σε αριθμό σε σχέση με τα νηπιακά, τουλάχιστον στους περισσότερους Δήμους από αυτούς που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3, Παράρτημα Β, οι 4 από τους 14 Δήμους, δεν διαθέτουν καθόλου Βρεφικά τμήματα

Με αυτό το δεδομένο, οι συνεντευξιαζόμενοι ρωτήθηκαν για τα αίτια. Την διαφορετική και περισσότερο απαιτητική υλικοτεχνική υποδομή, αλλά και το περισσότερο προσωπικό που απαιτείται για τη λειτουργία βρεφικών τμημάτων, ανέφεραν ως κύρια αιτία οι Δ1, Δ3, Δ5 και Δ13. Η Δ1, σημειώνει:

«Άλλη η δομή του βρεφικού... Πρέπει να είναι ιδιαίτερος ο εξοπλισμός, κρεβατάκια, μπάνιο με αλλαξιέρες. ...Επίσης περισσότερο προσωπικό. Ακόμα

και στο θέμα της κουζίνας, χρειάζεται άλλη σίτιση. Αυτό σημαίνει κόστος, αλλά είναι και χρονοβόρο. Κυρίως κόστος»

Κι η Δ3, δείχνει να συμφωνεί, σημειώνοντας ότι τα βρεφικά χρειάζονται άλλες υποδομές και περισσότερο προσωπικό. «*όλα κοστίζουν*», τονίζει, και συμπληρώνει ότι ακόμα ένας λόγος, είναι ότι η κοινωνία δεν είναι έτοιμη ακόμα να αφήσει τα βρέφη σε χώρους μακριά από το οικογενειακό περιβάλλον.

Με αυτό το τελευταίο για το οικογενειακό περιβάλλον, δείχνει να συμφωνεί και η Δ12, η οποία υποστήριξε ότι για τα βρέφη, οι γονείς:

«δεν αισθάνονται την παιδαγωγική ανάγκη να φιλοξενηθεί σε ένα παιδικό σταθμό»,

συμπληρώνοντας ότι δεν υπάρχει τόσο μεγάλη ανάγκη για βρεφικές θέσεις, αφού το κράτος τα πρώτα χρόνια της ζωής του βρέφους, βοηθάει τις μητέρες με άδειες.

Στο κόστος αναφέρθηκε και η Δ7 αλλά και η Δ13, επισημαίνοντας όχι τόσο τα λειτουργικά έξοδα, όσο το κόστος από τις μισθοδοσίες του επιπλέον προσωπικού που είναι απαραίτητο για τα βρέφη

Με όλα τα παραπάνω συμφωνεί και ο Δ5, ο οποίος όμως επισημαίνει ότι παλαιότερα δεν υπήρχε ζήτηση στους Δήμους για βρεφικά τμήματα και συμπληρώνει:

«Μας κάνει εντύπωση σε όλους εμάς τους παλιούς παιδαγωγούς. Θα σας θυμίσω ότι είχαμε τα νήπια μέχρι το 2007, παίρναμε τα παιδιά 2,5 και τα αφήναμε 6...όμως θεωρώ ότι όλο αυτό είναι ένα κατασκεύασμα του διαδικτύου και τον ΜΜΕ, ότι πρέπει μια μητέρα που έχει ένα βρέφος να το πάει σε ένα βρεφικό σταθμό» και ολοκλήρωσε την τοποθέτηση του λέγοντας: «Δεν μπορώ να δεχτώ ότι υπάρχουν πολύ πιο μεγάλες εργασιακές ανάγκες στις οικογένειες από αυτές που ήταν εδώ και 10 -15 χρόνια, πριν την κρίση δηλαδή. Ίσα ίσα που ήταν πιο πολλές εργαζόμενες μαμάδες τότε...»

Η άποψη της Δ6 είναι ότι η αιτία του μικρού αριθμού βρεφικών τμημάτων στο Δήμο τους, δεν είναι ούτε η χαμηλή ζήτηση, ούτε η απουσία πολιτικής βούλησης, αλλά καθαρά το κόστος τόσο σε υποδομές, όσο και σε προσωπικό, με τον περιορισμό

στη δυνατότητα των προσλήψεων. Αναγκαστικά, όπως αναφέρει, η ίδρυση των βρεφικών τμημάτων καθυστέρησε και ξεκίνησε μόλις το 2018.

Την έλλειψη προσωπικού επικαλείται και Δ11, επισημαίνοντας όμως ότι σκοπεύουν να ιδρύσουν στο μέλλον περισσότερα τμήματα βρεφών.

Αντίθετα, την έλλειψη πολιτικής βούλησης ανέφερε ως αιτία του μικρού αριθμού βρεφικών τμημάτων στις δομές του Δήμου, σημειώνοντας αρχικά ότι είναι θέμα κόστους και προσωπικού και καταλήγοντας: *«έχω την εντύπωση ότι δεν τα πολυθέλει ο δήμος τα βρεφικά»*

Στη χαμηλή ζήτηση σε θέσεις βρεφών αναφέρθηκαν οι Δ4 και Δ14.

«Δεν υπήρχε ζήτηση αφού είναι επαρχιακός ο δήμος ...» υποστηρίζει η Δ4 και συνεχίζει:

«Οι γονείς έχουν παπούδες και επίσης δεν εργάζονται. Μετά τα 2,5 όμως αμέσως έρχονται»

Η Δ10 συμφωνεί με τους προηγούμενους ότι τα βρεφικά κοστίζουν ακριβότερα και επισημαίνει ότι μέχρι τώρα ο δήμος δεν είχε στα πλάνα του τα βρεφικά τμήματα, γιατί γέμιζαν οι παιδικοί με τα μεγάλα παιδιά. Αυτό άλλαξε. Τώρα που ελευθερώνονται τμήματα, θα κάνει. Και καταλήγει:

«..Ετσι θα έχει εισροές παιδιών προς αντικατάσταση αυτών που δε θα φοιτούν πια λόγω 2ετους».

Συμφωνεί δε με τους προηγούμενους ότι τα βρεφικά κοστίζουν ακριβότερα.

Με κριτήριο τη ζήτηση δημιουργούνται ή όχι βρεφικά τμήματα στην περίπτωση του Δ2, ο οποίος τόνισε ότι στις δομές τους είναι μοιρασμένα. Μισά νηπιακά, μισά βρεφικά

Εξαίρεση επίσης αποτελεί και ο δήμος της Δ9, που επίσης έχει πολλά βρεφικά τμήματα, δεδομένου ότι όπως μας τόνισε, οι ανάγκες είναι μεγάλες.

Σε γενικές γραμμές, η υλικοτεχνική υποδομή και οι διαφορετικές αναλογίες παιδιών- παιδαγωγών είναι η αιτία που τα βρεφικά τμήματα είναι σαφέστατα λιγότερα από τα νηπιακά. Αυτό συμβαίνει κυρίως στους αστικούς και ημιαστικούς

δήμους όπως φάνηκε, γιατί στους αγροτικούς, αναφέρθηκε ότι δεν υπήρχε ως τώρα ζήτηση

1.β. Ποιοι παράγοντες δρουν ανασταλτικά στη δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης, δε διαφοροποιήθηκαν ιδιαίτερα οι απαντήσεις. Οι περισσότεροι επανέλαβαν αυτά που ανέφεραν στο προηγούμενο ερώτημα. Το κόστος τόσο σε υλικοτεχνική υποδομή, όσο και σε προσωπικό, δείχνει να είναι ο βασικότερος ανασταλτικός παράγοντας στην οργάνωση και λειτουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων, στη συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση της Δ1 οι λόγοι που δεν ιδρύονται βρεφικά στο ΝΠΔΔ, είναι καθαρά πολιτικοί., επειδή υπάρχουν βρεφικά τμήματα στη Δημοτική επιχείρηση. Και συμπλήρωσε ότι ακόμα ένα ανασταλτικό παράγοντα αποτελούν το κόστος, και οι χώροι. Οι χώροι όπως είναι διαμορφωμένοι στους παιδικούς, δεν εξυπηρετούν καθόλου τα βρεφικά. Θα πρέπει να ανακατασκευαστούν.

Επίσης, χαρακτηριστική είναι η άποψη της Δ3, η οποία υποστηρίζει ότι ο ανασταλτικός παράγοντας είναι το οικονομικό καθαρά. Και συνεχίζοντας αναφέρει:

«Το μέλλον είναι στα βρέφη. Οι γονείς δεν έχουν πια βοήθεια από παππούδες, και δουλεύουν.»

Θεωρεί ότι στο θέμα του κόστους, το προσωπικό κι η μισθοδοσία είναι το πρόβλημα. *«Τον εξοπλισμό θα τον πάρεις και θα σου μείνει.»*, τονίζει. Συνεχίζοντας, αναφέρει ότι με το ΕΣΠΑ πιο εύκολα επενδύουν οι δήμοι σε βρεφικά δεδομένου ότι η χρηματοδότηση είναι υψηλότερη στα βρέφη

Ο Δ2 αναφέρει για ακόμα μια φορά, ότι ο δήμος είναι πολύ ευαισθητοποιημένος στα βρέφη και ότι για αυτούς κανένας παράγοντας δεν είναι ανασταλτικός προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες.

2. Κατά πόσο έχουν διαπιστωθεί αλλαγές τα τελευταία χρόνια στη ζήτηση των γονέων για τμήματα βρεφών

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, διαπιστώνει αύξηση στη ζήτηση των θέσεων σε τμήματα βρεφών. Χαρακτηριστικό είναι ότι όπως παρατήρησε η Δ4 (αγροτικός δήμος), παρόλο που οι δομές τους δεν είχαν ως τώρα βρεφικά τμήματα, κάποιοι

γονείς τα τελευταία χρόνια, ζήτησαν να εξυπηρετηθούν για ηλικίες κάτω των 2,5 ετών.

Η Δ13 επεσήμανε ότι η αύξηση στη ζήτηση βρεφικών θέσεων είναι εμφανής, αποδίδοντας την αλλαγή αυτή των τελευταίων ετών στο χωροταξικό, δεδομένου ότι οι γονείς σε αστικές και ημιαστικές περιοχές δεν έχουν την επιλογή της βοήθειας των παππούδων στο βαθμό που αυτή υφίσταται σε αγροτικές περιοχές. Επιπλέον, θεωρεί ότι μέσα στην κρίση οι μητέρες αναγκάζονται να δουλέψουν περισσότερο.

Την ίδια άποψη φαίνεται να έχει η Δ3, η οποία συμπληρώνει ότι η κοινωνία έχει αλλάξει, με γιαγιάδες που παίρνουν αργά σύνταξη, ή που δεν έχουν αντοχές. Ανέφερε δε, ως μια ακόμα αιτία αυτής της διαφοροποίησης, το διαδίκτυο και την καλύτερη ενημέρωση των γονιών σε παιδαγωγικά θέματα.

«...Ξέρουν τι θα πει κοινωνικοποίηση, εμπιστεύονται ένα περιβάλλον ασφαλές όπως του παιδικού, θέλουν έμπειρο προσωπικό. Άλλαξε η στάση τους. Φύγαμε από την πεποίθηση ότι το βρέφος πρέπει να είναι στο στενό οικογενειακό περιβάλλον»

Αύξηση στη ζήτηση βρεφικών τμημάτων έχει παρατηρηθεί και στις δομές του Δ5 όπως ανέφερε, ο οποίος όμως διαφοροποιείται πλήρως από την άποψη των προηγούμενων ότι οι ανάγκες είναι πραγματικές. Η άποψη του την οποία κατέθεσε και σε άλλες σχετικές ερωτήσεις, είναι ότι η αύξηση στη ζήτηση είναι τεχνητή και οφείλεται αφενός στη δωρεάν φοίτηση μέσω του προγράμματος ΕΣΠΑ , και αφετέρου στο διαδίκτυο και τα ΜΜΕ.

Καμία αλλαγή στη ζήτηση για βρεφικά τμήματα δεν έχουν παρατηρήσει τελευταία τόσο ο Δ2, όσο και η Δ14, καθώς στην περίπτωση του πρώτου, έχουν αρκετά βρεφικά τμήματα, ενώ η δεύτερη αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό την απόφαση του αγροτικού Δήμου να ανοίξει βρεφικό τμήμα, καθώς αφενός η μεταφορά των βρεφών από το ένα χωριό στο άλλο αποθαρρύνει τους γονείς στο να αιτηθούν να φοιτήσει το παιδί τους, αφετέρου οι γονείς των μικρών βρεφών θεωρεί ότι:

«θα προτιμήσουν τη λύση της γιαγιάς»

3. Κατά πόσο η δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων, θα οδηγήσει και σε μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων

Την πεποίθηση τους ότι οι γονείς θα ενθαρρυνθούν να καταθέσουν αίτηση αν γίνει γνωστό ότι θα λειτουργήσουν περισσότερα βρεφικά, εξέφρασαν οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους. Η Δ3, ανέφερε εκ νέου το παράδειγμα της δομής στην οποία δεν λειτουργούσε βρεφικό τμήμα και μόλις αυτό δημιουργήθηκε, υπήρξε πληθώρα αιτήσεων.

Η Δ11 επεσήμανε ότι το θεωρεί πολύ πιθανό, συμπληρώνοντας ότι κατά τη γνώμη της προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να κινηθεί ο Δήμος, ώστε να η μειωθούν τα παιδιά, τώρα που δε θα φοιτούν πια τα παιδιά άνω των 3,5 ετών

Η άποψη της Δ4, της οποίας ο δήμος θα λειτουργήσει για πρώτη φορά βρεφικό την επόμενη σχολική χρονιά, είναι ότι αν αυτό οργανωθεί και λειτουργήσει σωστά, θα ενθαρρυνθούν περισσότεροι γονείς στο να αιτηθούν για τα παιδιά τους. Τόνισε πως εξαρτάται από την ποιότητα των υπηρεσιών. *«Θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες για την ασφάλεια και ευχάριστη απασχόληση (σ.σ. των βρεφών), ώστε παιδιά και γονείς να είναι ευχαριστημένοι»*

Η Δ8 ανέφερε ότι δεν μπορεί να γνωρίζει αν θα αυξηθούν οι αιτήσεις, σίγουρα όμως θα ικανοποιηθούν πολλές από όσες κάθε χρόνο απορρίπτονται

Απόλυτα βέβαιη για εκτίναξη του αριθμού των αιτήσεων δείχνει και η Δ6, δεδομένου ότι ως τώρα παρόλο που λειτουργούσαν μόνο δύο βρεφικά δυναμικότητας 26 βρεφών, οι αιτήσεις ήταν υπερπολλαπλάσιες.

Αντίθετα, οι Δ12 και Δ13, θεωρούν ότι η αύξηση των βρεφικών τμημάτων δε θα επιφέρει κάποια αλλαγή στις αιτήσεις, δεδομένου ότι οι γονείς δεν έχουν εικόνα για το πόσα τμήματα και ποιας δυναμικότητας λειτουργούν

«Αυτό (σ.σ. η αύξηση των θέσεων για βρέφη) είναι μια εσωτερική πληροφορία», σημειώνει η Δ13.

4. Κατά πόσο, η γεωγραφική περιοχή στην οποία βρίσκονται οι δομές, επηρεάζει την ανάγκη των γονιών για εύρεση θέσης σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα

Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή για τη συσχέτιση γεωγραφικής θέσης και ζήτησης σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα, καθώς είναι και ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας αυτής.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν συμφωνούν σε συντριπτική πλειοψηφία (οι 12 από τις 14), ότι η ζήτηση σε θέσεις βρεφών αλλά και νηπίων, βρίσκεται σε άμεση σχέση με το χωροταξικό. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι το αιτιολόγησαν ως απόρροια του γεγονότος ότι στις αστικές περιοχές οι ανάγκες είναι σαφώς μεγαλύτερες, δεδομένου ότι οι μητέρες εργάζονται περισσότερο και συχνά η οικογένεια παρουσιάζει ένα πιο πυρηνικό μοντέλο, με την απουσία γιαγιάδων και παππούδων. Φαίνεται να υπάρχει η πεποίθηση ότι στην ελληνική επαρχία, το μοντέλο της πιο ανοιχτής οικογένειας, συναντάται ακόμα συχνά. Μερικές ενδιαφέρουσες απαντήσεις που δόθηκαν, ήταν οι παρακάτω:

Η Δ1, υποστηρίζει ότι η ζήτηση εξαρτάται από την κατάσταση της οικογένειας. Από το αν δουλεύει ή όχι η μητέρα, αν υπάρχει βοήθεια από το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον κλπ. Ως απόρροια αυτού του γεγονότος, η γεωγραφική θέση του παιδικού σταθμού, αν είναι σε αστική ή αγροτική περιοχή, παίζει ρόλο. Συνεχίζοντας η Δ1 αναφέρθηκε και στα στερεότυπα που δημιουργούνται από την γεωγραφική περιοχή που εδράζεται ο παιδικός σταθμός, καταθέτοντας την εμπειρία της από την περιοχή που βρίσκεται η μια δομή τους και στην οποία υπάρχει καταυλισμός Ρομά. Τόνισε ότι και η κουλτούρα των γονέων μιας ολόκληρης περιοχής έχει να κάνει με τη ζήτηση σε θέσεις στον βρεφονηπιακό σταθμό.

Για τους δεσμούς της ελληνικής οικογένειας έκανε λόγο τόσο η Δ6, όσο και η Δ10, που αναφέρουν ότι η ελληνική επαρχία παρουσιάζει δυνατούς συνεκτικούς δεσμούς μέσα στην οικογένεια. Αυτό σημαίνει ότι οι ανάγκες για παιδικό σταθμό δεν είναι επιτακτική όπως σε περιοχές αστικές, όπου κι οι γιαγιάδες ακόμα δουλεύουν. Η Δ6, λέει χαρακτηριστικά:

«Στους επαρχιακούς σταθμούς ακόμα λειτουργεί ο θεσμός της γιαγιάς»

Παρόμοια η απάντηση και της Δ10, που αναφέρει ότι στις αγροτικές περιοχές υπάρχει η επιλογή της γιαγιάς και συχνά οι γονείς επιλέγουν ανά στείλουν το παιδί κατευθείαν στα νήπια. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε και στη δική τους περίπτωση, που ως τουριστικός δήμος, οι ανάγκες αλλάζουν όταν αρχίζει η τουριστική περίοδος. Κάτι που δείχνει και μια άλλη παράμετρο συσχετισμού γεωγραφικής θέσης και ζήτησης.

Απόλυτη σχέση έχει η περιοχή με τη ζήτηση θεωρεί και ο Δ5, ο οποίος αναφέρει:

«Εμείς είμαστε μεγάλος δήμος, έχουμε και περιφερειακούς σταθμούς οι οποίοι γεμίζουν αφού γεμίσουν οι κεντρικοί. Όσο πιο πυκνοκατοικημένη είναι η περιοχή που εδράζεται ο παιδικός, τόσο πιο πολλές αιτήσεις. Πολλοί που

θέλουν να πάνε στον ένα, τους στέλνουν στον άλλο. Δεν ικανοποιούνται όλοι εκεί που θέλουν. Ο αριθμός των κατοίκων καθορίζει στατιστικά πάρα πολλά στοιχεία τόσο στην οικονομική δραστηριότητα όσο και σε σχέση με τους παιδικούς και τη ζήτηση που υπάρχει»

Χωρίς μεγάλες αποκλίσεις φαίνεται να είναι και οι απόψεις των Δ3 και Δ4, Δ8, Δ11, με την πρώτη να επισημαίνει ότι οι ανάγκες είναι πολύ μεγαλύτερες σε αναπτυσσόμενες περιοχές αστικών δήμων. Στους αγροτικούς και ημιαστικούς υπάρχουν όπως λέει ακόμα οι γιαγιάδες που βοηθούν. Γιαυτό και στις αγροτικές περιοχές δεν μένουν τα παιδιά μέχρι αργά στον παιδικό σταθμό. Με αυτό το τελευταίο δείχνει να συμφωνεί και η Δ4, που αναφέρει ότι σε αγροτικές περιοχές όπως η δική τους, δεν χρειάζεται ο παιδικός να καλύπτει όλο το προβλεπόμενο από τον πρότυπο κανονισμό λειτουργίας, γιατί τα παιδιά φεύγουν νωρίς.

«Δεν μπορώ να το ξέρω, σημειώνει η Δ12, όλοι οι παιδικοί μας είναι σε αστικές περιοχές. Από την εμπειρία μου από άλλες περιοχές κι από άλλη θέση (σ.σ. όχι διευθυντική) σε ημιαστικές περιοχές, έχω να πω ότι δεν είναι τόσο πιεστικά; Τα πράγματα, λόγω γιαγιάδων και λόγω μη απασχόλησης η ημιαπασχόλησης των μητέρων»

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η άποψη της Δ13, που συμφωνεί με τους παραπάνω ότι η γεωγραφική περιοχή παίζει μεγάλο ρόλο στη ζήτηση θέσεων και το εντοπίζει σε αρκετά μεγάλο βαθμό στα βρέφη, τα οποία σε αγροτικές και ημιαστικές περιοχές προτιμούν να τα κρατούν στο σπίτι. Και για λόγους όπως υποστηρίζει οικονομικούς, και για λόγους παιδαγωγικούς.

Κατηγορηματική είναι εξάλλου και η Δ14 στον παραπάνω συσχετισμό γεωγραφική θέση και αναγκών, η οποία για μια φορά ακόμη επισημαίνει την ενδεχόμενη αποτυχία που διαβλέπει στη λειτουργία ενός βρεφικού τμήματος στο αγροτικό δήμο τους.

«δεν θεωρώ ότι υπήρχε ανάγκη για βρεφικό τμήμα... δεν μπορούμε να συναγωνιστούμε τις γιαγιάδες όσον αφορά στα βρέφη»

Τέλος, διαφοροποιημένη μοιάζει η άποψη των Δ2 και Δ7, με τον μεν πρώτο να υποστηρίζει ότι το χωροταξικό παίζει ρόλο μόνο στο ότι οι γονείς προτιμούν τους αποκεντρωμένους παιδικούς σταθμούς γιατί είναι περισσότερο ωραίοι και την Δ7 να

εντοπίζει ως κριτήριο των γονιών μόνο το αν ο παιδικός σταθμός είναι κοντά στο σπίτι τους

5.2.3 Άξονας ερωτήσεων III

Οι ερωτήσεις της ομάδας αυτής, διερευνούν την κουλτούρα των γονέων και τη στάση τους απέναντι στον παιδικό και βρεφονηπιακό σταθμό όπως αυτή διαφαίνεται από τη συμπεριφορά τους. Θεωρήθηκε σκόπιμο να ερωτηθούν και σε αυτό το γκρουπ ερωτήσεων οι διευθυντές και όχι οι ίδιοι οι γονείς, γιατί ο στόχος είναι να γίνει μια αξιολόγηση της στάσης τους κι όχι απλή αποτύπωση των απόψεών τους και ταυτόχρονα να επιχειρηθεί μια συγκριτική θεώρηση με το παρελθόν, να διερευνηθούν δηλαδή οι αλλαγές στη στάση των γονέων τα τελευταία χρόνια σε σχέση με το πώς βλέπουν τις δομές προσχολικής αγωγής τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα στον άξονα αυτό των ερωτήσεων ανιχνεύονται τα παρακάτω:

1. Ποια φαίνεται να είναι η κουλτούρα των γονέων σε σχέση με τον βρεφονηπιακό σταθμό
 - α. Προσδοκίες από τον βρεφονηπιακό σταθμό, και τυχόν αλλαγές στη στάση τους τα τελευταία χρόνια
 - β. Διαφορές στο πώς αντιμετωπίζουν τα βρεφικά σε σχέση με τα νηπιακά (Προτεραιότητα σε φροντίδα, ή αγωγή)
2. Πιθανοί λόγοι που στις ηλικίες κάτω του ενός έτους προτιμώνται άλλες λύσεις από αυτή του βρεφικού σταθμού
3. Ποια είναι η ηλικία που κατά τη γνώμη σας είναι η καταλληλότερη για να ξεκινήσει ένα παιδί τον παιδικό/ βρεφονηπιακό σταθμό

1. Ποια φαίνεται να είναι η κουλτούρα των γονέων σε σχέση με τον βρεφονηπιακό σταθμό

Όπως φάνηκε από τις απαντήσεις, πολλά είχαν να πουν σχετικά με τη στάση των γονέων απέναντι στους βρεφονηπιακούς σταθμούς και το έργο τους.

1.α. Προσδοκίες από το βρεφονηπιακό σταθμό

Με κάποια πικρία φάνηκε να απαντούν οι ερωτώμενοι σε αυτό το πεδίο ερωτήσεων, καυτηριάζοντας το γεγονός ότι στη συνείδηση των γονέων, ο παιδικός σταθμός είναι περισσότερο συνδεδεμένος με τη φύλαξη και λιγότερο με την αγωγή και την εκπαίδευση. Ωστόσο, κάποιοι επισημαίνουν ότι τελευταία κάτι φαίνεται να διαφοροποιείται

Ο Δ2 επισημαίνει ότι οι γονείς είναι πιο διστακτικοί στα βρέφη. Οι προσδοκίες τους συνοψίζονται κυρίως στην ασφάλεια και στην κοινωνικοποίηση. Θεωρεί πως η διατροφή είναι επίσης παράγοντας υψίστης σημασίας τόσο στα βρέφη, όσο και στα μεγαλύτερα παιδιά.

Αναφερόμενη στην κουλτούρα των γονέων η Δ3, επεσήμανε ότι τα συναισθήματα των γονέων που αφήνουν το παιδί στον βρεφονηπιακό σταθμό, είναι συχνά ανάμεικτα.

«Θέλουν να εμπιστευτούν αλλά διστάζουν. ...Έχουν ενοχές, που το αφήνουν. ... Αυτό στη αρχή, γιατί στην πορεία βλέπουμε να φεύγουν χαρούμενοι γιατί βλέπουν το μωρό χαρούμενο και το προσωπικό καλά επιστημονικά καταρτισμένο κι ότι λαμβάνει (σ.σ. το παιδί) εκτός από φροντίδα, και αγωγή. Ότι γίνεται αυτόνομο κι ανεξάρτητο»

Για γονείς με ενοχές που αφήνουν το παιδί τους στον παιδικό σταθμό ακόμα και μετά τα 2,5 έτη, μιλάει και η Δ6. Σε γενικές γραμμές, υποστηρίζει ότι οι γονείς απαιτούν ασφαλή παραμονή του παιδιού τους στο χώρο. Θεωρούν πολύ σημαντική τη διατροφή του, αλλά και την κοινωνικοποίηση του

Η Δ1 επισημαίνει ότι οι προσδοκίες δεν έχουν αλλάξει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. *«Παιδικός ίσον φροντίδα και φύλαξη πιο πολύ. Λίγοι εστιάζουν στο παιδαγωγικό έργο».*

Η άποψη της Δ4 είναι ότι οι γονείς θεωρούν τους παιδικούς σταθμούς χώρους όπου το παιδί περνάει απλά την ώρα του. Αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα των παιδικών ως χώροι όπου το παιδί θα παραμείνει ασφαλές σε ένα φιλικό περιβάλλον, θα φάει και θα παίξει, ενώ ταυτόχρονα οι ίδιοι θα εξυπηρετηθούν ώστε να πάνε στην εργασία τους ή αν ασχοληθούν με οτιδήποτε άλλο. Βέβαια όπως διευκρινίζει, με τους νεότερους γονείς διαφαίνεται μια αλλαγή. Οι πιο νέοι γονείς δίνουν προτεραιότητα και στην αγωγή, όπως διαπιστώνεται από τις ομάδες γονέων. Θεωρεί εξάλλου ότι προς αυτή την κατεύθυνση αγωνίζονται και οι παιδαγωγοί

Πιο πολύ η ανάγκη και λιγότερο οι παιδαγωγικοί λόγοι οδηγούν τις μητέρες στο να εγγράψουν τα παιδιά στον παιδικό σταθμό, όπως υποστηρίζει η Δ8, και συνεχίζει λέγοντας ότι επιθυμούν φροντίδα και αγωγή συνδυαστικά, αλλιώς

δυσανεστούνται. Κλείνει επισημαίνοντας ότι τελευταία ίσως δίνουν λίγο περισσότερη σημασία στην αγωγή σε σχέση με παλιότερα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλοί από τους συμμετέχοντες, επεσήμαναν τη συμβολή των ίδιων των παιδαγωγών στη διαμόρφωσή της στάσης και της κουλτούρας των γονέων σε ό,τι αφορά τον παιδικό σταθμό. Πιο συγκεκριμένα, κατά την άποψη της Δ11, το ασφαλές περιβάλλον αποτελεί την κύρια προσδοκία των γονιών

«αν ο παιδαγωγός εμπνεύσει εμπιστοσύνη, παιδιά και γονιός προσαρμόζονται χωρίς πρόβλημα», τονίζει.

Παρόμοια είναι και η θέση της Δ14, που επισημαίνει ότι κατά πολύ η στάση των γονέων διαμορφώνεται από την καταλληλότητα ή όχι του προσωπικού και σημειώνει: *«ειδικά σε περιοχές αγροτικές όπως η δική μας, δεν είναι μέρος της κουλτούρας των κατοίκων η φοίτηση σε παιδικό σταθμό, ο παιδικός σταθμός λοιπόν καλείται να πείσει ότι είναι μια δομή που προσφέρει περισσότερα από ό,τι μπορεί να προσφέρει το οικογενειακό περιβάλλον. Κι αυτό είναι έργο των παιδαγωγών».*

Απογοητευμένη από το επίπεδο των γονέων δηλώνει η Δ13. Θα προτιμούσε να μην ενδιαφέρονται μόνο για τις καθημερινές ρουτίνες των παιδιών τους όπως το φαγητό, τον ύπνο και την καθαριότητα. Δεν τους ενδιαφέρει τόσο το παιδαγωγικό έργο που επιτελείται στο παιδικό σταθμό, γιατί όπως τονίζει *«...αν τους ενδιέφερε θα συμμετείχαν και αυτοί στο να ανέβει το επίπεδο».* Παρόλα αυτά, διακρίνει αλλαγή στη στάση τους τα τελευταία χρόνια. Σιγά σιγά και με πολλή προσπάθεια των παιδαγωγών, φεύγουμε, όπως επισημαίνει από τη λογική του «αν έφαγε» ως μόνο μέλημα των γονέων. Όσον αφορά στη γενική κουλτούρα των γονέων σχετικά με τον παιδικό σταθμό υποστηρίζει ότι το χωροταξικό παίζει μεγάλο ρόλο. Στα χωριά όπου δεν υπάρχει ανάγκη, θεωρεί ότι δεν επιλέγουν να τα στείλουν από νωρίς.

Και η Δ12, θεωρεί ότι κάτι αλλάζει στην κουλτούρα των γονιών τελευταία. Θεωρεί ότι το αν το παιδί έφαγε στον παιδικό σταθμό αποτελεί πλέον περισσότερο μέλημα των γιαγιάδων και όχι των ίδιων των γονιών. Σ' αυτό, όπως τονίζει, συμβάλει και το παιδαγωγικό προσωπικό με σεμινάρια και ενημερώσεις που έχουν στόχο να ευαισθητοποιήσουν τους γονείς στο παιδαγωγικό κομμάτι και αυτό της κοινωνικοποίησης και όχι μόνο στη φροντίδα, *«όχι ότι κι αυτή δεν είναι σημαντική,*

όπως διευκρινίζει η Δ12. . «...να πάμε από το 'αν έφαγε', στο 'πώς πέρασε'», τονίζει ολοκληρώνοντας τη σκέψη της.

Ο Δ5 αναφέρει επίσης ότι ένα μεγάλο ποσοστό ενδιαφέρονται μόνο για το αν έφαγε το παιδί στον παιδικό σταθμό και θεωρεί ότι αυτό είναι κάτι που πρέπει να το πολεμήσουν οι ίδιοι οι παιδαγωγοί. Να εξηγήσουν ότι το πιο σημαντικό είναι να ευτυχισμένο. Και επισημαίνει τη διαφορετική αντιμετώπιση που φαίνεται να δείχνουν οι γονείς στο Νηπιαγωγείο σε αυτόν τον τομέα, τονίζοντας όμως και αυτός, ότι τα τελευταία χρόνια αρχίζουν να αλλάζουν τα πράγματα, με τους ειδικούς (γιατρούς, παιδαγωγούς, ψυχολόγους), να επισημαίνουν στους γονείς τί να προσδοκούν και τί να ζητάνε από ένα βρεφονηπιακό σταθμό

Μεγάλο ρόλο παίζει το χωροταξικό στη διαμόρφωση της κουλτούρας των γονέων και κατά την άποψη της Δ9. Σε υποβαθμισμένες περιοχές δίνεται βάση μόνο στη φύλαξη και τη φροντίδα και το παιδαγωγικό έργο είναι δευτερεύουσας σημασίας. Σε περιοχές με υψηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο αυτό αλλάζει. Γενικά, σύμφωνα πάντα με την Δ9, γίνεται μεγάλη προσπάθεια από τους παιδαγωγούς να εκπαιδευτούν οι γονείς σχετικά με το τί θα πρέπει να περιμένουν από τον παιδικό σταθμό

Παρόμοια είναι και η άποψη της Δ10 που αναφέρει ότι ειδικά οι αλλοδαποί που ανήκουν στην εργατική τάξη ενδιαφέρονται μόνο για την κάλυψη των βασικών αναγκών του παιδιού, φαγητό, ύπνο, ασφάλεια. Και πολλοί Έλληνες όμως, όπως σημειώνει, δίνουν προτεραιότητα σε αυτά και όχι στην πνευματική καλλιέργεια του παιδιού.

Η Δ7 πιστεύει πως οι γονείς εμπιστεύονται τον παιδικό σταθμό όλο και περισσότερο. Θεωρούν ότι η προσφορά του στην κοινωνικοποίηση αλλά και στη γνωστική εξέλιξη του παιδιού είναι σημαντική. Επιθυμούν να μπει στην ομάδα, να μάθει να συνεργάζεται, κυρίως σε ό,τι αφορά στα παιδιά άνω των 2,5 ετών.

1.β. Διαφορές στο πώς αντιμετωπίζουν τα βρεφικά σε σχέση με τα νηπιακά (Προτεραιότητα σε φροντίδα, ή αγωγή)

Διαφορετική φαίνεται να είναι η στάση των γονέων απέναντι στα τμήματα των βρεφών σε σχέση με αυτά των άνω των 2,5, όπως φαίνεται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα

Η Δ1 σημειώνει ότι οι απαιτήσεις για παιδαγωγικό πρόγραμμα, είναι μεγαλύτερες στα παιδιά άνω των 2,5 ετών. Στα βρέφη υπερισχύει η φροντίδα και η φύλαξη. Το ίδιο πιστεύει και ο Δ2

Η Δ3 βρίσκει μεγάλη διαφορά στο πώς βλέπουν οι γονείς τον παιδικό σταθμό και το πώς βλέπουν το Νηπιαγωγείο. Ακόμα και μέσα στον παιδικό σταθμό, θεωρεί πως υπάρχει διαφορετική στάση στα βρεφικά από τα νηπιακά τμήματα. Θεωρεί ότι στα βρέφη υπερισχύει η προσδοκία φροντίδα κατά πολύ. Στα τμήματα των μεγαλύτερων παιδιών είναι μοιρασμένα η φροντίδα και η αγωγή. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

«Το νήπιο (σ.σ. άνω των 2,5 ετών), θεωρούν ότι το προετοιμάζουμε για το νηπιαγωγείο» και συνεχίζει λέγοντας: «αυτό δεν είναι τελείως λάθος, μόνο που γίνεται με άλλο τρόπο. Με παιχνίδι. Γιαυτό αντιδρούν στη δίχρονη»

Συνεχίζοντας τονίζει ότι από τα βρεφικά τμήματα οι γονείς ζητούν κυρίως φροντίδα και φύλαξη. Αν τα τελευταία χρόνια όπως επισημαίνει, και αυτό τείνει να αλλάξει:

«Εμείς το αλλάζουμε αυτό γιατί βλέπουν ότι είναι και αγωγή (σ.σ. το βρεφικό τμήμα). »...Όταν έρχονται (σ.σ. οι γονείς) είναι τόσο ανασφαλείς και νιώθουν τέτοιο βάρος και ενοχές που μόνο με το να τους εντάζουμε ηρεμούν...Είναι ωραίο να βάζεις τους γονείς στο παιχνίδι. Πολλές φορές λένε δεν περιμέναμε ότι μπορούν να γίνουν με τα βρέφη τόσα πολλά πράγματα.»

Μεγάλη διαφορά στη στάση των γονέων, βλέπει και ο Δ5. Στα βρεφικά τμήματα ενδιαφέρονται σχεδόν αποκλειστικά για τη φροντίδα. Οι ερωτήσεις τους στο τέλος της σχολικής μέρας είναι αν έφαγε, αν είναι καθαρό κι αν έχει αρρωστήσει. Όμως όπως επισημαίνει:

«Φροντίδα χωρίς αγωγή δεν νοείται. Κι όταν ένα παιδί το φροντίζεις με το σωστό τρόπο το άγεις για να το κοινωνικοποιήσεις ώστε να εμπιστεύεται τους ανθρώπους και το περιβάλλον». Και συνεχίζει:

«..Λίγο ρωτάνε αν έπαιξε (σ.σ. το βρέφος) με άλλα παιδιά και εκεί πρέπει να είμαστε ενημερωμένοι και να εξηγούμε ότι ακόμα στα βρέφη υπάρχει ο γνωστικός εγωκεντρισμός κι ότι το παιδί δε παίζει συνεργατικά και θα αργήσει ακόμη πολλά χρονιά...».

Η Δ6, εντοπίζει επίσης διαφορετική στάση των γονέων στα βρεφικά, στα οποία περιμένουν κυρίως φύλαξη, σε αντίθεση με τα νηπιακά τμήματα που τους ενδιαφέρει πολύ και το παιδαγωγικό κομμάτι. Αναφέρει ότι στα βρεφικά τμήματα, οι γονείς έχουν περισσότερες ενοχές που αφήνουν ένα τόσο μικρό βρέφος, το οποίο ακόμα δε μπορεί να εκφραστεί.

Την ίδια άποψη ασπάζονται και οι Δ7, Δ8, Δ9, Δ13, Δ12 και Δ10, με την τελευταία να επισημαίνει ότι για τις δικές τους δομές, θα φανεί την επόμενη χρονιά, δεδομένου ότι ως τώρα δεν λειτουργούσαν σε αυτές τμήματα βρεφών. Παρόλα αυτά, θεωρεί ότι η ασφάλεια πρωτίστως και γενικά η φροντίδα, είναι αυτό που ψάχνουν οι γονείς στις μικρές ηλικίες.

2. Πιθανοί λόγοι που στις ηλικίες κάτω του ενός έτους προτιμώνται άλλες λύσεις από αυτή του βρεφικού σταθμού

Την αγωνία και το άγχος το γονιών για την ασφάλεια των βρεφών τους, επισημαίνουν όλοι οι ερωτώμενοι.

Την ασφάλεια, την άνεση, το εξατομικευμένο ωράριο του βρέφους και την εμπιστοσύνη αναφέρει ως κύριους λόγους για τους οποίους για τα πολύ μικρά βρέφη επιλέγονται άλλες λύσεις (γιαγιάδες, συγγενείς, νταντάδες), εκτός του βρεφονηπιακού σταθμού.

«...Όχι ότι συμφωνώ, αλλά είναι σκεπτικό ίσως των γονέων»,

συνεχίζει και καταλήγει λέγοντας ότι ένα παιδάκι κάτω του ενός έτους, δεν έχει να πάρει από τη συναναστροφή του με άλλα παιδάκια και την κοινωνικοποίηση του, γιατί είναι ακόμα στο στάδιο της ατομικότητας. Το οικείο περιβάλλον και το δικό του εξατομικευμένο πρόγραμμα, είναι λόγοι για να το κρατήσουν οι γονείς στο σπίτι.

Την ασφάλεια καθώς και την ασφάλεια από πιθανές ιώσεις αναφέρει ως κύριο λόγο της μη εγγραφής σε βρεφικό σταθμό η Δ11 και Δ7, η τελευταία συμπληρώνοντας ότι οι γονείς θεωρούν ότι το μωρό θα πρέπει να βρίσκεται καλύτερα στο σπίτι του.

Την ίδια άποψη έχει και ο Δ5, που θεωρεί ότι οι γονείς ανησυχούν για την ασφάλεια του βρέφους σε ένα χώρο όπου βρίσκονται και άλλα παιδιά. Και ταυτόχρονα προσπαθούν να αποφύγουν τις ιώσεις.

Η Δ3 επισημαίνει ότι ένα πολύ μικρό βρέφος, καλά θα είναι αν μην απομακρύνεται από το οικογενειακό περιβάλλον. Ως αιτία της μη εγγραφής των βρεφών σε βρεφικούς σταθμούς, θεωρεί τη νοοτροπία που έχουμε ο περισσότεροι, να μην εμπιστευόμαστε το μικρό παιδί σε ξένους. Επισημαίνει ότι όντως οι παιδαγωγοί μπορεί να είναι «ξένου», όμως τελευταία, αρχίζουν και κερδίζουν την εμπιστοσύνη των γονέων.

Στην ίδια κατεύθυνση και η απάντηση της Δ4 και η Δ9, με την πρώτη να θεωρεί ότι το παιδί είναι το πολυτιμότερο πράγμα για τους γονείς και δύσκολα το εμπιστεύονται σε άτομα του εξωοικογενειακού περιβάλλοντος. Πιστεύει όμως ότι ένας καλά οργανωμένος και ασφαλής βρεφονηπιακός σταθμός, μπορεί να τους κάνει να αλλάξουν γνώμη και να αρχίσουν να εμπιστεύονται περισσότερο.

Στην ασφάλεια άλλα και σε λόγους οικονομικούς αναφέρονται τόσο η Δ6, όσο και η Δ13, με την δεύτερη να επισημαίνει ότι στις δικές τους δομές, δεν έχει να κάνει τόσο με την εμπιστοσύνη, γιατί έχουν πολύ καλό όνομα στην κοινωνία του Δήμου τους.

Η Δ8 θεωρεί ότι ο κύριος λόγος είναι η ασφάλεια και σημειώνει ότι άλλο είναι να βρίσκεται στο σπίτι το παιδί με τη γιαγιά, κι άλλο στο σχολείο, όπου είναι 13 βρέφη με τρεις δασκάλες, κάτι με το οποίο συμφωνεί και η Δ10, η οποία συμπληρώνει ότι οι γονείς προτιμούν αποκλειστική φροντίδα για το βρέφος τους, κάτι που δεν μπορεί να ισχύσει στον παιδικό σταθμό, όπου η προσοχή της παιδαγωγού μοιράζεται.

Τέλος, σε ελλιπή ενημέρωση αποδίδει ο Δ2 την επιλογή των γονιών να κρατήσουν το μικρό βρέφος στο σπίτι.

«Δεν έχουν συνειδητοποιήσει, ότι στον παιδικό, η φροντίδα είναι εφάμιλλη ή και καλύτερη»

3. Ποια είναι η ηλικία που κατά τη γνώμη σας είναι η καταλληλότερη για να ξεκινήσει ένα παιδί τον παιδικό/ βρεφονηπιακό σταθμό

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες σε αυτή την ερώτηση, με τους περισσότερους να θεωρούν ως καταλληλότερη ηλικία τα 2,5 με 3 έτη.

Η Δ6, θεωρεί τα 4 έτη ως την κατάλληλη ηλικία φοίτησης στον παιδικό σταθμό, επικαλούμενη τη βιβλιογραφία και τα επιστημονικά δεδομένα

«...Σαν μαμά και παιδαγωγός και με βάση τη βιβλιογραφία η μαμά είναι αναντικατάστατη μέχρι τα 4. Παρόλα αυτά οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες όπως έχουν αλλάζει, κάνουν επιτακτική την ανάγκη ένα παιδί 2,5 ετών να πάει...Θεωρώ όμως ότι αν δεν είναι αναγκασμένες οι μαμάδες τα στείλουν πριν τα δύομισι, να μην πάνε, γιατί πιθανόν αργότερα να παρουσιάσουν σημάδια δραματοποίησης»

Παρόμοια είναι η θέση της Δ12, που θεωρεί τα 2,5-3 ως καταλληλότερη ηλικία, με βάση τα επιστημονικά δεδομένα.

Τα 2,5 αναφέρει ως την κατάλληλη ηλικία για την έναρξη της φοίτησης στον παιδικό σταθμό και η Δ13, τονίζοντας ότι:

«το παιδί χρειάζεται μέχρι κάποια ηλικία ένα πιο οικογενειακό και όχι σχολικό περιβάλλον ...γιαυτό και είμαι και κάθετη ενάντια στην υποχρεωτική διαιτη φοίτηση» και ολοκληρώνει τη σκέψη της λέγοντας: «Έχει κι η γιαγιά το ρόλο της»

Η Δ10 σημειώνει χαρακτηριστικά:

«Τα 2,5.. Τότε το παιδί έχει πάρει ό,τι χρειάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον και ήρθε η ώρα να ενταχθεί σε ομάδα και να κοινωνικοποιηθεί Μόνο σε ανάγκη ενδείκνυται για τα μικρότερα. Για να δουλέψει η μητέρα θα ανοίξει την αγκαλιά του και θα την υποκαταστήσει, αλλά δεν είναι η μητέρα»

Τα 3 θεωρούν ιδανική ηλικία οι Δ5, Δ1 και Δ8, με τον πρώτο να τονίζει ότι τότε είναι πιο ώριμο το παιδί σε γνωστικό, γλωσσικό, νοητικό και κοινωνικό επίπεδο, ώστε να μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα το άγχος του αποχωρισμού, το οποίο κορυφώνεται στους 18 μήνες. Ταυτόχρονα, επισημαίνει ότι μετά τα 3 ισχυροποιείται και το ανοσοποιητικό του παιδιού που παύει πια να είναι βρέφος.

Διαφορετική είναι η γνώμη της Δ11 που θεωρεί το ένα έτος ως ιδανική ηλικία, αλλά όχι μικρότερο, το ίδιο και η Δ14.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη της Δ3, η οποία σημείωσε ότι η γνώμη της διαφοροποιήθηκε τα τελευταία χρόνια.

«Πάντα πίστευα ότι έως 1 έτους πρέπει να είναι με τη μαμά. Δεν το λέω εγώ, αλλά οι ψυχολόγοι».

Και συνεχίζει, ότι ένα βρέφος, χρειάζεται ένα πρόσωπο αναφοράς που να το φροντίζει. Εξακολουθεί να θεωρεί ότι μέχρι τον ένα χρόνο το παιδί θα πρέπει να βρίσκεται με τη μητέρα του.

«Οι παιδικοί, δεν είναι ιδανικοί, παρόλα αυτά είμαστε σε καλό δρόμο», συμπληρώνει για να ολοκληρώσει λέγοντας ότι την ηλικία του 1,5 έτους, τη θεωρεί καλή για να αρχίσει ένα παιδί τον παιδικό σταθμό.

Έκπληξη αποτελεί η άποψη του Δ2, που δήλωσε ότι ιδανικότερη ηλικία θεωρεί τους 8 μήνες, καθώς απέχει πάρα πολύ από τα λεγόμενα των υπολοίπων

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με την έρευνα αυτή επιχειρήθηκε η διερεύνηση της κατάστασης που επικρατεί στις δομές προσχολική αγωγής που ανήκουν στους ΟΤΑ. Στόχος ήταν να αναδειχθεί το πρόβλημα έλλειψης επαρκών θέσεων κυρίως για βρέφη αλλά και οι αιτίες του, και να επιβεβαιωθούν ή όχι τα αποτελέσματα της έρευνας της ΕΕΤΑΑ (2013) για τη χώρα μας. Αυτό αποτέλεσε και το πρώτο από τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας.

Με την ανάλυση των συνεντεύξεων των Διευθυντών και Προέδρων Διοικητικού Συμβουλίου δομών προσχολικής αγωγής των Δήμων, βρέθηκε ότι ενώ σε γενικές γραμμές λίγα είναι τα νήπια άνω των 2,5 ετών που δεν βρίσκουν θέση σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, η έλλειψη βρεφικών τμημάτων είναι εμφανής. Κάποιοι δήμοι δεν έχουν καν βρεφικά τμήματα, συγκεκριμένα οι 4 από τους 14 που συμμετείχαν στην έρευνα, (ποσοστό 28%). Κι αυτό δε φαίνεται να δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στις αγροτικές περιοχές, όπου όπως επεσήμαναν οι συμμετέχοντες, η ζήτηση είναι μικρή ή και καθόλου (όπως στην περίπτωση της Δ14), είναι σοβαρότατο όμως σε ημιαστικές και ακόμα περισσότερο σε αστικές περιοχές, όπου η προσφορά θέσεων είναι μικρή για να καλύψει την μεγάλη ζήτηση.

Χαρακτηριστική περίπτωση που δείχνει τη άνιση κατανομή του αριθμού βρεφικών και νηπιακών τμημάτων, αποτελεί αυτή της Δ10, η οποία αναφέρει ότι κάθε χρόνο μένουν κενές θέσεις νηπίων, τη στιγμή που στις δομές τους δεν υπάρχουν καθόλου θέσεις βρεφών.

Μόνο σε 4 Δήμους όλα τα βρέφη βρίσκουν θέση στις δομές τους (ποσοστό 28%), και σε 2, οι αιτήσεις που δεν ικανοποιούνται δεν είναι πολλές. Στους υπόλοιπους, λειτουργούν μεν βρεφικά τμήματα, αλλά δεν επαρκούν για να καλύψουν τη ζήτηση. Οι θέσεις βρεφών εμφανίζονται συντριπτικά λιγότερες από εκείνες των νηπίων στις 6 από τις 14 περιπτώσεις που ερευνήσαμε (ποσοστό 41%). Σε σύνολο φιλοξενούμενων παιδιών στους δήμους στους οποίους διεξήχθη η έρευνα, από τα 7459 παιδιά, μόλις τα 1891 είναι βρέφη, ποσοστό 25% (Πίνακας 3, Παράρτημα Β). Τα ποσοστά αυτά, επιβεβαιώνουν μεν τα στατιστικά της ΕΕΤΑΑ, για την δυσανάλογη κατανομή του αριθμού των βρεφικών θέσεων σε σχέση με τα νηπιακά, εμφανίζονται όμως αρκετά ανεβασμένες οι θέσεις βρεφών. Τα αποτελέσματα της έρευνας τη ΕΕΤΑΑ (2013), είχαν δώσει ποσοστό 91,5% για τα νήπια άνω των 3 ετών και ποσοστό 8,5 για τα βρέφη 0-3 ετών. Ένας λόγος που εμφανίζεται η απόκλιση αυτή, μπορεί να είναι η ψήφιση του νόμου 4521/2018 που αφορά στη δίχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (αρ.33 παρ.3 ΦΕΚ 38/Α'/2018) και έχει ήδη κινητοποιήσει τις δημοτικές αρχές στην δημιουργία νέων βρεφικών τμημάτων, ή στη αναδιαμόρφωση νηπιακών, δεδομένου ότι με την υποχρεωτικότητα της φοίτησης των προνηπίων άνω των 3,5 ετών, χάνεται από τους παιδικούς σταθμούς μια μεγάλη ηλικιακή ομάδα. Αυτό αφενός εγείρει πρόβλημα διατήρησης του υπάρχοντος προσωπικού αλλά και αφήνει περιθώρια κενών θέσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να καλύψουν τις ανάγκες των μικρότερων ηλικιών.

Απάντηση δόθηκε και στο υποερώτημα, αν η γεωγραφική θέση των δομών παίζει ρόλο στη διαμόρφωση της προσφοράς και της ζήτησης θέσεων βρεφών και νηπίων. Οι 12 από τους 14 ερωτηθέντες Διευθυντές και Προέδρους, ήταν κατηγορηματικοί ότι η ζήτηση είναι σε άμεση συνάρτηση με το χωροταξικό, υποστηρίζοντας ότι σε αγροτικούς και σε κάποιους ημιαστικούς δήμους δεν υπάρχει τόση ανάγκη, δεδομένου ότι η οικογένειες εκεί είναι πιο ανοιχτές με συμμετοχή κι άλλων ατόμων του οικογενειακού περιβάλλοντος (γιαγιάδες κλπ) και συνάμα πολλές μητέρες δεν εργάζονται. Κυρίως στα βρέφη εντοπίζεται η διαφορά σύμφωνα με τις απαντήσεις που πήραμε, κι αυτό γίνεται εμφανές από την παντελή απουσία βρεφικών

τμημάτων στις δύο περιπτώσεις αγροτικών δήμων που ερευνήσαμε. Αξίζει να σημειωθεί δε, ότι στην περίπτωση του αγροτικού δήμου της Δ14, υπήρξε έντονος σκεπτικισμός σχετικά με το αν είναι πραγματικά αναγκαία η ίδρυση βρεφικού τμήματος στις δομές τους, δεδομένου ότι η ανταπόκριση αναμένεται πολύ χαμηλή. Η αιτιολόγηση, ήταν η προτίμηση των γονέων σε γιαγιάδες και παππούδες για τα μικρά βρέφη, αλλά και η δυσκολία στη μεταφορά των βρεφών από το ένα χωριό στο άλλο.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται βιβλιογραφικά, καθώς στα αστικά κέντρα, δύσκολα βρίσκει κανείς την οικογένεια στην ευρεία τη μορφή, Η πυρηνική οικογένεια, οι έντονοι ρυθμοί ζωής, με τους γονείς να εργάζονται πολλές ώρες, η μονογονεϊκότητα που όλο και συχνότερα συναντάμε και η απροθυμία συχνά των γονέων να αναλάβουν κατ' αποκλειστικότητα τη φροντίδα του παιδιού, είναι δεδομένα που υπάρχουν συχνά σε αστικές περιοχές (Ρέντζου 2011). Καθιστούν λοιπόν μεγαλύτερη τη ζήτηση θέσεων σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, αφορούσε τους παράγοντες που επηρεάζουν τη δημιουργία περισσότερων θέσεων για βρέφη. Αναζητήθηκαν οι αιτίες που αποτελούν τροχοπέδη στην οργάνωση και λειτουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν, συμφωνούσαν κατά συντριπτική πλειοψηφία, ότι το κόστος τόσο σε υλικοτεχνική υποδομή, όσο και σε μισθοδοσίες προσωπικού, είναι αυτό που αναστέλλει συνηθώς την ίδρυση βρεφικών τμημάτων. Αναφέρθηκαν στην ιδιαιτερότητα των βρεφικών που απαιτούν άλλη οργάνωση των χώρων και άλλον εξοπλισμό, διαφορετικό πρόγραμμα σίτισης, αλλά και περισσότερο προσωπικό καθώς όπως ορίζει ο πρότυπος κανονισμός λειτουργίας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών (Αρ. 8, παρ. 4 και 5, ΦΕΚ 4249/Β/5/12/2017), η αναλογία βρεφών – παιδαγωγών είναι 13 προς 3, ενώ σε νηπιακό τμήμα είναι 25 προς 2.

Οι 3 από τους συμμετέχοντες, συμφώνησαν με τα παραπάνω, συμπληρώνοντας μια ακόμη παράμετρο. Το ότι οι γονείς σε πολλές περιπτώσεις δεν νιώθουν την παιδαγωγική ανάγκη να εγγράψουν ένα μικρό βρέφος στον παιδικό σταθμό και δεν επιλέγουν να το απομακρύνουν από το οικογενειακό περιβάλλον κάτι που κάνουν με μεγαλύτερη ευκολία μετά τα τρία. Επομένως δεν υπάρχει τόση πραγματική ανάγκη για βρεφικά τμήματα.

Έλλειψη πολιτικής βούλησης ανέφεραν πέρα από το ότι τα βρεφικά είναι κοστοβόρα, 2 από τους ερωτώμενους.

Τέλος, σε έλλειψη ζήτησης θέσεων για βρέφη εντόπισαν την αιτία στους δήμους τους 2 εκ των συμμετεχόντων, οι οποίοι βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές, επιβεβαιώνοντας έτσι εκ νέου την απάντηση που δόθηκε σχετικά με το συσχετισμό γεωγραφικής θέσης και ζήτησης θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Σχετικό με την κοινωνική πολιτική που αφορά στην προσχολική αγωγή, ήταν το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε προς διερεύνηση.

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, συμπεραίνεται ότι οι Δήμοι δείχνουν ενδιαφέρον για τις δομές Προσχολικής Αγωγής κι αυτό φαίνεται ποικιλοτρόπως.

Κατ' αρχάς στους περισσότερους φαίνεται να υπάρχει σαφής σχεδιασμός σε ό,τι αφορά τις δομές. Έχουν χαράξει συγκεκριμένη πολιτική σχετικά με το αν θα δέχονται αιτήσεις από όμορους δήμους (οι περισσότεροι τις δέχονται μόνο αφού πρώτα ικανοποιηθούν οι αιτήσεις των κατοίκων του Δήμου τους).

Εστιάζουν εξάλλου στην ικανοποίηση όλων των αιτήσεων, ώστε όλα τα παιδιά να βρίσκουν θέση στις δομές τους. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, εκτός της Δ9, το καταφέρνουν για τα νήπια, όχι όμως για τα βρέφη.

Σε μεγάλο ποσοστό (οι 13 από τους 14, δηλαδή το 90%), έχουν κάνει ήδη σχεδιασμό για να αντιμετωπίσουν τη νέα κατάσταση όπως αυτή διαμορφώθηκε με το Ν.4521/2018 που εντάσσει υποχρεωτικά τα προνήπια στις δομές προσχολικής αγωγής του Υπουργείου Παιδείας. Όλοι, έχουν κάνει μελέτες για ίδρυση βρεφικών τμημάτων, ώστε να αντικατασταθούν τα μεγαλύτερα παιδιά με βρέφη, ακόμα και οι δομές των αγροτικών Δήμων. Οι 3 από αυτούς εξάλλου (ποσοστό 21%), είναι ήδη έτοιμοι για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Από τις απαντήσεις των διευθυντών των δομών προσχολικής αγωγής, προέκυψε ότι λίγοι από τους δήμους έχουν φτάσει σε υψηλό επίπεδο σχεδιασμού της κοινωνικής πολιτικής, ώστε να γνωρίζουν εκ των προτέρων τις ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσεων. Οι 3 από τους 14 (ποσοστό 21%), ανέφεραν οργανωμένη έρευνα με τη βοήθεια των μητρών και του ληξιαρχείου, ως μέθοδο άντλησης των αντίστοιχων πληροφοριών. Από τους υπόλοιπους, οι περισσότεροι αναφέρθηκαν σε αξιοποίηση εμπειρικών δεδομένων από έτος σε έτος, από τον αριθμό των αιτήσεων.

Παράμετρος της κοινωνικής πολιτικής που επιλέγουν οι Δημοτικές Αρχές εξάλλου, είναι και η ύπαρξη ή όχι οικονομικής συμμετοχής των γονέων. Μόνο σε δύο περιπτώσεις δεν έχουμε καθόλου οικονομική συμμετοχή, ενώ στον αντίποδα, σε 3 περιπτώσεις τα ποσά κινούνται από λίγο έως αρκετά πάνω από τα 100 ευρώ. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις η συμμετοχή είναι από 20-90 ευρώ, με κάποιους δήμους να την προσαρμόζουν ανάλογα με τα εισοδήματα των αιτούντων γονέων. Όλοι επεσήμαναν ελαφρύνσεις ή και απαλλαγές με βάση κοινωνικά κριτήρια.

Τέλος, ο τρόπος που αντιλαμβάνεται η δημοτική αρχή τις κοινωνικές υπηρεσίες, φαίνεται και από το κατά πόσο τον ενδιαφέρει αυτές να είναι ποιοτικές. Και στενά συνδεδεμένοι με την ποιότητα είναι δύο παράγοντες που εξετάστηκαν: η επιμόρφωση του προσωπικού και οι αναλογίες παιδιών- παιδαγωγών

Σύμφωνα πάντα με τη βιβλιογραφία, το επίπεδο μόρφωσης αλλά και η περαιτέρω κατάρτιση και εξειδίκευση των παιδαγωγών σε διάφορα πεδία προσχολικής αγωγής, σχετίζονται στενά με τα επίπεδα ποιότητας των υπηρεσιών. Ο συνεχώς επιμορφωμένος παιδαγωγός, θα είναι σε θέση να προσφέρει καλύτερα και πιο ολοκληρωμένα προγράμματα προσχολικής αγωγής. (Vandell & Wolfe, 2000).

Παρόλα αυτά, ελάχιστες δομές δείχνουν να ενδιαφέρονται και να επενδύουν στην επιμόρφωση και την εξειδίκευση του προσωπικού καθώς και στην εξειδίκευση τους ανά ηλικιακή ομάδα. Από τις δομές των δήμων που έχουν ή πρόκειται να λειτουργήσουν βρεφικά τμήματα, μόνο 3 θα εκπαιδεύσουν εκ νέου τους παιδαγωγούς που πρόκειται να ασχοληθούν με τα βρέφη. Η μια εξ αυτών, όπως μας επεσήμανε η διευθύντρια προσχολικής αγωγής, επενδύει σοβαρά στην επιμόρφωση του προσωπικού, με συμμετοχή τους σε πανευρωπαϊκά συνέδρια και δημοσιεύσεις επιστημονικών άρθρων. Για τις υπόλοιπες δομές, θεωρούνται αρκετά τα τυπικά προσόντα διορισμού των παιδαγωγών, που προβλέπουν ενασχόληση με όλες τις ηλικίες από 0-6 ετών.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στις περισσότερες περιπτώσεις, η επιμόρφωση βασίζεται εξολοκλήρου στην διάθεση των ίδιων, με οικονομική επιβάρυνση των ίδιων. Σε 2 περιπτώσεις, γίνονται προσπάθειες από το ΝΠΙΔΔ, ώστε να διοργανωθούν σεμινάρια.

Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι οι αναλογίες παιδιών -παιδαγωγών, αποτελούν κριτήριο ποιότητας της δομής, καθώς η τήρηση των πρότυπων αναλογιών (με λιγότερα παιδιά ανά παιδαγωγό), συντελεί αφενός στην αποφυγή της κόπωσης τόσο των παιδαγωγών, όσο και των παιδιών και δίνει τη δυνατότητα στον παιδαγωγό να ελέγξει καλύτερα την τάξη, για αποφυγή ατυχημάτων, αλλά και να έχει μια καλύτερη επικοινωνία με τους μικρούς μαθητές. Ο παιδαγωγός που έχει στην ομάδα του λιγότερα παιδιά έχει περισσότερο χρόνο να ασχοληθεί και να γνωρίσει καλύτερα το κάθε ένα από αυτά. Οι χαμηλές αναλογίες συσχετίζονται με υψηλότερη ποιότητα στα χαρακτηριστικά της διαδικασίας και μεγαλύτερα οφέλη για τα παιδιά.

Στα βρεφικά δε τμήματα, η σωστή αναλογία, είναι σημαντική ώστε να είναι σε θέση ο παιδαγωγός να ικανοποιήσει τις ανάγκες του βρέφους, αλλά και να έχει μια προσωπική επαφή και αλληλεπίδραση μαζί του. (Κ. Β. Ρέντζου, 2011). Εξάλλου κατά τους Vandell & Wolfe, (2000), χαμηλές αναλογίες, δείχνουν να έχουν θετική επίδραση στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας, καθώς και στη συμπεριφορά τους. Οι αναλογίες όπως τις προβλέπει ο Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας των Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών (Αρ.. 8, παρ. 4 και 5, ΦΕΚ 4249/Β/5/12/2017), φαίνεται να τηρούνται σε όλες τις περιπτώσεις στα τμήματα των βρεφών και σε όλες πλην δύο περιπτώσεων στα τμήματα των νηπίων (25 με μία παιδαγωγό αντί για δύο).

Παρόλα αυτά οι αναλογίες αυτές δεν συμφωνούν πλήρως με τα πρότυπα που προκύπτουν από τη διεθνή βιβλιογραφία.

Οι προτεινόμενες αναλογίες κατά το NAYEC (National Association for the education of the young children), παιδιού και ενήλικα παρουσιάζονται αρκετά διαφορετικές από αυτές που ορίζονται με τον πρότυπο κανονισμό που ισχύει στη χώρα μας.:

- 12 μηνών 1: 3,
- 13- 30 μηνών 1: 4,
- 31-35 μηνών 1: 5,
- 3 ετών 1:7
- 4 και 5 ετών 1:8 (Μεγαλονίδου, 2015, από NAEYC, 2008).

Περίπου ίδιες οι αναλογίες που προτείνονται από το Health Education and Welfare Day-care Regulation:

- Βρέφη 1:3
- Μικρά παιδιά 1:4
- Παιδιά προσχολικής ηλικίας 1:8 (Scarr, Phillips, McCartney, & Abbott-Shim, 1993)

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα, αφορούσε στην κουλτούρα και τη στάση των γονέων απέναντι στα ιδρύματα προσχολική αγωγής των Δήμων. Κι εδώ οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

Οι 2 από τους 14 (15%), συνδέουν την κουλτούρα των γονέων με το χωροταξικό. Ανάλογο είναι και το ποσοστό αυτών που θεωρούν ότι εξαρτάται η κουλτούρα και η στάση τους από το βιοτικό επίπεδο, τονίζοντας ότι στα χαμηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα, ενδιαφέρονται για ασφαλή παραμονή και διατροφή αποκλειστικά, ενώ τα περισσότερο υψηλά έχουν προσδοκίες που αφορούν στο παιδαγωγικό έργο

Για γονείς διστακτικούς και με τύψεις που αφήνουν σε επαγγελματίες μεν, ξένους δε, τα παιδιά τους, μας μίλησαν οι 3 από τους 14 συμμετέχοντες.

Με κάποια πικρία φάνηκε εξάλλου να απαντούν οι ερωτώμενοι σε αυτό το πεδίο ερωτήσεων, καυτηριάζοντας το γεγονός ότι στη συνείδηση των γονέων, ο παιδικός σταθμός είναι περισσότερο συνδεδεμένος με τη φύλαξη και λιγότερο με την αγωγή και την εκπαίδευση.

Έτσι, οι 9 από τους 14 (ποσοστό 65%), δήλωσαν ότι οι γονείς φαίνεται να επικεντρώνονται στην ασφάλεια και τη φροντίδα κυρίως και λιγότερο στις παιδαγωγικές και μαθησιακές εμπειρίες.

Όλα αυτά είναι σε συμφωνία με τη βιβλιογραφία που θέλει τον παιδικό σταθμό να έχει περισσότερο κοινωνικό ρόλο σε αντίθεση με τα νηπιαγωγεία στα οποία δίνεται έμφαση στον εκπαιδευτικό ρόλο τους με στόχους ψυχοκοινωνιολογικούς (Χαρίτος, 1998). Σύμφωνα πάντα με τη βιβλιογραφία, στην προσχολική ηλικία, η αγωγή και η φροντίδα συνυπάρχουν. Η εισαγωγή από τον Caldwell, (1989), του όρου Educare, που συνδυάζει το education/εκπαίδευση, και το

care/ φροντίδα, είναι προς αυτή την κατεύθυνση. Θα πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτές τις δυο παραμέτρους της προσχολικής αγωγής η οποία αλλάζει και διαμορφώνεται ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. (McKim, 1993).

Προς αυτή την κατεύθυνση μιας εξισορρόπησης των δύο παραμέτρων της προσφοράς των παιδικών σταθμών, υποστηρίζουν οι 7 από τους 14 ότι οδεύουμε. Σημαντικό είναι εξάλλου να αναφερθεί ότι οι μισοί εκ των ερωτώμενων (7 στους 14), θεωρούν ότι αυτό οφείλεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στους ίδιους τους παιδαγωγούς που κάνουν μεγάλες προσπάθειες να ενημερώσουν τους γονείς για το τί θα πρέπει να προσδοκούν από ένα ίδρυμα προσχολικής αγωγής και να τους ευαισθητοποιήσουν σχετικά με το πόσο σημαντικός είναι ο παιδικός σταθμός όχι μόνο για τις καθημερινές ρουτίνες του παιδιού, αλλά και για τις εμπειρίες αγωγής και μάθησης που προσφέρει.

Ξεκάθαρες είναι οι διαφορές στις προσδοκίες των γονέων όταν πρόκειται για βρεφικά σε σχέση με αυτές που φαίνεται να έχουν στα νηπιακά τμήματα.

Οι 12, (δύο δεν απάντησαν δεδομένου ότι οι δομές τους δεν έχουν βρεφικά τμήματα), επισημαίνουν ότι η φύλαξη η ασφάλεια και η φροντίδα υπερισχύει στα τμήματα βρεφών, ενώ αυτό φαίνεται να διαφοροποιείται καθώς το παιδί μεγαλώνει.

Μόνο σε μια περίπτωση η απάντηση που δόθηκε ήταν ότι ναι μεν αυτό ισχύει, αλλά αρχίζει και αλλάζει, καθώς οι γονείς βλέπουν πόσα πράγματα μπορεί να κάνει το βρέφος τους μέσα στο βρεφονηπιακό σταθμό κι αυτό, όπως ολοκλήρωσε ο συμμετέχων τη σκέψη του, είναι αποτέλεσμα της προσωπικής εμπλοκής των γονέων στα δρώμενα του βρεφονηπιακού σταθμού .

Τέλος, την ασφάλεια ως πρωτεύοντα λόγο για τη μη εγγραφή των πολύ μικρών βρεφών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, ανέφερε η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, με πολλούς να συμπληρώνουν την προτίμηση των γονέων σε πιο εξατομικευμένη φροντίδα, αλλά και την ανησυχία τους για τις ιώσεις. Μόνο δύο από τις απαντήσεις που δόθηκαν αναφέρουν ως λόγο και το οικονομικό.

Εδώ θα ήταν καλό να αναφερθούμε και στις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την ιδανικότερη ηλικία εγγραφής ενός παιδιού στον παιδικό σταθμό, κάτι που σχετίζεται με το παραπάνω ερώτημα.

Οι 8 από τους 14, (ποσοστό 57%), θεωρεί ότι το παιδί είναι καλύτερα να ξεκινήσει μετά τη βρεφική ηλικία τον παιδικό σταθμό, δηλαδή μετά τα 2,5 έτη. Πιο συγκεκριμένα, οι 4 θεωρούν κατάλληλη ηλικία τα 3,5-4, οι 7 τα 2,5-3 και μόλις 3 θεωρούν πως μετά τον ένα χρόνο είναι η ιδανική ηλικία. Μόνο μια απάντηση δόθηκε που ανέφερε τους 8 μήνες, και αξίζει να σημειωθεί ότι δόθηκε από Πρόεδρο ΝΠΔΔ και όχι διευθυντή, δηλαδή όχι από παιδαγωγό.

Οι απαντήσεις στην πλειοψηφία τους συμφωνούν με τη βιβλιογραφία που αναφέρει τα 3 ως ιδανική ηλικία φοίτησης σε δομές προσχολικής αγωγής (Shelton, Remer, 2012). Κι αυτό γιατί η βρεφική ηλικία, χαρακτηρίζεται από το έντονο άγχος του αποχωρισμού, το οποίο ξεκινά από τον φόβο που βιώνει το παιδί ότι θα χάσει την φροντίδα από το πρόσωπο με το οποίο έχει αναπτύξει προσκόλληση (συνήθως αυτό είναι η μητέρα). (Lipsitz, Martin, Mannuzza, & Chapman, 1994). Το τέλος της βρεφικής ηλικίας, χαρακτηρίζεται από την υποχώρηση του άγχους του αποχωρισμού, με το παιδί να συνειδητοποιεί τον εαυτό του ως ξεχωριστή οντότητα (Cole & Cole, 2001).

Κλείνοντας, είναι καλό να επισημάνουμε ότι η παρούσα έρευνα, δεν ήταν δυνατό να καλύψει όλο το φάσμα των δομών των ΟΤΑ πανελλαδικά λόγω κόστους και χρόνου. Παρόλα αυτά, υπήρξε μέριμνα ώστε το δείγμα να είναι από διαφορετικά σημεία της επικράτειας και από δήμους τόσο αστικούς, όσο και ημιαστικούς και αγροτικούς. Τα αποτελέσματα λοιπόν είναι μια καλή ένδειξη της επικρατούσας κατάστασης στο χώρο της προσχολικής αγωγής στις δομές των ΟΤΑ, δίνοντας στοιχεία για την προσφορά και ζήτηση των βρεφικών και νηπιακών τμημάτων, την κοινωνική πολιτική των Δημοτικών Αρχών και τη στάση των γονέων.

Σε μια χώρα που διανύει τον ένατο χρόνο της κρίσης και η ανάγκη να εργαστούν και οι δύο γονείς είναι μεγάλη, η εξασφάλιση θέσης σε μια δομή προσχολικής αγωγής, είναι σημαντική. Αυτό γίνεται ακόμα πιο επιτακτικό, αν σκεφτούμε ότι στη χώρα μας οι άδειες μητρότητας δεν διαρκούν όσο στο εξωτερικό. Το άγχος και η ανασφάλεια των γονέων για το πού θα αφήσουν το παιδί τους, θα πρέπει να εκλείψει. Είναι γεγονός και αναφέρθηκε πολλές φορές σε τούτη την εργασία, αλλά και από τους συνεντευξιαζόμενους, ότι η ιδανική ηλικία εγγραφής στον βρεφονηπιακό σταθμό είναι μετά τα 2,5. Αυτό είναι όμως το ένα δεδομένο. Το άλλο, είναι ότι η κοινωνία αλλάζει, η οικογένεια, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά

κέντρα, γίνεται πυρηνική και συχνά είναι μονογονεϊκή, οπότε η λύση του βρεφονηπιακού Σταθμού μοιάζει να γίνεται επιτακτική ανάγκη.

Στο βαθμό λοιπόν που ο παιδικός σταθμός είναι αναγκαίος για τη σύγχρονη οικογένεια, καλό θα ήταν να μεριμνήσει ο κάθε Δήμος, όσο και η Πολιτεία γενικότερα, ώστε η φοίτηση στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς να είναι δωρεάν ή έστω με πολύ χαμηλή οικονομική συμμετοχή των γονέων. Έτσι μόνο μπορούμε να μιλάμε για σοβαρή και αξιόλογη κοινωνική πολιτική. Τα προγράμματα ΕΣΠΑ για την εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής που προβλέπουν δωρεάν φοίτηση στα παιδιά εργαζομένων και μη μητέρων που το επιθυμούν, δεν καλύπτουν δυστυχώς όλο το φάσμα των αναγκών, δεδομένου ότι αφενός απευθύνονται μόνο σε χαμηλά εισοδήματα και αφετέρου, γιατί αποκλείουν τις εργαζόμενες στο δημόσιο μητέρες. (https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2018)

Ιδιαίτερη σημασία όμως έχει, κι αυτό αναφέρθηκε αρκετές φορές από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, τόσο οι φορείς της προσχολικής αγωγής όσο και οι γονείς, να κατανοήσουν ότι η φροντίδα και η αγωγή είναι αλληλένδετα. Να γίνει αντιληπτό πως ο παιδικός σταθμός σαφώς και σαν στόχο έχει την εξυπηρέτηση των γονέων και την ασφαλή φύλαξη των βρεφών και παιδιών τους όσο αυτοί απασχολούνται στην εργασία τους, αλλά δεν είναι όνο αυτό. Εξίσου σημαντική όμως είναι και η προσφορά του στο χτίσιμο της προσωπικότητας του παιδιού (Κεφάλαιο 1.2., Η σημασία της προσχολικής αγωγής)

Ταυτόχρονα, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν δομές που θα λειτουργούν σωστά, με σωστή υλικοτεχνική υποδομή και με καλές αναλογίες παιδιών-παιδαγωγών, ώστε να διαμορφωθεί ένα περιβάλλον ασφαλές για τα παιδιά και κατάλληλο να τους παράσχει τόσο φροντίδα, όσο και κατάλληλες εμπειρίες για την μετέπειτα σχολική ζωή. Κι αυτό προϋποθέτει αφενός επένδυση χρημάτων στις δομές προσχολικής αγωγής και αφετέρου προσλήψεις προσωπικού. Σημαίνει και επιμόρφωση του προσωπικού, κάτι που όπως φάνηκε στην έρευνα, δεν συμβαίνει και οι παιδαγωγοί το έχουν ανάγκη. Ειδικά όταν πρόκειται για τα βρέφη, η ασφάλεια και η εμπιστοσύνη σε ένα καλά καταρτισμένο προσωπικό, αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για να είναι μια δομή ελκυστική για τους γονείς.

Όπως έγινε φανερό από τα αποτελέσματα της έρευνας, η χώρα μας υστερεί σε σχέση με την Ευρώπη στην προσφορά κυρίως βρεφικών θέσεων. Ενθαρρυντικό είναι ότι, όπως φάνηκε από τα δεδομένα της έρευνας, οι Δήμοι προσανατολίζονται προς την δημιουργία περισσότερων τμημάτων βρεφών, αφενός για να καλύψουν τα κενά που θα δημιουργηθούν με την οριστική αποχώρηση της ηλικιακής ομάδας 3,5-4,5 που πλέον θα εγγράφεται υποχρεωτικά στα νηπιαγωγεία και αφετέρου για την ικανοποίηση περισσότερων βρεφών και των οικογενειών τους. Όπως φαίνεται λοιπόν και με την κατάσταση όπως διαμορφώθηκε, και όπως πολύ χαρακτηριστικά επεσήμανε μία εκ των συμμετεχόντων στην έρευνα, «το μέλλον των παιδικών σταθμών, είναι τα βρέφη»

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

- Anderson, L. M., Shinn, C., Fullilove, M. T., Scrimshaw, S. C., Fielding, J. E., Normand, J., Task Force on Community Preventive Services. (2003). The effectiveness of early childhood development programs: A systematic review. *American Journal of Preventive Medicine*, 24(3), 32–46.
- Bahle, T. (2009). Public child care in Europe: Historical trajectories and new directions. In *Childcare and Preschool Development in Europe* (pp. 23–42). Springer.
- Ball, C. (1994). *Start Right: The Importance of Early Learning*. ERIC.
- Bennett, J. (2008). *Early childhood services in the OECD countries: Review of the literature and current policy in the early childhood field*. Paris: OECD
- Bennett, J., & Tayler, C. P. (2006). *Starting strong II: Early childhood education and care*. OECD.

- Bloom, B. S. (1971). *Stabilität und Veränderung menschlicher Merkmale*. Beltz.
- Boocock, S. S. (1995). Early childhood programs in other nations: Goals and outcomes. *The Future of Children*, 94–114.
- Caldwell, B. M. (1989). All-day kindergarten—Assumptions, precautions, and overgeneralizations. *Early Childhood Research Quarterly*, 4(2), 261–266.
- Clarke-Stewart, A., & Friedman, S. (1987). *Child development: Infancy through adolescence*. John Wiley & Sons.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Research methods in education 4th edition* Routledge.
- Cole, M. & Cole, S. R. (2001). *Η ανάπτυξη των παιδιών, γνωστική και ψυχοκοινωνική κατά τη νηπιακή και μέση ηλικία*. (μτφ. Μ. Σόλμαν, επιμ. Ζ. Μπαμπλέκου). Τόμος Α'. Αθήνα: Τυπωθήτω- Δάρδανος
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Doliopoulou, E. (2006). System of early education/care and professionalization in Greece. *State Institute of Early Childhood Research (IFP)*, August.
- European Commission, E. (n.d.). Eurydice, and Eurostat (2014): “Key data on Early Childhood Education and Care in Europe,”. *Eurydice and Eurostat Report*.
- Hayes, N. (2003). Play, care and learning: Creating an integrated curriculum for early childhood education in Ireland. *Researching Early Childhood*, 5, 69–81.
- Heckman, J. J., Moon, S. H., Pinto, R., Savelyev, P. A., & Yavitz, A. (2010). The rate of return to the HighScope Perry Preschool Program. *Journal of Public Economics*, 94(1–2), 114–128.
- Kaga, Y., Bennett, J., & Moss, P. (2010). *Caring and learning together: A cross-national study on the integration of early childhood care and education within education*. Unesco.
- Kammerman, S. B. (2007). A global history of early childhood education and care. *Background Paper Prepared for the Education for All Global Monitoring Report*.
- Karila, K. (2012). A Nordic perspective on early childhood education and care policy. *European Journal of Education*, 47(4), 584–595.
- Karlsson-Lohmander, M., & Pramling, I. (2003). Is it possible to integrate Care, Play and Learning in Early Childhood? *Care, Play and Learning: Curricula for Early Childhood Education*, 5, 95–109.

- Lipsitz, J. D., Martin, L. Y., Mannuzza, S., & Chapman, T. F. (1994). Childhood separation anxiety disorder in patients with adult anxiety disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 151(6), 927.
- McKim, M. K. (1993). Quality child care: What does it mean for individual infants, parents and caregivers? *Early Child Development and Care*, 88(1), 23–30.
- Moloney, M. (2010). Professional identity in early childhood care and education: Perspectives of pre-school and infant teachers. *Irish Educational Studies*, 29(2), 167–187.
- Montgomery, C. L. (1993). *Healing through communication: The practice of caring*. Sage.
- Myers, R. (2000). *World Education Forum: Education For All 2000 Assessment. Thematic Studies. Early Childhood Care and Development*.
- NAYEC (2008) Early Childhood Program Standards <https://www.naeyc.org/>
- OECD. Publishing. (2006). *Starting strong II: Early childhood education and care*. Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Patrick, B. S. (2002). Petite enfance et culture en mouvement. *Edition Eres*.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods. Thousand Oakes*.
- Penn, H. (2009). Public and private: The history of early education and care institutions in the United Kingdom. In *Childcare and Preschool Development in Europe* (pp. 105–125). Springer.
- Plantenga, J., & Remery, C. (2009). The provision of childcare services. A comparative review of 30 European countries. Brussels: European Commission DG for Employment. *Social Affairs and Equal Opportunities*.
- Rauhala, P.-L. (2009). Child Care as an Issue of Equality and Equity: The Example of the Nordic Countries. In *Childcare and Preschool Development in Europe* (pp. 142–156). Springer.
- Robson, C. (2007). Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. *Αθήνα: Gutenberg*.
- Sandstrom, H. (2012). The characteristics and quality of pre-school education in Spain. *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 130–158.
- Saracho, O., & Spodek, B. (2002). *Contemporary perspectives on early childhood curriculum*. IAP.
- Scarr, S., Phillips, D., McCartney, K., & Abbott-Shim, M. (1993). Quality of child care as an aspect of family and child care policy in the United States. *Pediatrics*, 91(1), 182-188

- Shelov, S., & Remer, T. (2012). *Caring for your baby and young child: Birth to age*. (επιμ. Γ. Βρυώνης, Δ. Μπερή). Αθήνα: Πασχαλίδης
- Taylor, C., Lillis, C., LeMone, P., & Lynn, P. A. (1997). *Fundamentals of nursing: The art and science of nursing care*. Lippincott-Raven.
- Thévenon, O. (2011). Family policies in OECD countries: A comparative analysis. *Population and Development Review*, 37(1), 57–87.
- UNICEF, U. (2008). *The child care transition: A league table of early childhood education and care in economically advanced countries*.
- Urban, M. (2009). *Early Childhood Education in Europe: Achievements, challenges and possibilities*.
- Vandell, D., & Wolfe, B. (2000). *Child care quality: Does it matter and does it need to be improved?* (Vol. 78). University of Wisconsin--Madison, Institute for Research on Poverty.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αλευριάδου, Α., Βρυνιώτη, Π., Κυρίδης, Γ., & Σιβροπούλου–Θεοδοσιάδου, Ε. (n.d.). Και Χρυσαφίδης, Κ.(2008). *Οδηγός Ολοήμερου Νηπιαγωγείου*.
- Αμίτσης, Α. Ν. (2001). Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. *Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα*.
- Βοζίκη, Α. (2002). Παιδικά Κέντρα: Ένας θεσμός που δε λειτούργησε ποτέ. *Αναρτημένη ανακοίνωση στο 2^ο Διεθνές Συνέδριο: Η Παιδεία στην Αυγή του 21^{ου} αιώνα, Ιστορικο-συγκριτικές προσεγγίσεις, Πάτρα, 4 - 6 Οκτωβρίου 2002*
- Δαράκη, Π. (1995). *Το προσχολικό παιδί και οι ανάγκες του*. Δωδώνη, Αθήνα.
- Ζαμπέτα, Ε. (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρόιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη. Συγκριτική Προσέγγιση*. Αθήνα: Θεμέλιο
- Ζαχαρενάκης, Κ. (1996). Ζαχαρενάκης, Κ. Μ. (1996) *Προσχολική αγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια συγκριτική ερευνητική προσέγγιση*. Ηράκλειο. Ιδιωτική έκδοση.
- Ζέρβα, Μ., Σιδηροπούλου, Φ., Ζέρβας, Κ., & Σαλωνίδης, Β. (2015). Η προέκταση του ρόλου του βρεφονηπιακού σταθμού ως θεσμού του κράτους πρόνοιας: Το παράδειγμα της Αγωγής Υγείας. *Πρακτικά του Συνεδρίου του Βρεφοκομείου*

- Αθηνών, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Παιδικοί Σταθμοί. Προβληματισμοί, Προοπτικές* (107-118). Αθήνα: Δήμος Αθηναίων
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση. Athens: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Available online: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>
- Καινούργιου, Ε. (2012). *Η εκπαίδευση των βρεφονηπιοκόμων στα ΤΕΙ*. (Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Σχολή Επιστημών Αγωγής. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών).
- Καλλιγά, Ε. (1990). Η πρόνοια για το παιδί στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. *Τόρνα Ερευνών Για Το Παιδί, Δωδώνη, Αθήνα*.
- Κιτσαράς, Γ. (1997). *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα : Αυτοέκδοση
- Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, Οικογένεια, Κοινωνία*. Αθήνα : Gutenberg
- Κωνσταντίνου, Π., Παλέτα, Α., & Σταθάκης, Γ. (2016). Η ένταξη της προσχολικής αγωγής στην υποχρεωτική εκπαίδευση και η μεταφορά αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015(1)*, 709–720.
- Λαλούμη-Βιδάλη, Ε., Μεγαλονίδου, Χ. (2001). Η πρόκληση της Παγκοσμιοποίησης και η πολιτική της Προσχολικής Αγωγής στην Ελλάδα: τάσεις, αντιθέσεις και προοπτικές. *Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, Ηλεκτρονική παρουσίαση των Πρακτικών του Ι' Διεθνούς συνεδρίου Ελληνική Παιδεία και Παγκοσμιοποίηση. Ναύπλιο:2001*
- Λυκιαρδοπούλου – Κονταρά, (2006). *Ο θεσμός της Προσχολικής Αγωγής στην Ελλάδα (1830 – 2005)*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη
- Μάντζιου, Τ. (2007). Διαστάσεις της ψυχικής υγείας βρεφών. *Ψυχολογικά Θέματα, Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων*, 11–13.
- Μαστρογιάννης, Ι. (1960). *Ιστορία της κοινωνικής πρόνοιας της νεωτέρας Ελλάδας, 1821–1960*. Αθήνα
- Μεγαλονίδου, Χ. (2015). *Προνοιακή πολιτική στη φροντίδα και αγωγή παιδιών βρεφικής ηλικίας στους θεσμούς προσχολικής αγωγής* (Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής. Τομέας Παιδαγωγικής)
- Μετοχιανάκης, Η.(2000). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική α'.* Ηράκλειο, Αυτοέκδοση.

- Μπαμπινιώτης, Γ. Δ. (2002). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων: Ερμηνευτικό, ετυμολογικό, ορθογραφικό, συνωνύμων, αντιθέτων, κυρίων ονομάτων, επιστημονικών όρων, ακρωνυμίων*. Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπέλλου-Μυλωνά, Π. Μ., & Σιδηροπούλου, Φ. (2015). Ο βρεφονηπιακός σταθμός ως κέντρο αγωγής και φροντίδας των παιδιών προσχολικής ηλικίας. *Νοσηλευτική*, 45 (3), 336 – 34
- Νικολακάκη, Μ., Σωφρονά, Ε. και Κιαμίλη, Φ.,(2001). *Αγωγή προσχολικής ηλικίας*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (1998). Κοινωνικοποίηση. Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου. *Αθήνα: Gutenberg*.
- Πανταζής, Σ. Χ., & Πότση, Α. (2013). Προσχολική αγωγή και ακαδημαϊκή επιτυχία. *Pedagogy: Theory and Praxis*, 6.
- Παπαθανασίου, Α. (2000). Προγράμματα και δραστηριότητες στους Κρατικούς Παιδικούς Σταθμούς. *Εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα*.
- Πετρογιάννης, Κ. (2001). Η ημερήσια φροντίδα και οι επιδράσεις της στην ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών ηλικίας 18 μηνών: Μια ελληνική έρευνα. Στο Κ. Πετρογιάννης, Και EC Melhuish (Επιμ.), *Προσχολική Ηλικία: Φροντίδα-Αγωγή-Ανάπτυξη Ευρήματα Από Τη Διεθνή Έρευνα* (σ. σ. 349393). *Αθήνα: Καστανιώτη*.
- Πετρογιάννης, Κ., & Melhuish, E. (2001). Προσχολική ηλικία: Φροντίδα-Αγωγή-Ανάπτυξη. *Αθήνα, Καστανιώτης*.
- Ρέντζου, Κ. (2011). *Αξιολόγηση της ποιότητας της παρεχόμενης αγωγής και φροντίδας σε προσχολικά κέντρα: Μια προσέγγιση από τη μεριά του ερευνητή, των παιδαγωγών και των γονέων* (Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών).
- Τσίκρα, Κ. (2017). *Συγκριτική παρουσίαση της πράξης" Δράση Εναρμόνισης Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής 2016-2017" στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας* (Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΑΠΘ, Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών)
- Τσολακίδου, Μ. Μ. (2013). *Οι απόψεις των γονέων για την προσχολική αγωγή και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν παιδικό σταθμό* (Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης)
- Χαρίτος, Χ. (1998). Το ελληνικό νηπιαγωγείο και οι ρίζες του. *Αθήνα: Gutenberg*.

Χατζηστεφανίδου, Σ. (2008). *Ιστορία της Προσχολικής Αγωγής. Ανθρωπολογικές και Παιδαγωγικές Αντιλήψεις–πρακτικές ανατροφής–θεσμοί φροντίδας και εκπαίδευσης. Τόμος Α: Από τις απαρχές της κοινωνικής οργάνωσης, μέχρι τον 19^ο αιώνα*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη

Ιστοσελίδες

https://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi Ανάκτηση στις 2 Φεβρουαρίου 2019, ώρα 17:35

<https://publications.europa.eu/> Ανάκτηση στις 21 Φεβρουαρίου 2019, ώρα 18:30

<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/report2018> Ανάκτηση στις 21 Φεβρουαρίου 2019, ώρα 19:35

http://www.pi-schools.gr/preschool_education/yp_yliko/odig_oloimerou.pdf

Ανάκτηση στις 27 Φεβρουαρίου 2019, ώρα 15:20

<https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/anakoinoseis/126795> Ανάκτηση στις 20 Μαρτίου 2019, ώρα 19:35

https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2018 Ανάκτηση στις 21 Φεβρουαρίου 2019, ώρα 20:00

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ημερήσιο πρόγραμμα Νηπιαγωγείου

Πρωινή λειτουργία

8:00 8:15 8:00 9:00	Προσέλευση νηπίων Αυθόρμητες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Προσευχή
9:00 9:30	Συζήτηση Ημερήσιος Προγραμματισμός δραστηριοτήτων
9:30 10:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
10:30 11:15	Πρόγευμα Διάλειμμα
11:15 11:45	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
11:45 12:15	Συζήτηση, Αξιολόγηση των ημερήσιων δραστηριοτήτων Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας, Προετοιμασία για αποχώρηση
12:15 12:30	Αποχώρηση των νηπίων

Απογευματινή λειτουργία

14:00 14:15 14:00 15:00	Προσέλευση νηπίων Αυθόρμητες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Προσευχή
15:00 15:30	Συζήτηση Ημερήσιος Προγραμματισμός δραστηριοτήτων
15:30 16:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
16:30 16:45	Διάλειμμα
16:45 17:15	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
17:15 17:45	Συζήτηση, Αξιολόγηση των ημερήσιων δραστηριοτήτων Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας, Προετοιμασία για αποχώρηση
17:45 18:00	17:45 18:00

(ΦΕΚ 1420/08/08/2007, προσαρμοσμένο)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου

α. Λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου

8:00 8:15 8:00 9:00	Προσέλευση νηπίων Αυθόρμητες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Προσευχή
9:00 9:30	Συζήτηση Ημερήσιος Προγραμματισμός δραστηριοτήτων
9:30 10:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
10:30 11:15	Πρόγευμα Διάλειμμα
11:15 11:45	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
11:45 12:15	Συζήτηση, Αξιολόγηση των ημερήσιων δραστηριοτήτων Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας, Προετοιμασία για αποχώρηση
12:15 12:30	Αποχώρηση των νηπίων

- Διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 1η νηπιαγωγός: 08.00 – 12.00
- Διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 2η νηπιαγωγός: 11.45 – 15.45
- 11.45 – 12.00, συνεργασία των δύο νηπιαγωγών.

β. Λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου με Πρωινή

– Προαιρετική ζώνη

7:00 – 8:00	Πρωινή – Προαιρετική Ζώνη
8:00 – 8:15 8:00 – 9:00	Προσέλευση νηπίων Αυθόρμητες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Προσευχή
9:00 – 9:30	Συζήτηση, Ημερήσιος Προγραμματισμός δραστηριοτήτων
9:30 – 10:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
10:30 – 11:15	Πρόγευμα – Διάλειμμα
11:15 – 12:00	Αυθόρμητες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων

	Παιδαγωγικά Παιχνίδια
12:00 – 12:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
12:30 – 13:00	Διάλειμμα
13:00 – 13:45	Προετοιμασία γεύματος– Γεύμα
13:45 – 14:30	Χαλάρωση – Ύπνος
14:30 – 15:15	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
15:15 – 15:45	Συζήτηση, Αξιολόγηση των ημερήσιων δραστηριοτήτων, Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας, Προετοιμασία για αποχώρηση
15:45 – 16:00	Αποχώρηση των νηπίων

(ΦΕΚ 1420/08/08/2007, προσαρμοσμένο)

- Προσέλευση των νηπίων στην πρωινή ζώνη έως τις 7.30
- Διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 1η νηπιαγωγός: 07.00 – 11.30
- Διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 2η νηπιαγωγός: 11.15 – 15.45
- 11.15 – 11.30, συνεργασία των δύο νηπιαγωγών

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

α) Ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης βρεφών 08 μηνών έως 1,5 ετών

06:45 ή 07:00-09:00	Προσέλευση βρεφών Ικανοποίηση ατομικών αναγκών Ευκαιριακή εκπαίδευση στο δοχείο και ατομική καθαριότητα Πρόγευμα Ανάπαυση ή ελεύθερη απασχόληση
09:00-12:00	Ατομικά προγράμματα για εξέλιξη του παιδιού στην κοινωνική συναισθηματική νοητική και κινητική του ανάπτυξη και υποβοήθηση κατάκτησης αυτονομίας Απασχόληση των παιδιών στις γωνιές δραστηριοτήτων ανάλογα με

	την ηλικία τους
12:00-13:00	Προετοιμασία- Φαγητό
13:00-14:30	Ανάπαυση
14:30-15:15	Ελεύθερη απασχόληση των βρεφών με τους προαναφερόμενους στόχους
15:15-15:45	Απογευματινό
15:45-16:00	Προετοιμασία-Αποχώρηση

Πίνακας 3α, προσαρμογή από το άρθρο 14 του ΦΕΚ 546/Β/1988

β) Ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης βρεφών 1,5 ετών έως 3 ετών

06:45 ή 07:00-09:00	Προσέλευση βρεφών Ικανοποίηση ατομικών αναγκών Ευκαιριακή εκπαίδευση στο δοχείο και ατομική καθαριότητα Πρόγευμα Ανάπαυση ή ελεύθερη απασχόληση
09:00-12:00	Ατομικά προγράμματα για εξέλιξη του παιδιού στην κοινωνική συναισθηματική νοητική και κινητική του ανάπτυξη και υποβοήθηση κατάκτησης αυτονομίας Απασχόληση των παιδιών στις γωνιές δραστηριοτήτων ανάλογα με την ηλικία τους
12:00-13:00	Προετοιμασία- Φαγητό
13:00-14:30	Ανάπαυση
14:30-15:15	Ελεύθερη απασχόληση των βρεφών με τους προαναφερόμενους στόχους
15:15-15:45	Απογευματινό
15:45-16:00	Προετοιμασία-Αποχώρηση

Πίνακας 3β, προσαρμογή από το άρθρο 14 του ΦΕΚ 546/Β/1988

β) Ημερήσιο πρόγραμμα για νήπια 3 έως 6 ετών

06:45 ή 07:00-8:30	Προσέλευση νηπίων Προετοιμασία Τακτοποίηση ατομικών ειδών Καθαριότητα Απασχόληση στις γωνιές δραστηριοτήτων Περιποίηση φυτών, λουλουδιών, ζώων
8:30	Προσευχή σε γλώσσα κατανοητή, με τη μορφή μικρού ποιήματος για την ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος των νηπίων Προετοιμασία προγεύματος με τη συμμετοχή των παιδιών (στρώσιμο τραπέζι, διανομή και συγκέντρωση σκευών, τακτοποίηση χώρου)
09:00	Πρόγευμα

09:30-10:30	Συζήτηση Επεξεργασία θέματος ευκαιριακού ή προγραμματισμένου με τις ανάλογες δραστηριότητες Λεκτική έκφραση, αισθητηριακός εμπλουτισμός, λογικομαθηματικές έννοιες
10:30-11:00	Διάλειμμα
11:00-11:30	Ψυχοκινητικές δραστηριότητες στην αυλή και στην αίθουσα
11:30-12:30	Ελεύθερες δραστηριότητες (στις γωνίες δραστηριοτήτων, ζωγραφικής, πλαστικής, οικοδομικού υλικού, κατασκευών, γωνιά για την ανάπτυξη αντιληπτικής ικανότητας του παιδιού, πάζλ, ντόμινο, τόμπολα, λόττο,-μαγαζάκι, γωνιά δραματοποίησης, κουκλοθέατρο, γωνιά βιβλιοθήκης, γωνιά άου, νερού, γωνιά με φυσικό υλικό και υλικό για πειραματισμούς
12:30-13:15	Προετοιμασία για φαγητό ε συμμετοχή των παιδιών Γεύμα
13:15-13:45	Διάλειμμα Προετοιμασία για μεσημβρινή ανάπαυση
13:45-15:15	Μεσημβρινή ανάπαυση. Τα παιδιά που για οποιοδήποτε λόγο δεν αναπαύονται, απασχολούνται με διάφορα επιτραπέζια παιδαγωγικά παιχνίδια, ή στις διάφορες παιδαγωγικές γωνιές
15:15-15:45	Απογευματινό
15:45-16:00	Προετοιμασία-αποχώρηση

Πίνακας 3γ, προσαρμογή από το άρθρο 14 του ΦΕΚ 546/Β/1988 ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ημερήσιο πρόγραμμα για νήπια

06:45 ή 07:00-08:30	Υποδοχή παιδιών. Ο παιδαγωγός πρέπει να ενθαρρύνει τα παιδιά να ενσωματωθούν σε ομάδες παιχνιδιού ή απασχόλησης στις παιδαγωγικές γωνιές δραστηριοτήτων συμβολικού χαρακτήρα, στις γωνιές γνώσεων,(βιβλίου κλπ), ή τους προτείνει απασχόληση με το οικοδομικό κατασκευαστικό υλικό ή άλλο παιδαγωγικό μέσον
08:30-09:00	Προσευχή. Ύμνος στο δημιουργό και τη φύση Προετοιμασία των παιδιών για το πρωινό(ομάδες στην τουαλέτα για ατομική υγιεινή, ετοιμασία τραπεζαρίας). Συνεχίζεται η υποδοχή και γίνεται συζήτηση, συναισθηματικές ανταλλαγές μεταξύ των παιδιών και του παιδαγωγού
09:00-09:30	Πρωινό. Τα παιδιά σε ομάδες εργασίας συμμετέχουν στο σερβίρισμα και στην τακτοποίηση της τραπεζαρίας

09:30-10:00	Ο παιδαγωγός προγραμματίζει και συζητά με τα παιδιά τις δραστηριότητες της ημέρας. Μουσικοκινητικές-ρυθμικές δραστηριότητες, ασκήσεις χώρου
10:00-11:00	Παράλληλα ή μεμονωμένα εργαστήρια ζωγραφικής, κολλητικής, κουκλοθεάτρου, θεατρικού παιχνιδιού, νερού, πηλού, κηπουρικής, μαγειρικής, οικολογικού πειραματισμού κλπ., ή παιδαγωγικές δραστηριότητες του ίδιου χαρακτήρα
11:00-12:00	Διάλειμμα των παιδιών εκ περιτροπής ανά ένα ή δύο τμήματα, διάρκειας γύρω στα 30 λεπτά. Προετοιμασία για το μεσημεριανό (ατομική υγιεινή), ελεύθερη απασχόληση στις «γωνιές», ή ομαδικά παιχνίδια στην τάξη και στην αυλή, ψυχοκινητικές δραστηριότητες, προανάγνωση, προγραφή, προαρίθμηση
12:00-13:00	Μεσημεριανό φαγητό. Τα παιδιά με ομάδες εργασίας, συμμετέχουν στο σερβίρισμα και στην τακτοποίηση της τραπεζαρίας. Ατομική υγιεινή μετά το φαγητό-βούρτσισμα δοντιών
13:00-13:30	Σταδιακή αναχώρηση των παιδιών που φεύγουν νωρίς. Ήσυχες δραστηριότητες (άκουσμα μουσικής, αφήγηση παραμυθιού, μυθοπλασία, τραγούδι, διάβασμα βιβλίου). Δραστηριότητες στις γωνιές γνώσεων-πληροφόρησης. Παιχνίδια με το λόγο. Προαναγνωστικές ασκήσεις. Παιχνίδια για την εξέλιξη της αντιληπτικής ικανότητας των παιδιών. Παντομίμα, αυτοσχεδιασμοί, φαντασία
13:30-15:00	Ανάπαυση
15:00-15:45	Απογευματινό. Ελεύθερη απασχόληση Τακτοποίηση των τάξεων. Αναχώρηση

Πίνακας 4, προσαρμογή από το άρθρο 14 του ΦΕΚ/497/Β/2002

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΦΕΚ

1.	ΕΝΤΑΞΗ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΣΤΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	N. 4397/1929
2.	ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ	ΦΕΚ 379/Α/26,
3.	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΓΓΟΤΙΚΩΝ ΝΗΠΙΟΤΡΟΦΕΙΩΝ	Αρ. 1,2,3,ΦΕΚ 95 Α/1973
3.	ΙΔΡΥΣΗ ΤΩΝ ΝΠΙΔ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΙΔΡΥΜΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	Αρ.11 ΦΕΚ 46/Α/1984
4.	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ /ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΊΔΡΥΣΗ ΒΡΕΦΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ	ΦΕΚ 46 Α/1984 Αρ. 7 και 11
5.	ΠΑΙΔΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	N.1566, Κεφ. Β/1985
6.	ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	Π.Δ.486/1989-ΦΕΚ.208 Α'
7.	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	N.1566/85, Αρ. 3-ΦΕΚ 167
8.	ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	ΦΕΚ 546/Β/1988
9.	ΦΟΡΕΙΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦ/ΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	ΦΕΚ 158/Α/1992, Άρθρο 12
10.	ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΠΑΙΔΘΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ στους ΔΗΜΟΥΣ	N.2218/1994. Αρ. 42
11.	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ	v. 2525/1997,άρθρο 3 (ΦΕΚ 188 τ.Α'
12.	ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΤΑ	*Αρ.1, 2, και 5 του Ν.2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α)
13.	ΔΕΠΠΣ	ΦΕΚ 1376/18/10/2001 τ.Β'
14.	ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	ΦΕΚ 497 τ. Β 2002
15.	ΕΝΤΑΞΗ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΦΕΚ 272/Α/2/12/2006
16.	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	ΦΕΚ 1420/08/08/2007
17.	ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ-ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΝΠΔΔ ΤΩΝ ΟΤΑ	N.3852/2010
18.	ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	ΦΕΚ 4249 τ. Β/2017
19.	ΙΔΡΥΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΦΕΚ 38/Α/2/03/2018 αρ.2

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Ι. ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ- ΚΡΗΤΗ	ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΣΤΙΚΟΣ Δ	2	2	3
ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΣ Δ	1	2	2
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ Δ.		1	1

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΟΝΟΜΑ	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΠΤΥΧΙΟ	ΘΕΣΗ	ΕΤΗ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	ΔΗΜΟΣ
Δ1	Γ	46-55	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ Δ/ΝΣΗΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	5	23	ΝΑΙ	ΗΑ/ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ2	Α	56-65	ΔΕ	ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΝΠΔΔ	2	-	ΟΧΙ	ΗΑ
Δ3	Γ	46-55	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	4	27	ΝΑΙ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ/ΗΑ
Δ4	Γ	46-55	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ Δ/ΝΣΗΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	5	23	ΝΑΙ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Δ5	Α	46-55	ΠΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡ.ΑΓΩΓΗΣ	5	23	ΝΑΙ	ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ6	Γ	56-65	ΠΕ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	8	31	ΝΑΙ	ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ7	Γ	46-55	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	4	28	ΟΧΙ	ΗΑ/ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ8	Γ	36-45	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	5	21	ΟΧΙ	ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ9	Γ	36-45	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	4	14	ΟΧΙ	ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ10	Γ	36-45	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	4	14	ΝΑΙ	ΗΑ
Δ11	Γ	46-55	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡ. ΑΓΩΓΗΣ	11	28	ΟΧΙ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ/ΗΑ
Δ12	Γ	56-65	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡ.ΑΓΩΓΗΣ	4	33	ΟΧΙ	ΑΣΤΙΚΟΣ
Δ13	Γ	56-65	ΤΕ	ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡ.ΑΓΩΓΗΣ	4	35	ΟΧΙ	ΗΑ
Δ14	Γ	46-55	ΠΕ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΝΠΔΔ	4	-	ΟΧΙ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΟΜΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΝΗΠΙΑ	ΒΡΕΦΗ
Δ1	4	130	130	-
Δ2	7	600	350	250
Δ3	7	650	350	300
Δ4	6	96	96	-
Δ5	16	900	650	250
Δ6	10	670	644	26
Δ7	11	600	470	130
Δ8	14	600	485	115
Δ9	22	1570	1220	350
Δ10	5	220	220	-
Δ11	9	300	240	60
Δ12	9	465	335	130
Δ13	7	558	278	280
Δ14	3	100	100	-
ΣΥΝΟΛΑ		7459	5768	1891

II. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Ερωτηματολόγιο Δημογραφικών Στοιχείων

1. Φύλο

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

Άντρας	☐
Γυναίκα	☐

2. Σε ποια ηλικιακή κατηγορία ανήκετε: (Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

36-45	☐
46-55	☐

56-65	
-------	--

3. Πόσα έτη εργάζεστε ως παιδαγωγός

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

1-10	
10-20	
20-30	
30 και άνω	

4. Η ειδικότητά σας

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

ΠΕ	
ΤΕ	
ΔΕ	

5. Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό:

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

Ναι	
Όχι	

6. Ο Δήμος στον οποίο υπηρετείτε είναι:

(Απαντήστε βάζοντας ένα **X** στο αντίστοιχο κουτάκι)

Αστικός	
Ημιαστικός	
Αγροτικός	

7. Έτη υπηρεσίας:

8. Έτη υπηρεσίας σε θέση ευθύνης:

2. Ερωτηματολόγιο ημιδομημένης συνέντευξης

1. Πόσες δομές λειτουργούν στο Δήμο; Πόσα παιδιά φιλοξενούνται στις δομές σας, και πόσα από αυτά είναι βρέφη;
2. Ποιος είναι ο σχεδιασμός της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου σε σχέση με τους Παιδικούς Σταθμούς;
3. Κατά τη γνώμη σας, σε τί οφείλεται η υπεροχή σε αριθμό των νηπιακών τμημάτων έναντι των βρεφικών;
4. Έχει γίνει κάποια πρόβλεψη για το πώς θα διαχειριστεί ο Δήμος τη νέα κατάσταση όπως αυτή διαμορφώθηκε με την κατάργηση των προνηπιακών τμημάτων (3,5-4,5 ετών) από τους Παιδικούς Σταθμούς;
5. Ποιες είναι οι ανάγκες των οικογενειών για θέσεις σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα; Ικανοποιούνται όλες οι αιτήσεις;
6. Έχετε διαπιστώσει αλλαγές τα τελευταία χρόνια στη ζήτηση των γονέων για θέσεις βρεφών;
7. Ποιες είναι οι αναλογίες παιδιών/παιδαγωγών στα βρεφικά και ποιες στα νηπιακά τμήματα;
8. Ποια κατά τη γνώμη σας είναι η κουλτούρα των γονέων σε σχέση με τον παιδικό σταθμό;
9. Θεωρείται ότι οι ανάγκες των γονέων για εύρεση θέσης στον παιδικό σταθμό επηρεάζεται από τη γεωγραφική περιοχή στην οποία εδράζεται αυτός.(Αστική, Ημιαστική, Αγροτική);
10. Υπάρχει οικονομική συμμετοχή των γονέων;
11. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι προσδοκίες των γονέων από τους παιδικούς σταθμούς. Υπάρχει διαφορά στο τί περιμένουν από ένα βρεφικό σε σχέση με ένα τμήμα νηπίων;

12. Οι παιδαγωγοί που τοποθετούνται στα βρεφικά τμήματα, λαμβάνουν κάποια επιμόρφωση;
13. Ποιους παράγοντες θεωρείτε ανασταλτικούς στη δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων;
14. Είναι σε θέση ο Δήμος να γνωρίζει τις ανάγκες των οικογενειών για εύρεση θέσης σε βρεφικά και νηπιακά τμήματα; Αν ναι, με ποιους τρόπους
15. Ποιο ηλικία πιστεύετε ότι είναι η ιδανική για να ξεκινήσει ένα παιδί τον παιδικό σταθμό;
16. Η ικανοποίηση όλων των αιτήσεων, είναι στόχος της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου;
17. Πώς θα αντιμετώπιζε ο Δήμος μια ενδεχόμενη κατακόρυφη αύξηση των αιτήσεων για θέσεις σε βρεφικά τμήματα;
18. Ποιοι κατά τη γνώμη σας είναι οι λόγοι που οι γονείς επιλέγουν άλλες λύσεις εκτός του βρεφονηπιακού σταθμού, όταν πρόκειται για πολύ μικρά βρέφη κάτω του ενός έτους;
19. Θεωρείτε ότι αν δημιουργηθούν περισσότερα βρεφικά τμήματα, θα αυξηθούν και οι αιτήσεις;
20. Υπάρχουν πιέσεις από γονείς για τη δημιουργία περισσότερων βρεφικών τμημάτων ;

ΙΙΙ. ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας για το Μεταπτυχιακό στην Οργάνωση και Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων και αφορά στις Δομές Προσχολικής Αγωγής των ΟΤΑ και τα βρεφικά και νηπιακά τμήματα που λειτουργούν σε αυτές. Θα παρακαλούσα να μου χορηγήσετε την άδεια σας για τη διεξαγωγή συνέντευξης. Σας ενημερώνω ότι η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί, τα δεδομένα που θα συλλεχθούν δε, θα είναι ανώνυμα και καμμιά συνέντευξη δε θα δημοσιοποιηθεί. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν για εκπαιδευτικούς σκοπούς στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας και μπορείτε να έχετε πρόσβαση σε αυτά καθώς και στην περίληψη της εργασίας. Παρακαλώ, να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, τα δεδομένα του οποίου επίσης δεσμεύομαι να παραμείνουν ανώνυμα. Για οποιαδήποτε πληροφορία και διευκρινίσεις μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου στο e-mail mavnellie@yahoo.gr

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία

Μαύρου Χιονία, Μεταπτυχιακή
Φοιτήτρια του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδας

